

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Helena Krejčí

**Základní lidská práva a práva dítěte ve znalostech žáků
primární školy**

Diplomová práce

Olomouc

2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Doc. PaedDr. Miluše Raškové, Ph. D. a že jsem uvedla v seznamu literatury všechny literární a odborné zdroje.

Souhlasím, aby práce byla půjčována ke studijním účelům a byla citována dle platných norem.

V Olomouci dne 14. dubna 2014

.....
podpis studenta

Poděkování:

Děkuji vedoucí diplomové práce Doc. PaedDr. Miluše Raškové, Ph. D. za ochotné vedení mé diplomové práce a především za její praktické a erudované připomínky. Poděkování patří i všem respondentům, kteří se ochotně podíleli na výzkumu.

OBSAH.....	7
I TEORETICKÁ ČÁST	
1 Právo.....	9
1.1 Historický vývoj práva.....	9
1.2 Vymezení pojmu práva.....	10
1.2.1 Objektivní a subjektivní právo.....	10
1.2.2 Právní norma.....	11
1.2.3 Právní vztahy.....	11
1.2.4 Právní subjektivita.....	11
1.2.5 Právní odvětví.....	12
2 Základní lidská práva.....	13
2.1 Vymezení pojmu lidská práva.....	13
2.2 Historický vývoj lidských práv.....	13
2.3 Listina základních práv a svobod.....	14
2.3.1 Vymezení pojmu Listina základních práv a svobod.....	15
2.3.2 Obsah Listiny základních práv a svobod.....	15
2.4 Veřejný ochránce práv.....	17
2.5 Charta Organizace spojených národů.....	18
3 Práva dítěte.....	19
3.1 Historický vývoj práv dítěte.....	19
3.2 Práva dítěte v dokumentech.....	20
3.2.1 Ženevská deklarace práv dítěte.....	20
3.2.2 Deklarace práv dítěte.....	20
3.2.3 Úmluva o právech dítěte.....	21
3.2.3.1 Principy Úmluvy o právech dítěte.....	21
3.2.3.2 Obsah Úmluvy o právech dítěte.....	22
3.2.3.3 Úmluva o právech dítěte v České Republice.....	23
3.2.4 Světová deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji.....	24
3.3 Veřejný ochránce práv pro děti.....	25
4 Rodina a rodinné právo.....	26
4.1 Definice rodiny.....	26
4.2 Historie rodiny.....	27
4.3 Funkce rodiny.....	28
4.4 Rodinná výchova.....	29

4.5	Rodinné právo	30
4.5.1	Vztahy mezi rodiči a dětmi	30
5	Střední školní věk.....	31
5.1	Vývojové etapy člověka	31
5.2	Školní věk.....	32
5.3	Charakteristika dítěte středního školního věku.....	32
5.4	Žák třetí třídy.....	34
5.4.1	Oblast myšlení.....	35
5.4.2	Verbální a písemný projev	35
5.4.3	Hra.....	36
5.4.4	Vytváření skupin	36
5.5	Žák páté třídy	37
5.5.1	Oblast myšlení.....	37
5.5.2	Verbální a písemný projev	38
5.5.3	Hra.....	38
5.5.4	Vytváření skupin.....	39
6	Škola.....	40
6.1	Systém vzdělávacích programů.....	40
6.1.1	Národní program vzdělávání.....	40
6.1.2	Rámcové vzdělávací programy.....	40
6.1.3	Školní vzdělávací program.....	41
6.2	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	42
6.2.1	Vzdělávací oblasti, které se zabývají právy dítěte.....	44
6.2.2	Průřezová témata, která se zabývají právy dítěte.....	46
6.3	Vzdělávací metody.....	47
6.3.1	Metody slovní.....	48
6.3.2	Metody názorně demonstrační.....	49
6.3.3	Metody praktické.....	49
6.3.4	Aktivizující metody.....	50
6.4	Organizační formy.....	50
6.4.1	Individuální vyučování.....	51
6.4.2	Hromadné vyučování	51
6.4.3	Individualizované vyučování	52
6.4.4	Diferencované vyučování.....	52

6.4.5 Skupinové vyučování	52
6.5 Práva a povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí	53
6.6 Pedagogická koncepce školy a implementace práv dítěte	54
6.7 Spolupráce školy a rodiny	55
II PRAKTICKÁ ČÁST	
7 Design výzkumného šetření	58
7.1 Realizace výzkumného šetření	59
7.1.1 Charakteristika souborů respondentů výzkumného šetření.....	59
7.1.2 Realizace výzkumného šetření.....	59
7.1.3 Zpracování dat výzkumného šetření	60
7.2 Interpretace výsledků výzkumného šetření žáků.....	61
7.3 Interpretace výsledků výzkumného šetření rodičů.....	86
7.4 Interpretace výsledků výzkumného šetření učitelů.....	103
8 Diskuze k výsledkům výzkumného šetření.....	118
8.1 Diskuze k výsledkům výzkumného šetření u žáků.....	118
8.2 Diskuze k výsledkům výzkumného šetření u rodičů.....	122
8.3 Diskuze k výsledkům výzkumného šetření u učitelů.....	124
ZÁVĚR	126
Literatura a prameny	128
Seznam tabulek a grafů	132
Seznam příloh	

Úvod

Rovné právo není to, kterého všichni užívají,
nýbrž to, které bylo stanoveno pro všechny.

Seneca mladší

Jako téma diplomové práce jsem si zvolila Základní lidská práva a práva dítěte ve znalostech žáků primární školy. K volbě tohoto tématu mě přivedly informace o zvyšující se pozornosti na dítě, jeho práva a zvláště porušování těchto práv, které jim zaručuje Úmluva o právech dítěte. Vzhledem ke změnám, které ve společnosti neustále probíhají, je důležité vědět, jaká jsou základní lidská práva a práva dítěte. Ještě za mého dětství se nikdo nepozastavil nad užitím přiměřeného tělesného trestu na žákovi. A v dnešní době si nejen učitel, ale i rodič musí uvědomit, jaká mají práva vůči dítěti a zda užitím přiměřeného tělesného trestu neporuší žádné z jeho práv. Dětství je nevyhnutelnou součástí života každého jedince a zajímalo mě, zda i již v této době jedinci mají nějaké znalosti o svém právu.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo v teoretické části objasnit základní pojmy, které se týkají základních lidských a dětských práv, zaměřeno na právo rodinné a právo ve škole. A v praktické části bylo zjistit znalosti základních lidských a převážně dětských práv, které zaručuje Úmluva o právech dítěte, u žáků 3. a 5. tříd základních škol.

Dílčí cíle zjišťovaly, zda žáci základní škol ví, co je to právo, jaké mají znalosti o Úmluvě o právech dítěte a jakým způsobem se o svých právech žáci dozvídají. Jak jsou rodiče těchto žáků informováni o právech dítěte a zda tyto práva respektují. Zjistit od učitelů těchto žáků, jaké mají žáci podvědomí o svých právech, zda žáky seznamují s jejich právy a jakým způsobem. Prostřednictvím této diplomové práce, jsem zjišťovala, jak probíhá komunikace rodiny a školy.

V teoretické části diplomové práce jsem vysvětlila pojmy, se kterými dále pracuji v celé diplomové práci. Svou pozornost jsem věnovala hlavně základním lidským právům a právům dítěte, u kterých jsem se zaměřila na právo rodinné a práva dítěte ve škole. Objasnila jsem důležité dokumenty, které se zabývají lidskými právy a právy dítěte. U lidských práv jsem se zaměřila na Listinu základních lidských práv a svobod. U práv dítěte jsem se nejvíce zaměřila na Úmluvu o právech dítěte, která je významná nejen pro Českou Republiku, ale i pro většinu zemí celého světa. V další kapitole jsem se zabývala charakteristikou dítěte školního věku, neboť děti tohoto věku jsou hlavním předmětem mé diplomové práce. Zaměřila jsem se také na ochránce lidských práv zvaného jako ombudsman, který nechrání jen dospělé, ale zaměřuje se i na ochranu dětí. Myslím si, že je to velmi důležité, aby se měly děti, pokud mají nějaký problém, na koho obrátit.

Praktickou část diplomové práce tvoří výzkumné šetření, které bylo zaměřené na zjištěných informací získaných tímto šetřením. Výzkumné šetření bylo realizováno v Přerově a v Kokorách, kde byli osloveni žáci 3. a 5. tříd, jejich rodiče a učitelé prostřednictvím ředitelů škol. Prostřednictvím výzkumného šetření jsem zkoumala, jaké mají žáci znalosti o svých právech a zda nejsou jejich práva porušována. U rodičů jsem také zjišťovala znalosti základních lidských práv, zda tato práva neporušují a stejně jako u učitelů jsem zjišťovala způsob komunikace mezi rodinou a školou. A dále jsem se u učitelů zaměřila na způsob seznámení žáků s jejich právy.

Domnívám se, že lidská práva a práva dítěte jsou tématem velmi aktuálním. Nejen, že se zvyšuje pozornost na dítě ve školství a v rodině, ale toto téma se objevuje i ve sdělovacích prostředcích (médiích). V dnešní době se převážně zvyšuje zájem na ochranu lidských práv a práv dítěte, aby nedocházelo k jejich porušování.

I. Teoretická část

1 Právo

V první kapitole této diplomové práce se nejprve zaměřím na stručný vývoj práva a vysvětlení důležitých pojmů z oblasti práva. Protože těchto pojmů je mnoho, vybrala jsem pouze ty pojmy, které se objeví v dalších kapitolách a týkají se pouze tématu základních lidských práv a práv dítěte.

1.1 Historický vývoj práva

Nelze přesně označit datum, kdy vzniklo právo. Se vznikem společnosti vznikala určitá pravidla chování, kterými se společnost musela řídit. Toto právo existovalo jen ve vědomí lidí, proto bylo nazváno jako právo zvykové (obyčejové).¹ Toto právo bylo předáváno z generace na generaci pouze ústním podáním.² Až později začali být různé předpisy sjednocovány a zapisovány. K těm nejstarším zákoníkům řadíme kodex babylonského krále Chammurapiho z období 1 800 př. n. l. Tento zákoník obsahoval občanské, obchodní a trestní právo, které bylo vytesáno do kamene, aby na něj všichni viděli. K dalšímu rozvoji práva došlo v období antiky asi okolo 5. století př. n. l., kdy vznikl římský soupis práva nazvaný jako Zákon dvanácti desek. Za tímto vznikem stála desetičlenná skupina, která shrnula obyčejové právo na dvanáct tabulí. V 9. století vznikl nejstarší slovanský zákoník Zákon sudnyj ljudem jako překlad římského zákoníku. Tento překlad vytvořili Konstantin a Metoděj.³ Od poloviny 11. století přichází období rozvinutého feudalismu, jehož základními znaky práva je obyčejová forma práva, což je právo nepsané a právní partikularismus, který byl dvojitý. Nejprve to byl partikularismus kmenový. To znamenalo, že každý kmen se řídí podle svého kmenového práva. Ve 13. století vzniká partikularismus nový, který rozlišil práva pro různé společenské vrstvy. Vedle obecného práva zemského vzniklo dále zvláštní právo městské, poddanské a církevní. Obecné právo zemské se týkalo převážně obyčejového práva až do

¹ Srov. Mgr. DVOŘÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 43

² Srov. SCHELLE, K. a kol. Základy práva. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 17

³ Srov. Mgr. DVOŘÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 43

roku 1500, kdy král Vladislav II. vydal Vladislavské zemské zřízení, které nahradilo obyčejové právo právem psaným. Právo městské platilo pro obyvatele měst a bylo ovlivňováno rozvojem měst. Poddanské právo bylo určeno pro obyvatele vesnic. A nakonec církevní právo pro duchovní. V období osvícenství, za vlády Marie Terezie a Josefa II., vznikly snahy o zrušení právního partikularismu. Mezi první snahy řadíme návrh občanského zákoníku, který ale nevstoupil v platnost. Druhou snahou bylo vydání trestního kodexu, který ovšem nepřinesl nic nového. Úspěšnou snahou se stalo až vydání občanského zákoníku Josefem II., jehož prostřednictvím došlo ke sjednocení v oblasti práva.⁴ Všechny tyto právní normy měli dnešní podobu. Na popud francouzského císaře Napoleona I. Byl roku 1804 vypracován občanský zákoník, který byl vzorem pro další evropské země.⁵

1.2 Vymezení pojmu právo

Jedná se o souhrn závazných norem lidského chování a jednání, která jsou státem uznávaná nebo přímo stanovená a jejich dodržování je vynutitelné.⁶ Prostřednictvím zákazů, příkazů a dovolení je určeno, jak se ve společenských vztazích chovat. Za porušení je uložena orgánem státní moci určitá sankce.⁷ Právo, kromě dalšího dělení, je nejčastěji členěno na objektivní právo a subjektivní právo.⁸

1.2.1 Objektivní a subjektivní právo

Objektivní právo je soubor právních norem upravujících chování lidí a vymezuje míru subjektivního práva.

Subjektivní právo určuje možnosti chování, které jsou dány právem stanoveným způsobem.⁹

⁴ Srov. SCHELLE, K. a kol. Základy práva. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 18 - 20

⁵ Srov. Mgr. DVOŘÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 44

⁶ Srov. RYSKA, R. Právo pro střední školy. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2005. s. 9

⁷ Srov. Mgr. DVOŘÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 42

⁸ Srov. RYSKA, R. Právo pro střední školy. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2005. s. 9

⁹ Srov. JUDr. HARVÁNEK, J. CSc., JUDr. DOSTÁLOVÁ, J. Základy práva. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 30 - 31

1.2.2 Právní norma

Právní norma je všeobecné pravidlo chování. Za porušení těchto norem hrozí sankce, mezi které patří trest nebo náhrada škody. Souborem právních norem nazýváme právní předpis, mezi který patří například vyhláška nebo zákon.¹⁰

1.2.3 Právní vztahy

Prostřednictvím právních norem stát upravuje právní vztahy. Tyto právní vztahy jsou zvláštním druhem společenských vztahů. Stát upravuje pouze ty vztahy, ve kterých je důležité poskytovat účastníkům právní ochranu. Ostatní společenské vztahy jsou určeny dle morálních norem.¹¹

1.2.4 Právní subjektivita

Právní subjektivita znamená způsobilost mít práva a povinnosti.¹² Tato způsobilost vzniká narozením a končí smrtí. Nemůže být nijak omezena nebo změněna. Avšak některá práva a povinnosti mohou být dána ze zákonných podmínek, jako jsou věk, občanství a další.¹³

Dále mít právní subjektivitu znamená mít způsobilost k právnímu jednání.¹⁴ Od 1.1.2014 je tento pojem způsobilost k právním úkonům nahrazen novým pojmem svéprávnost.¹⁵ Jedná se o schopnost nabývat práv a plnit povinnosti v České Republice dovršením osmnácti let. Tato způsobilost může být fyzické osobě omezena nebo zbavena úplně prostřednictvím soudního rozhodnutí. V tomto případě jednají za tuto osobu zákonní zástupci.¹⁶

¹⁰ Srov. RYSKA, R. Právo pro střední školy. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2005. s. 12

¹¹ Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. Základy práva (nejen) pro školy. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 23 - 24

¹² Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. Základy práva (nejen) pro školy. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 25

¹³ *Advokator*. [online]. [cit. 2014 -1 -7] dostupné na www. < <http://student.advokator.cz/druhy-pravni-zpusobilosti/>>

¹⁴ Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. Základy práva (nejen) pro školy. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 25

¹⁵ *Nový občanský zákoník*. [online]. [cit. 2014 -1 -17] dostupné na www. < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/obecne//>>

¹⁶ *Advokator*. [online]. [cit. 2014 -1 -7] dostupné na www. < <http://student.advokator.cz/druhy-pravni-zpusobilosti/>>

1.2.5 Právní odvětví

System práva tvoří obsahové uspořádání právních předpisů.

Dle toho, jaké znaky daný předpis představuje, rozdělujeme určitá právní odvětví na:¹⁷

Ústavní právo – zabývá se řízením státu,

Správní právo – jedná se o organizaci a činnost státního administrativního aparátu,

Občanské právo – majetkové záležitosti osob,

Obchodní právo – podnikatelské majetkové vztahy,

Pracovní právo – souhrn právních norem o pracovních vztazích,

Rodinné právo – zabývá se vztahy mezi manžely, mezi rodiči a dětmi,

Trestní právo – vymezuje trestné činy a tresty za tyto činy,

Finanční právo – zabývá se peněžními záležitostmi,

Soudní právo – patří sem procesní, ústavní, trestní, správní a občanské právo.¹⁸

Ústavním, správním a rodinným odvětvím práva se budu zabývat v dalších samostatných kapitolách.

¹⁷ Srov. JUDr. HARVÁNEK, J. CSc., JUDr. DOSTÁLOVÁ J. Základy práva. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 97 - 98

¹⁸ Srov. RYSKA, R. Právo pro střední školy. Praha: Nakladatelství Fortuna, 2005. s. 20

2 Základní lidská práva

Na začátku této kapitoly se zaměřím na vysvětlení pojmu lidská práva. Následně nastíním stručný historický průběh vývoje lidských práv. Poté se budu zabývat Listinou základních práv a svobod. Nejprve vysvětlím, co Listina znamená, dále se budu zabývat jejím vznikem, zařazením do ústavního pořádku a jejím obsahem. Nakonec se zmíním o institutu veřejného ochránce práv a objasním, za jakým účelem tento institut vznikl a jaká je jeho hlavní činnost.

2.1 Vymezení pojmu lidská práva

Lidská práva představují základní, přirozená práva člověka.¹⁹ Jedná se o soubor občanských, politických, sociálních a hospodářských práv, bez kterých nemůže člověk žít jako lidská bytost. Jsou dána všem občanům ve státě.²⁰ Tato práva jsou platná pro všechny, nelze je odejmout, člověk se jich nemůže vzdát a nemůže o ně přijít, i když je nevykonává.²¹

2.2 Historický vývoj lidských práv

Lidská práva jsou stará, jako je lidstvo samo. Vždy byla ovlivňována společenskými podmínkami a čím starší společnost, tím byla lidská práva menší a diferencovaná. Všichni lidé nebyli vždy svobodnými občany. V antice byl status občana uznáván velmi malému počtu lidí. V Římě, v období otrokářství, nebyli otroci lidmi vůbec. Ve středověku to byla hlavně šlechta a měšťanstvo, které mělo status svobodného občana.²² Prvním dokumentem, který se týkal lidských práv byl Magna charta libertatum v roce 1215 v Anglii. Mezi další dokumenty, které položily základy moderních listin lidských práv, byly Deklarace nezávislosti USA z roku 1776 a Deklarace práv člověka a občana

¹⁹ Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. Základy práva (nejen) pro školy. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 38

²⁰ Srov. HANZOVÁ, M. a kol. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. s. 13

²¹ Srov. Mgr. DVOŘÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 18

²² Srov. HANZOVÁ, M. a kol. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. s. 14

ve Francii z roku 1789.²³ Důležitým momentem ve vývoji lidských práv bylo ustanovení Organizace spojených národů (dále jen OSN) v roce 1945. Při této příležitosti byla schválena Charta OSN, která vstoupila v platnost 24. října téhož roku. V roce 1946 byla stanovena Komise pro lidská práva, která měla za úkol připravit „mezinárodní ústavu lidských práv“. První částí této ústavy byla „Všeobecná deklarace lidských práv“, která byla schválena 10. prosince 1948.²⁴ Tento den každoročně slavíme jako Mezinárodní den lidských práv.²⁵ Od roku 1968 se stala tato deklarace pro všechny členy OSN povinností. Druhou část „mezinárodní ústavy“ tvoří tři materiály, které byly přijaty roku 1966.²⁶ Mezi tyto materiály patří Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech.²⁷ Na konci šedesátých let mělo lidstvo nástroje na ochranu lidských práv, ale z politických důvodů nemohly být naplno realizovány. Až díky Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě došlo roku 1975 k odstranění překážek k zmezinárodnění ochrany lidských práv.²⁸

2.3 Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku a má stejně důležité postavení jako má Ústava České Republiky.²⁹ Ústavní právo tvoří základ právního řádu České Republiky. Jedná se o soubor právních norem, které

²³ Srov. Mgr. DVORÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 19

²⁴ Srov. HANZOVÁ, M. a kol. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. s. 15 - 16

²⁵ Srov. Mgr. DVORÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 18

²⁶ Srov. HANZOVÁ, M. a kol. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. s. 16

²⁷ HANZOVÁ, M. a kol. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. s. 16

²⁸ Srov. HANZOVÁ, M. a kol. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. s. 16

²⁹ Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. Základy práva (nejen) pro školy. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 38

regulují právní vztahy ve státě.³⁰ Mezi hlavní prameny ústavního práva patří Ústava České Republiky, Listina základních práv a svobod a ústavní zákony.³¹

2.3.1 Vymezení pojmu Listina základních práv a svobod

Listina vymezuje soubor základních práv člověka. Zaujímá nezastupitelné místo v českém právním řádu. Listina je právní dokument s nejvyšší právní silou.³² Vychází z přirozených práv člověka a také odpovídá mezinárodním paktům. Je pravidlem pro činnost parlamentu, orgánů výkonné a soudní moci a svobodný a důstojný život lidí. Její dodržování je v zájmu všech.³³

2.3.2 Obsah Listiny základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod byla vyhlášena 16.prosince 1992 prostřednictvím předsednictva České národní rady.³⁴ Tato Listina je složena z preambule a 6 hlav, které dohromady tvoří 44 článků.³⁵

Preambule je neoznačená a formuluje principy a zdroje základních lidských práv a svobod. Je neoddělitelnou součástí Listiny a při jejím výkladu je důležité spojení s výkladem Preambule Ústavy.³⁶

Za preambulí následují hlavy. Hlava první obsahuje obecná ustanovení, která jsou zapsána do čtyř článků a vztahují se k celé koncepci Listiny.³⁷ Zabývají se lidskou svobodou, nepromlčitelností a nezrušitelností základních práv a svobod, způsob ukládání povinností a také vymezuje vztah člověka k státu a naopak.³⁸

³⁰ Srov. JUDr. et RNDr. MAN, V. Základy práva. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 124

³¹ Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. Základy práva (nejen) pro školy. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 31

³² Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. Základy práva (nejen) pro školy. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 38

³³ Srov. JUDr. et RNDr. MAN, V. Základy práva. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 170

³⁴ Srov. Ústava České Republiky a Listina základních práv a svobod ze dne 16. Prosince 1992. Ostrava: nakladatelství Aries, 1993. s. 62

³⁵ Srov. Mgr. DVOŘÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 18

³⁶ Srov. JUDr. et RNDr. MAN, V. Základy práva. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 171

³⁷ Tamtéž

³⁸ Srov. Ústava České Republiky a Listina základních práv a svobod ze dne 16. Prosince 1992. Ostrava: nakladatelství Aries, 1993. s. 64 - 66

Hlava druhá se dělí na dva oddíly. První oddíl vymezuje základní lidská práva a svobody. Tvoří 12 článků, které obsahují právo na život, nedotknutelnost osoby, právo na osobní svobodu, zákaz nucených prací, právo na lidskou důstojnost, právo vlastnit majetek, právo na nedotknutelnost obydlí, právo na listovní tajemství, svoboda pohybu a pobytu, svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání a právo projevovat své náboženství nebo víru. Druhý oddíl upravuje politická práva v sedmi člancích, které zaručují právo na informace a svobodu projevu, petiční právo, právo sdružovat se, právo podílet se na správě veřejných věcí, právo volit a právo postavit se na odpor proti odstraňování demokratického řádu.³⁹

Práva národnostních a etnických menšin jsou zakotvena v hlavě třetí, která se skládá ze dvou článků o právu menšiny rozvíjet svou kulturu, právu na vzdělání v jejich jazyce, právu užívat jazyka v úředním styku a právu účastnit se řešení věcí menšin.⁴⁰

Hlava čtvrtá upravuje hospodářská, sociální a kulturní práva, která jsou obsažena v deseti člancích.⁴¹ Mezi tato práva patří právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, právo svobodně se sdružovat na ochranu hospodářských a sociálních zájmů, právo na práci, právo na stávkou, právo na spravedlivou odměnu za práci, právo na zvýšenou ochranu zdraví pro ženy, mladistvé a osoby zdravotně postižené, právo na přiměřené hmotné zabezpečení, právo na bezplatnou zdravotní péči, právo na ochranu rodičovství, rodiny, dětí a dospělých, právo na vzdělání, právo přístupu ke kulturnímu bohatství a právo na příznivé životní prostředí.⁴²

Právo na soudní a jinou právní ochranu koncipuje hlava pátá. Je složena z pěti článků, ve který je uvedeno právo domáhat se svého práva, právo na přezkoumání rozhodnutí, právo na náhradu škody, právo odepřít výpověď, právo

³⁹ Srov. Ústava České Republiky a Listina základních práv a svobod ze dne 16. prosince 1992. Ostrava: nakladatelství Aries, 1993. s. 64 - 66

⁴⁰ Srov. JUDr. et RNDr. MAN, V. Základy práva. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 173

⁴¹ Srov. Ústava České Republiky a Listina základních práv a svobod ze dne 16. prosince 1992. Ostrava: nakladatelství Aries, 1993. s. 83

⁴² Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. Základy práva (nejen) pro školy. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 41

na právní pomoc, právo na rovnost účastníků, právo na tlumočníka, právo na zákonného soudce, právo na veřejné projednání a právo na obhajobu.⁴³

Poslední hlava, tedy hlava šestá, vyslovuje společná ustanovení ve čtyřech člancích. Mezi ně patří vymezení pojmu zákon a občan, dále musí Česká Republika poskytnout azyl cizincům a dále je to omezení práva na podnikání a jinou hospodářskou činnost soudcům a prokurátorům a další omezení práv pro jiná zaměstnání, dle toho, jak určí zákon.⁴⁴

2.4 Veřejný ochránce práv

Institut veřejného ochránce práv vznikl, podobně i jako v jiných státech, v České Republice roku 2000 za účelem přispívání k ochraně základních práv a svobod.⁴⁵ Jedná se o nezávislý a nestranný státní orgán, který stojí mimo veřejnou správu. Vznikl právě pro kontrolu činnosti veřejné správy.⁴⁶

Veřejný ochránce práv, nazývaný jako ombudsman, působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud je toto jednání v rozporu s právem a také neodpovídá principům demokratického právního státu.⁴⁷

Ombudsman je volen z kandidátů, kteří jsou navrženi prezidentem a Senátem. Volí jej Poslanecká sněmovna na šest let a může být zvolen dvakrát po sobě. Veřejný ochránce práv má jednoho zástupce, kterému, stejně jako ochránci, musí být nad 40 let.⁴⁸

Mezi hlavní činnost ombudsmana patří prošetření stížností osob na postup ministerstev a jiných správních úřadů, orgánů územní samosprávy, České národní banky, Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, Policie České Republiky, Armády ČR, Hradní Stráže, Vězeňské služby ČR a zdravotních pojišťoven. Ochránce může zahájit šetření i z vlastní iniciativy. Vede nezávislá

⁴³ Srov. JUDr. et RNDr. MAN, V. Základy práva. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 174

⁴⁴ Srov. Ústava České Republiky a Listina základních práv a svobod ze dne 16. Prosince 1992. Ostrava: nakladatelství Aries, 1993. s. 93 - 95

⁴⁵ Srov. Mgr. DVOŘÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 20

⁴⁶ *Veřejný ochránce práv*. [online]. [cit. 2014 -1 -10] dostupné na [www. < / http://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/>](http://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/)

⁴⁷ Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. Základy práva (nejen) pro školy. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 41

⁴⁸ Srov. Mgr. DVOŘÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 20

šetření, ale nemůže měnit nebo rušit rozhodnutí státní správy. Může ale od úřadů požadovat nápravu. Jeho činnost se nevztahuje na Parlament, prezidenta a vládu, na státní zastupitelství a soudy.⁴⁹

Prvním českým ombudsmanem se stal JUDr. Otakar Motejl, který strávil v této funkci 10 let. Po něm nastoupil JUDr. Pavel Varvařovský. Ten byl ale ve funkci pouze tři roky a než byl zvolen nový ombudsman, vykonával jeho činnost v plném rozsahu zástupce ombudsmana JUDr. Stanislav Křeček. Od 18.2.2014 byla zvolena Anna Šabatová za veřejnou ochránkyni práv. Sídlem ochránkyně je moravské město Brno.⁵⁰

Každý má právo obrátit se na ombudsmana o pomoc. I když věc není v jeho pravomoci, snaží se poradit, na koho se obrátit.⁵¹

Mezi činnosti veřejného ochránce práv je také pomoc dětem a nácitiletým. Tím se budu zabývat v další kapitole.

2.5 Charta Organizace spojených národů

Jedná se o mezinárodní dokument, který byl podepsán všemi členy Organizace spojených národů 26. října 1945 v San Francisku. Pro tehdejší Československo nabyla platnosti 24. října téhož roku.⁵² Mezi hlavní cíle tohoto dokumentu patří snaha o zachování mezinárodního míru a s tím souvisí i snaha rozvíjet přátelské vztahy mezi národy. Dalším cílem je řešení mezinárodních problémů a posilování úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu.⁵³ Charta umožnila také vznik mezinárodního práva, který se zabývá a zajišťuje mezinárodní spolupráci v oblasti lidských práv.⁵⁴

⁴⁹ *Veřejný ochránce práv*. [online]. [cit. 2014 -1 -10] dostupné na [www. < / http://www.ochrance.cz/pusobnost-verejneho-ochrance-prav//>](http://www.ochrance.cz/pusobnost-verejneho-ochrance-prav/)

⁵⁰ *Veřejný ochránce práv*. [online]. [cit. 2014 -3 -9] dostupné na [www. < / http://www.ochrance.cz/historie/ochranc-i-a-zastupci/ //>](http://www.ochrance.cz/historie/ochranc-i-a-zastupci/)

⁵¹ Srov. JUDr. TOMANCOVÁ, J. a kol. *Základy práva (nejen) pro školy*. Boskovice: Nakladatelství ALBERT, 2010. s. 42

⁵² Srov. JUDr. ADAMUS, V. *Mezinárodní dokumenty o lidských právech*. Praha: Nakladatelství Linde a.s., 2000. s.25

⁵³ Srov. JUDr. ADAMUS, V. *Mezinárodní dokumenty o lidských právech*. Praha: Nakladatelství Linde a.s., 2000. s.19 - 21

⁵⁴ Srov. HANZOVÁ, M. a kol. *Práva a povinnosti našich dětí*. Praha: Nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. s. 15

3 Práva dítěte

Na začátku této kapitoly se zaměřím na historický vývoj dětských práv, na který navážu dokumenty, které se zabývají dětskými právy. Důležitým pomocníkem při ochraně práv dětí je veřejný ochránce práv, kterému budu věnovat samostatnou podkapitolu.

3.1 Historický vývoj práv dítěte

V rámci řešení ochrany lidských práv byla řešena i ochrana práv dětských. Mezi první snahy prosadit zájmy dítěte jako jeho práva zařazujeme do období 1. světové války. Nejznámějším spisem je „Století dítěte“ od Ellen Keyové z roku 1900. Ten předpověděl, že toto století soustředí svou pozornost na dítě. Roku 1918 byla v Londýně založena organizace „Safe of Children – Zachraňte děti“. Později vznikla tato organizace i ve Švédsku. Obě tyto organizace navrhly koncept Deklarace práv dítěte.⁵⁵ Tento koncept byl roku 1924 přijat Valným shromážděním Spojených národů a vznikl pod názvem Ženevská deklarace práv dítěte jako mezinárodní dokument, který uznávají muži i ženy všech národů.⁵⁶ Významnou událostí byl vznik dětského fondu UNICEF roku 1946, který přijímá princip, že každé dítě si zaslouží pozornost. Právům dítěte se začala věnovat větší a větší pozornost a roku 1950 zahrnuje UNICEF aktivity, které se zaměřují na přežití a vývoj dětí. Valné shromáždění OSN propracovává a konkretizuje je Deklaraci z roku 1924 a vydává ji jako Deklaraci o právech dítěte 20. listopadu 1959. Přesně třicet let po vzniku této Deklarace, byla vydána Valným shromážděním OSN Úmluva o právech dítěte, která měla být závazná pro všechny státy, které ji podepíší. Roku 1990 se k této Úmluvě přihlásila i tehdejší ČSFR a od 6. února 1991 nabyla u nás účinnosti. V roce 1997 přijalo tuto Úmluvu 191 států z celkového počtu 193.⁵⁷ V roce 1990 se konala v New Yorku konference, na které sedmdesát členských států OSN, součástí byla

⁵⁵ Srov. BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. Informatorium (nejen) o právech dítěte. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 2000. s. 7

⁵⁶ Srov. HANZOVÁ, M. a kol. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. s. 17

⁵⁷ Srov. BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. Informatorium (nejen) o právech dítěte. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 2000. s. 7 – 9

i tehdejší ČSFR, podepsalo Světovou deklaraci za přežití, podporu a rozvoj dětí.⁵⁸

3.2 Práva dítěte v dokumentech

V těchto podkapitolách se budu zabývat jednotlivými dokumenty, jejich vznikem a obsahem, který je důležitý pro ochranu dětí.

3.2.1 Ženevská deklarace práv dítěte

Tato Deklarace obsahovala 5 zásad. První zásada stanovovala, že se má dítěti dostat prostředků pro fyzický a duševní vývoj, další zásadou bylo nakrmit hladové dítě, pečovat o dítě nemocné, pomoci zaostalému dítěti, napravit delikventní dítě a poskytnout péči pro sirotka nebo opuštěné dítě. Třetí zásada zaručovala v případě katastrofy první pomoc poskytnout dětem. Čtvrtá zásada se týkala vzdělávání dětí a ochranou před vykořisťováním. Poslední zásadou bylo vychovávání dětí s vědomím, že jeho talent má být věnován jeho bližním a službě k nim.⁵⁹

3.2.2 Deklarace práv dítěte

Deklarace práv dítěte rozvíjela obsah Ženevské deklarace. Obsahovala již 10 zásad.⁶⁰ Mezi tyto patří, že dítě užívá všech práv v této Deklaraci a všechny děti mají tato práva bez rozdílu. Další zásadou je, že dítě užívá zvláštní ochrany a může se volně rozvíjet. Třetí zásada vyjadřuje právo na jméno a státní příslušnost. Dítě užívá výhod sociálního zabezpečení a má právo vyrůstat ve zdraví je obsaženo ve čtvrté zásadě. Pátá zásada se zabývá jakkoliv postiženými dětmi, kteří mají právo na zvláštní zacházení, výchovu a péči. Další zásada se věnuje harmonickému vývoji dítěte, které k tomu potřebuje lásku a porozumění. Proto by dítě mělo vyrůstat v péči svých rodičů, kterým by měla

⁵⁸ Srov. HANZOVA, M. a kol. Práva a povinnosti našich dětí. Praha: Nakladatelství VICTORIA PUBLISHING, a. s., 1995. s. 17

⁵⁹ Srov. KOVAŘÍK, J. a kol. Dětská práva, právní povědomí, participace dětí a sociální služby. České Budějovice: nakladatelství Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001. s. 21

⁶⁰ Tamtéž

pomoci finanční podpora státu. Sedmá zásada se zabývá vzděláním dítěte, které má být bezplatné a povinné. Zájmy dítěte mají být hlavními zásadami v jejich výchově. Další zásadou je poskytnutí první pomoci za všech okolností. Předposlední zásada chrání dítě před nedbalostí, krutostí a vykořisťováním, dále nesmí pracovat před dosažením určitého věku, a pokud by to bránilo jeho vývoji. Poslední zásada chrání dítě před činy, které podporují jakoukoli diskriminaci a jeho výchova má být v duchu porozumění, přátelství a snášenlivosti.⁶¹

3.2.3 Úmluva o právech dítěte

Byla přijata 20. listopadu 1989 v New Yorku a 2. září 1990 vstoupila v platnost. Je to nejširěji ratifikovaná smlouva o lidských právech. Je prvním právně závazným mezinárodním dokumentem. Jedná se o klíčový dokument v ochraně dítěte, ale je také nedílnou součástí ochrany lidských práv.⁶² Naplňování této Úmluvy sleduje desetičlenný Výbor pro práva dítěte při OSN. Státy se svým podpisem zavázaly nejen k plnění této Úmluvy, ale i k podávání zprávy o plnění Úmluvy v pravidelných intervalech pěti let.⁶³

Úmluva se zabývá právy dítěte jako lidské bytosti. Zahrnuje práva občanská, kulturní, sociální a politická. Úmluva usiluje nejen o ochranu a podporu práv normálního dítěte, který žije v normálních podmínkách, ale zajišťuje i ochranu práv dětí, které žijí v obtížných podmínkách. Úmluva bere v úvahu, že ve všech zemích žijí i děti v obtížných podmínkách a proto jim věnuje velkou pozornost. Také se Úmluva zaměřuje na děti, které mají problémy s trestním právem. Za hlavní přednost Úmluvy je spojování blahobytu dítěte s blahobytem rodiny.⁶⁴

3.2.3.1 Principy Úmluvy o právech dítěte

Úmluva obsahuje 4 základní principy, mezi které patří zákaz diskriminace, což pro dítě znamená, že všechna práva v Úmluvě jsou mu dána bez rozdílu. Druhý princip se zabývá zájmem dítěte, kdy státy musí zajistit, že se bude při

⁶¹ Srov. KOHNOVÁ, J. Člověk a lidská práva. Praha: nakladatelství Socialistická akademie, 1969. s. 17 - 19

⁶² Srov. DAVID, R. Práva dítěte. Olomouc: nakladatelství OLOMOUC, 1999. s. 10

⁶³ Srov. BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. Informatorium (nejen) o právech dítěte. Olomouc: Nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. s. 10

⁶⁴ Srov. KOVAŘÍK, J. a kol. Dětská práva, právní povědomí, participace dětí a sociální služby. České Budějovice: nakladatelství Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2001. s. 19

jakékoliv činnosti přihlížet k zájmům dítěte. Právo na život, přežití a rozvoj dítěte je obsaženo v principu třetím. Poslední princip, tedy princip čtvrtý, dává dítěti právo vyjadřovat své názory ve všech záležitostech, které se ho nějak týkají.⁶⁵

3.2.3.2 Obsah Úmluvy o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte se skládá z Preambule a tří částí, které dohromady tvoří 54 článků, ty se týkají hmotných ustanovení, uskutečňování a monitoringu a závěrečných ustanovení.⁶⁶

Preambule upozorňuje státy, které podepsaly tuto Úmluvu, na základní principy OSN, mezi které patří uznání důstojnosti a práv všech příslušníků, která jsou základem svobody a míru ve světě. Dále je to potvrzení víry v lidská práva, která jsou stanovená každému. Prohlášení, že děti mají nárok na zvláštní péči a pomoc a také, že je rodina základní jednotkou společnosti. Preambule také upozorňuje na ustanovení důležitých smluv o lidských právech, do kterých řadí Ženevskou deklaraci, Deklaraci práv dítěte a na Deklaraci sociálních a právních zásad ochrany a zajištění blaha dětí.⁶⁷

První část Úmluvy tvoří 41 článků, které se zaměřují na občanská práva a svobody, rodinné prostředí a vedení dítěte, dále na základní zdravotní a sociální péči o dítě, výchovu a vzdělávání, volný čas a rekreaci a nakonec se zaměřuje na zvláštní ochranná opatření v případech ozbrojených konfliktů, v případech, kdy se děti dostávají do sporu se zákonem, v případech vykořisťování a v případech, kdy dítě přísluší k určité menšině.⁶⁸

Dále můžeme tyto články rozdělit dle obsahu do čtyř oblastí. První oblastí je dítě a společnost a týká se článků 1 – 5, ve který je definováno dítě, dále vztah mezi státem a dítětem, rovnocennost všech dětí a respektování práv a povinností rodičů vůči dítěti. Články 6 – 8 se řadí do oblasti základních práv a svobod, kde je zaštitěno právo na život, právo na jméno a státní příslušnost a právo na zachování identity. Třetí oblastí jsou předpoklady rozvoje dítěte, které jsou

⁶⁵ Srov. DAVID, R. Práva dítěte. Olomouc: nakladatelství OLOMOUC, 1999. s. 12 - 13

⁶⁶ Srov. DAVID, R. Práva dítěte. Olomouc: nakladatelství OLOMOUC, 1999. s. 29 - 30

⁶⁷ Srov. KOBLOVÁ, S., MIŠURCOVÁ, V. Práva dítěte v dokumentech. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 1999. s. 7 - 9.

⁶⁸ Srov. DAVID, R. Práva dítěte. Olomouc: nakladatelství OLOMOUC, 1999. s. 47 - 87

ustanoveny v člancích 9 – 28.⁶⁹ Jedná se o právo žít s oběma rodiči, právo opustit kteroukoliv zemi, dále má stát zabránit únosům, právo vyjadřovat své názory, získávat a rozšiřovat informace, právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství, právo svobodně se sdružovat, právo na ochranu soukromí, právo na přístup k informacím, dále stanovuje rodičům odpovědnost za výchovu dítěte, dítě má právo na ochranu před násilím a zanedbáváním a na ochranu bez rodiny, osvojení bude probíhat se zájmem dítěte a bude poskytována ochrana uprchlickému dítěti. Zaručuje postiženému dítěti péči, výchovu a profesní vzdělání, zajišťuje základní a preventivní péči. Dále má dítě právo na životní úroveň, která zaručí jeho harmonický vývoj a má právo na vzdělání.⁷⁰ Ochrana dítěte je čtvrtou oblastí, která je obsažena v člancích 29 – 40. Tyto články se zmiňují o ochraně dětí před prací, drogami, sexuálním vykořisťováním, před únosy, ozbrojeným konflikty, mučením a pro dítě, které je v konfliktu se zákonem zaručit právo na zacházení, které podporuje jeho smysl pro důstojnost.⁷¹ V článku 41 je vysvětlení respektování vyšších standardů.⁷²

Články 42 – 45 tvoří druhou část Úmluvy, která se týká plněním, podněcováním mezinárodní spolupráce, zpřístupněním veřejnosti a dodržováním Úmluvy v praxi.⁷³

Část třetí skládající se z článků 46 – 54 tvoří závěrečná ustanovení, která se týkají přístupu smlouvy všem státům, místa uložení smlouvy a vypovězení smlouvy.⁷⁴

3.2.3.3 Úmluva o právech dítěte v České republice

Česká Republika vznikla rozpadem České a Slovensko Federativní Republiky na dva samostatné státy 1. ledna 1993. 19. ledna téhož roku byla Česká

⁶⁹ Srov. MANDÍKOVÁ, K. Povědomí dětí o Mezinárodní úmluvě o právech dítěte. Olomouc, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce PhDr. Linda Švrčinová

⁷⁰ Srov. KOBLOVÁ, S., MIŠURCOVÁ, V. Práva dítěte v dokumentech. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 1999. s 13 - 27

⁷¹ Srov. MANDÍKOVÁ, K. Povědomí dětí o Mezinárodní úmluvě o právech dítěte. Olomouc, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce PhDr. Linda Švrčinová

⁷² Srov. KOBLOVÁ, S., MIŠURCOVÁ, V. Práva dítěte v dokumentech. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 1999. s 36

⁷³ Srov. MANDÍKOVÁ, K. Povědomí dětí o Mezinárodní úmluvě o právech dítěte. Olomouc, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce PhDr. Linda Švrčinová

⁷⁴ Srov. KOBLOVÁ, S., MIŠURCOVÁ, V. Práva dítěte v dokumentech. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 1999. s 42 - 44

Republika přijata za člena OSN a přijala tak všechny dokumenty bývalé ČSFR. Postavení Úmluvy v právním řádu ČR je dáno zákonem čl. 10 č.1/1993 Sb., Ústavy ČR. Podle tohoto zákona jsou mezinárodní smlouvy závazné a mají přednost před zákonem.⁷⁵ Práva dítěte dle článků Úmluvy jsou zakotvena v různých zákonech ČR například Zákon o rodině, Trestní zákon, Občanský zákoník, Zákoník práce, Zákon o sociálním zabezpečení atd. Některé články Úmluvy jsou stejné jako některé články Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR.⁷⁶

V právním řádu ČR hovoříme o dvojitým významu Úmluvy. První význam chápeme jako standard poznání a chování, které se členové OSN zavázali jej respektovat a naplňovat. Druhým významem je vysoký stupeň právní síly Úmluvy, což znamená, že při výstavbě právního řádu ČR je nutné akceptovat text Úmluvy, vycházet z něj a respektovat ho.⁷⁷

3.2.4 Světová deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji

30. září 1990 v New Yorku se konala Organizací spojených národů světová schůzka o dětech. Na této schůzce byla vytvořena Světová deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji.⁷⁸

OSN vznikem tohoto dokumentu přijala společný závazek zabezpečit lepší budoucnost pro každé dítě. Tato budoucnost by se měla utvářet v harmonii a spolupráci. Děti by měly dospívat a přitom získávat nové zkušenosti. Ve skutečnosti je to ale jiné.

Hlavním úkolem této deklarace je zlepšit zdravotní stav a výživu dětí. Důležité je také věnovat pozornost a péči invalidním dětem a dětem žijících v obtížných podmínkách. Další prospěch dětem přinese zrovnoprávnění a posílení role žen. K rozvoji dětského světa lze přispět zabezpečením základního vzdělání a plné gramotnosti pro všechny. Nutné je podporovat bezpečné mateřství a následná ochrana a podpora při růstu dětí. Rodina i další

⁷⁵ Srov. BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. Informatorium (nejen) o právech dítěte. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 2000. s. 11

⁷⁶ Srov. KOBLOVÁ, S., MIŠURCOVÁ, V. Práva dítěte v dokumentech. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 1999. s. 87

⁷⁷ Srov. BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. Informatorium (nejen) o právech dítěte. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 2000. s. 12

⁷⁸ Srov. KOBLOVÁ, S., MIŠURCOVÁ, V. Práva dítěte v dokumentech. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 1999. s. 45

osoby musí poskytnout dětem najít vlastní identitu a seberealizaci. Osud dětí významně ovlivňuje ekonomické podmínky zemí, proto je nezbytné udržet trvalý ekonomický růst všech zemí.⁷⁹

Důležité je, aby všechny tyto úkoly byly naplňovány všemi národy. Pro plnění těchto úkolů jsou využívány národní akce a mezinárodní spolupráce, které se řídí zásadou „děti jsou na prvním místě“.⁸⁰

3.3 Veřejný ochránce práv pro děti

Vzhledem k tomu, že jsem se již v podkapitole 2.4 zabývala vysvětlením důležitých pojmů, způsobem volby, jeho působností a činností pro dospělé, proto se nyní zaměřím na jeho činnost pro děti.

Pro pomoc se k veřejnému ochránci práv může obrátit nejen dospělý člověk, ale i děti a mladiství. Ochránce dítěti pomáhá, když sociální pracovník nejedná tak, jak má. Také pomáhá dětem, které jsou šikanovány. Také zasahuje, pokud dítě nebylo přijato do školy. Pomáhá dětem, které žijí v dětském domově, ale ten má velmi přísný režim nebo se jeho vychovatelé chovají neadekvátně. U tohoto všeho a mnohem dalšího se snaží ochránce o nápravu. Vše se ale koná na popud dospělého, dítěte nebo mladistvého.⁸¹

Veřejný ochránce práv navštěvuje a kontroluje zařízení, která se orientují dětem. Mezi tyto zařízení patří dětské domovy, výchovné ústavy, vězení pro mladistvé, psychiatrické léčebny a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.⁸²

V případech, kdy nemůže pomoci veřejný ochránce práv, se mohou děti a náctiletí obrátit na dětská krizová centra nebo zavolat na linky důvěry. Ty poskytují nepřetržitou telefonickou poradnu a pomoc.⁸³

⁷⁹ Srov. KOBLOVÁ, S., MIŠURCOVÁ, V. Práva dítěte v dokumentech. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 1999. s 47 - 48

⁸⁰ Srov. KOBLOVÁ, S., MIŠURCOVÁ, V. Práva dítěte v dokumentech. Praha: nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 1999. s 61

⁸¹ *Veřejný ochránce práv*. [online]. [cit. 2014 -1 -17] dostupné na [www. < / http:// http://deti.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/ >](http://http://deti.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav/)

⁸² *Veřejný ochránce práv*. [online]. [cit. 2014 -1 -17] dostupné na [www. < / http:// http://deti.ochrance.cz/cim-se-zabyva/ >](http://http://deti.ochrance.cz/cim-se-zabyva/)

⁸³ Tamtéž

4 Rodina a rodinné právo

Ve čtvrté kapitole se zaměřuji na rodinu a její definici, ve které také vysvětlím rozdíl mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím, na výchovu dětí v rodině, práva a povinnosti dětí a rodičů navzájem.

4.1 Definice rodiny

Rodina je společenství lidí, které vzniká prostřednictvím manželského, pokrevního svazku, registrovaného partnerství nebo adopcí, jejichž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí a představuje tak vztahy mezi mužem a ženou, mužem a mužem, ženou a ženou, mezi rodiči a dětmi a mezi rodinou a společenství.⁸⁴

Manželství je trvalé společenství mezi mužem a ženou, jehož hlavním účelem je založení rodiny a následná výchova dětí. Vzniká svobodným souhlasem obou a je založené zákonem stanoveným způsobem.

Tyto způsoby jsou dva:

- občanský sňatek – vzniká prohlášením muže a ženy před státním orgánem,
- církevní sňatek – vzniká prohlášením muže a ženy před církevním orgánem, který je státem registrovaný.⁸⁵

V manželství mají muž a žena stejná práva a povinnosti, která byla dána zákonem o rodině.⁸⁶ Od 1. 1. 2014 je rodinné právo začleněno zpět do občanského zákoníku.⁸⁷ Manželství zaniká pouze smrtí jednoho z manželů nebo jeho prohlášením za mrtvého. Zrušit se dá manželství také jediným způsobem a tím je rozvod, který může provést pouze soud. Při rozvodu soud určuje, ke kterému z manželů bude svěřeno nezletilé dítě. Pokud se rodiče dohodnou sami, soud jejich rozhodnutí pouze schválí.⁸⁸

⁸⁴ Srov. GRECMANOVÁ, H. a kol. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Nakladatelství HANEX, 2003. s. 7

⁸⁵ Prof. Dr. JUDr. ELIÁŠ, K., Mgr. SVATOŠ, M. *Nový občanský zákoník 2014*. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, s. 71

⁸⁶ Srov. Mgr. DVORÁK, J. a kol. *Odmaturuj ze společenských věd*. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 59

⁸⁷ *Nový občanský zákoník*. [online]. [cit. 2014 -1 -17] dostupné na [www. </ http:// http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf/>](http://http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf/>)

⁸⁸ Srov. Mgr. DVORÁK, J. a kol. *Odmaturuj ze společenských věd*. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 59 - 60

Na rozdíl od manželství existuje také registrované partnerství, které je určeno osobám stejného pohlaví. V České Republice je toto partnerství uzákoněno od roku 2006. Registrované partnerství se uzavírá pouze před státním orgánem. Toto partnerství upravuje majetkoprávní vztahy, práva a povinnosti obou partnerů. Partneři mohou vychovávat vlastní děti, ale nesmí si děti adoptovat. Partnerství zaniká podobně jako u manželství jednoho z nich nebo prostřednictvím rozhodnutí soudu na žádost jednoho z nich.⁸⁹

Přikláním se k názoru, že rodina, která je tvořena registrovaným partnerství může být také dobře fungující rodinou. Protože jsou ve společnosti na takové složení rodiny odlišné názory, je důležité, aby dětem, kteří mají kolem sebe nějakého kamaráda z takové rodiny, bylo vysvětleno, že složení rodiny je v dnešní době normální a že je hlavně důležité, aby byly v této rodině uspokojeny všechny potřeby dítěte.

4.2 Historie rodiny

Vznik rodiny zasahuje již do období přechodu od primitivního zemědělství k pastevectví. V období středověku žila většina obyvatelstva na venkově. Hlavní činností rodiny bylo rozšíření a udržení majetku. Dokonce život hospodářského zvířete byl důležitější než život členů rodiny. Docházelo k častému úmrtí malých dětí, které byly mnohdy snědeny zvířaty. Rodina v této době byla otevřená ke svému okolí jak pro cizince, tak pro své příbuzenstvo. V domě žilo velké množství lidí, což ale neznamenovalo, že dům byl prostorný a všichni měli pohodlí. Naopak, děti i rodiče měli omezené soukromí. Kulturní život rodiny se orientoval pouze na vesnické slavnosti a církevní události. Citový vztah rodiny byl velmi chudý, často byli lidé oddáváni dle nařízení rodičů bez ohledu na citové vazby. Na přelomu 18. století docházelo k rozvoji společnosti, s tím souvisí i rozvoj zemědělství a průmyslové výroby. Postupně se tak měnilo i chování lidí, které vedlo ke změně vztahu mezi rodiči a dětmi, mezi dospívajícími a mezi dospělými. Mladí lidé odmítají rozhodnutí rodičů o jejich partnerovi a poprvé se objevuje romantická láska. Postupně se tak rozvíjí i mateřská láska

⁸⁹ Srov. Mgr. DVOŘÁK, J. a kol. Odmaturuj ze společenských věd. Brno: Nakladatelství DIDAKTIS, 2008. s. 60

a centrem pozornosti rodiny se stává dítě. V období 60. až 70. let 20. století dochází ke zvýšené promiskuitě a následně zvýšené porodnosti nemanželských dětí. Rodina byla často nekompletní, většinou bez původního otce. Bylo zavedeno manželství na zkoušku, což znamenalo společný život partnerů bez oddání. Až následný výskyt AIDS, který vznikal přenosem při pohlavním styku, dochází ke snížení promiskuity a změně v životě lidí, včetně rodičů.⁹⁰

4.3 Funkce rodiny

Současná rodina by měla plnit tyto funkce:

1. Biologická – erotická funkce – nazývaná také jako reprodukční spočívá v zajišťování potomstva a také v zajištění vhodných podmínek pro harmonický biologický rozvoj nejen dětí, ale i všech členů rodiny. Manželé řeší otázky sexuálního života, rozhodují o časovém odstupu a počtu dětí a zaměřují se na zdravou výživu a tělesnou aktivitu,
2. Ekonomická – zabezpečovací funkce – zajišťuje hmotné podmínky, které jsou důležité pro uspokojení potřeb všech členů rodiny.⁹¹ Každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla srovnatelná.⁹² V případě, kdy rodiče z nějakého důvodu nemohou ekonomicky zajistit své dítě, pomáhá v těchto případech stát prostřednictvím sociálních příspěvků,
3. Emocionální funkce – zabezpečuje citové vztahy mezi členy rodiny. Členové k sobě přistupují s důvěrou, odpovědností a spolupracují. Prostředí rodiny by mělo být láskyplné a plné životního optimismu. To vše je důležité k uspokojení potřeby bezpečí a citové vazby. S tím souvisí i vznik emocionálních a charakterových vlastností u dětí, které souvisí s následnou socializací dítěte do společnosti,

⁹⁰ Srov. GRECMANOVÁ, H. a kol. Obecná pedagogika II. Olomouc: Nakladatelství HANEX, 2003. s. 9 - 10

⁹¹ Srov. GRECMANOVÁ, H. a kol. Obecná pedagogika II. Olomouc: Nakladatelství HANEX, 2003. s. 11 - 12

⁹² Prof. Dr. JUDr. ELIÁŠ, K., Mgr. SVATOS, M. Nový občanský zákoník 2014. Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, s. 74

4. Výchovná funkce – orientuje se na cílevědomé, záměrné a dlouhodobé působení rodiny na své členy a dochází tak k všestrannému formování osobnosti dítěte.⁹³

4.4 Rodinná výchova

Rodina je prvním místem, kde se dítě setká s výchovným působením. K formování osobnosti dítěte dochází již v prenatálním období. Již od narození předávají rodiče dítěti základy k intelektuálnímu, citovému a mravnímu profilu člověka. Rodičům je dáno právo i povinnost vychovávat své děti. V některých případech je těžké pro rodiče najít správný vztah ke svým dětem.⁹⁴

Podle tohoto vztahu rozlišujeme tři druhy výchovného působení:

1. Liberální výchova – tato výchova je velmi volná, je charakteristická nízkými požadavky na dítě, které nejsou ani kontrolované. Dítě je často odměňováno. Rodiče jsou pro dítě spíše kamarády. Dítě díky svobodě má sice vysoké sebevědomí, ale má problémy s plněním různých povinností a přijetím společenských norem. Tato výchova vede spíše k ovládnutí rodičů dětmi,
2. Autoritativní výchova – můžeme říci, že se jedná o opak liberální výchovy. Autoritativní výchova využívá přísného přístupu k dítěti, který ale vede k narušení citové vazby mezi rodiči a dítětem a dítě se nemůže samostatně rozvíjet. Rodiče využívají často nepřiměřených trestů za nepřiměřeně stanovené požadavky. Děti bývají zakřiknuté, ustrašené nebo také naopak agresivní. Je samozřejmě důležité, aby rodiče využívali svou přirozenou autoritu, ale nemusí přitom dítěti vše zakazovat a bránit mu tak ve svobodném rozvoji,
3. Zdravá rodinná výchova – nazývaná také jako demokratická výchova vnáší do rodinného prostředí pochopení, rozhovory, nesouhlas rodičů nebo dětí, povzbuzení i potrestání. Prostřednictvím této výchovy tak z dítěte roste samostatný, tvůrčí a aktivní člověk, který dokáže přijmout společenské normy.⁹⁵

⁹³ Srov. GRECMANOVÁ, H. a kol. Obecná pedagogika II. Olomouc: Nakladatelství HANEX, 2003. s. 12

⁹⁴ Srov. GRECMANOVÁ, H. a kol. Obecná pedagogika II. Olomouc: Nakladatelství HANEX, 2003. s. 13

⁹⁵ Srov. GRECMANOVÁ, H. a kol. Obecná pedagogika II. Olomouc: Nakladatelství HANEX, 2003. s. 13 - 14

4.5 Rodinné právo

Rodinné právo upravuje práva a povinnosti osob, které v různých rolích vystupují v rodině.

Jde především o úpravu těchto práv a povinností:

1. mezi manžely navzájem,
2. mezi rodiči a dětmi,
3. mezi dětmi a dalšími osobami, které jim nahrazují rodiče, či jejich funkci nějak doplňují.⁹⁶

Prameny rodinného práva jsou zákon č. 89/2012 Sb. daný v Novém občanském zákoníku části druhou § 655 - § 975 a také Úmluvou o právech dítěte z roku 1989.⁹⁷

4.5.1 Vztahy mezi rodiči a dětmi

Tyto vztahy jsou vymezeny zákonem č.89/2012 Sb., který je obsažen v Novém občanském zákoníku, který je platný od 1. 1. 2014. Protože tento občanský zákoník obsahuje velké množství zákonů, vybrala jsem ty nejdůležitější, které se týkají práv a povinností rodičů a dětí a vložila je do příloh.

Mezi zákony, které vymezují práva a povinnosti rodičů a dětí, patří §855 - §927. Ty vymezují práva a povinnosti mezi dětmi a rodiči navzájem. Jak tyto práva a povinnosti získáváme a jak zanikají. Zákony také vymezují rodičovskou odpovědnost, kterou mají všichni rodiče. V případě, kdy se dítě ocitne v nedostatku řádné péče, upraví soud předběžné poměry.⁹⁸

⁹⁶ *Nový občanský zákoník*. [online]. [cit. 2014 -1 -22] dostupné na [www. < / http:// http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/obecne//>](http://http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/obecne//>)

⁹⁷ Srov. JUDr. VESELÁ, R. Ph.D. *Základy práva*. Praha: Nakladatelství EUROLEX BOHEMIA s.r.o, 2004. s. 558

⁹⁸ Srov. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 26. 3. 2012, *Nový občanský zákoník* 1. 1. 2014. s. 90 – 97

5 Střední školní věk

V této kapitole se zaměřím na žáka středního školního věku, který je pro mou diplomovou práci důležitý. Nejprve vysvětlím vývojové etapy člověka, poté objasním dělení školního věku, a čím je charakteristické. A bude následovat charakteristika dítěte středního školního věku obecně a poté se zaměřím na žáka třetího a pátého ročníku, kteří jsou hlavními aktéry mé diplomové práce.

5.1 Vývojové etapy člověka

Vývojovými etapami člověka se zabývá vývojová psychologie, která patří k základním odvětvím psychologie. Jejím hlavním úkolem je zabývat se psychickým vývojem lidského jedince v jednotlivých etapách lidského života.

Rozdělujeme dva přístupy:

- ontogeneze – studuje vývoj psychiky od narození až do smrti jedince,
- fylogeneze – zkoumá vývoj člověka jako druh.⁹⁹

Pracuji s klasifikací věkové periodizace dle Příhody:

1. Rozvoj antenatální – 1. zárodečný a embryonální od 0 do 3 lunárních měsíců,
 2. fetální od 4. do 7. měsíce,
 3. prenatalní v užším smyslu od 8. do 10. měsíce,
2. První dětství - 1. období nemluvněte: a) natální období od 0 do 10 dnů,
 - b) novorozectví od 10 do 60 dnů,
 - c) kojenectví od 2 do 12 měsíců,
 2. věk batolete mladšího od 1 do 2 let a staršího od 2 do 3 let,
3. Druhé dětství - 1. předškolní do počátku trvalého chrupu od 3 do 6 let,
 2. prepubescence od 6 do 11 let,
4. Pubescence - od 11 do 15 let,
5. Období hebetické - 1. postpubescence od 15 do 20 let,
 2. mecitma od 20 do 30 let,
6. Životní stabilizace a vyvrcholení - od 30 do 45 let,

⁹⁹ Srov. ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. a kol. Přehled vývojové psychologie. Olomouc: Nakladatelství Palackého v Olomouci, 2005. s. 7

7. Interevium (počínající involuce) - od 45 do 60 let,
8. Senium - 1. senescence od 60 do 75 let,
 2. kmetství od 75 do 90 let,
 3. patriarchium od 90 let.¹⁰⁰

S touto klasifikací jsem se ztotožnila z důvodu rozdělení dětského věku. Je řada další psychologů, kteří vytvořili další klasifikace věkových kategorií. Mezi tyto psychology patří A. Haller, J. Piaget, S. Freud, E. H. Erikson.

5.2 Školní věk

Jedná se o období, kdy dítě chodí do základní školy. Protože je toto období velmi dlouhé a dítě v tomto období prochází velkými změnami, bývá období rozdělováno na tři fáze:

- mladší školní věk – období 6 – 9 let, začíná nástupem do školy a tedy změnou role dítěte,
- střední školní věk – období 9 – 11 – 12 let, končí nástupem na 2. stupeň základní školy nebo na nižší stupeň střední školy. Tímto obdobím se budu zabývat podrobněji,
- starší školní věk – období – 12 – 15 let, období dítěte na 2. stupni základní školy. Jedná se o první fázi dospívání, kdy dochází ke změně prožívání a chování a jedinec se začíná odpoutávat od rodiny.¹⁰¹

5.3 Charakteristika dítěte středního školního věku

Jak už bylo řečeno, jedná se o období dítěte ve věku 9 – 12 let. Období středního školního věku bývá často nazýváno jako období prepubescence, protože v průběhu tohoto období dochází k různým změnám, které jsou ale ještě méně nápadné. To lze považovat za přípravu na dospívání. Jedná se o období,

¹⁰⁰ ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. a kol. Přehled vývojové psychologie. Olomouc: Nakladatelství Palackého v Olomouci, 2005. s. 20

¹⁰¹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012. s. 255

kteřé lze nazvat obdobím klidu a vyrovnanosti. Dítě se plynule rozvíjí ve všech oblastech.¹⁰²

Dítě v tomto věku začíná samostatně uvažovat nad svým chováním. Vztah k normám se nemění, protože tyto normy jsou dané. Piaget nazývá toto období konvenční morálkou, kdy normy a pravidla jsou chápány jako obecně platné pro všechny bez rozdílu. Také dítě v tomto věku nahlíží jinak na odměnu. Je zaměřen na dosažení pozitivního hodnocení. Chová se tak, aby takového hodnocení dosáhl. Takový postoj nazývá Kohlberg morálkou hodného dítěte. To znamená, že dítě se i dokonce vzdá jiného uspokojení, jen aby autority ocenily to, co po něm chtějí. Motivace je již ovlivňována trvalejším názorem lidí kolem dítěte. Hodnocení uspokojuje u dítěte potřebu seberealizace, která má velký význam v období školního věku. Dítě v tomto věku již přijímá zodpovědnost za své chování a jednání, dokáže také přijmout zodpovědnost za přestupky. Pocit viny a také nespokojenost se sebou samým přinášejí dítěti kontrolu nad svým chováním. Uvědomuje si i možnost nápravy za své špatné chování. Dítě v tomto věku se již také dokáže řídit morálním svědomím, které ovlivňuje potřebu nejen pozitivního hodnocení, ale hlavně pozitivního sebehodnocení. Kladou velký důraz na spravedlnost hodnocení a rovnost požadavků. Děti v tomto období sice chápou rozdíly mezi vrstevníky i sourozenci, ví, že nejsou všichni stejní, ale emočně nedovedou pochopit rozdílné požadavky.¹⁰³

Kolem desátého roku se mění postoje k autoritě. Občas se objevuje potřeba potvrdit si svou moc nad slabšími a nerespektováním některých pravidel daných dospělými. Tato změna v chování signalizuje, že je pro děti důležitý význam vrstevníků. Jsou pro ně důležité i ty normy, které jsou dány vrstevnickou skupinou, například třídou. To se projevuje tím, že přestávají žalovat na své kamarády a začínají odmítat otevřenost k učitelům.¹⁰⁴

Na konci tohoto období děti rozlišují různé normativní systémy a chápou, že se mohou nebo musí v různých situacích chovat jinak. Také reagují přiměřeně k různým okolnostem, ale to vše se může změnit, pokud se dítě dostane do zátěžové situace. Potom se může chovat neadekvátně.¹⁰⁵

¹⁰² Srov. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012. s. 255

¹⁰³ Srov. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012. s. 356 - 357

¹⁰⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012. s. 357 - 358

¹⁰⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012. s. 358

Období středního školního věku je velmi důležité při utváření tzv. rodičovských postojů. Tyto postoje, tedy to, jak se budu chovat ke svému dítěti, se nevytváří jen v době těhotenství a příprav na příchod dítěte, ale i v období dětství a dospívání. Děti školního věku se učí ze života pro život. Proto je důležité, aby v tomto věku nedošlo k izolaci dítěte od společnosti.¹⁰⁶

Významné je v tomto období také vytvoření mužské a ženské identity. Tedy uvědomění si vlastního já, sebevědomí a také poznání společenské hodnoty ve svém okruhu společnosti. Tou nejdůležitější společností pro dítě je rodina, škola a skupina vrstevníků. V tomto období jsou si dívky a chlapci nejvíce oddáleni. Každá skupina se řídí svými zájmy. Jakoby nejprve museli poznat vrstevníky svého pohlaví, aby později mohly navázat vztahy s opačným pohlavím. Je důležité, abychom dávali dětem prostor pro vzájemné kontakty, přátelské vztahy a využívali skupinových činností.¹⁰⁷

5.4 Žák třetí třídy

V Rámcovém vzdělávacím programu základního vzdělávání (dále jen RVP ZV) je řazena tato třída do 1. období 1. stupně základní školy. Na konci třetí třídy by měly všechny děti dosáhnout očekávaných výstupů, které jsou uvedeny v RVP ZV.¹⁰⁸

Dítě je fyzicky zdatné, pohyblivé a své tělesné funkce má pod kontrolou. Dokáže kontrolovat i své emoce tak, aby nevyvolal ve společnosti žádné rozpaky. Rodiče jsou u dětí stále nedotknutelní a hlavně u chlapců je velmi důležitá role otce, protože v tomto období zapojují děti do svých koníčků, mezi které patří například rybaření, sport a podobně, a to chlapce velmi baví. Některému dítěti mohou ještě vypadávat mléčné zuby.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Srov. MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M. Radosti a strasti. Jinočany: Nakladatelství H+H, 1998. s. 99 - 100

¹⁰⁷ Srov. MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M. Radosti a strasti. Jinočany: Nakladatelství H+H, 1998. s. 100 - 101

¹⁰⁸ RVP

¹⁰⁹ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 105

5.4.1 Oblast myšlení

Verbální myšlení se ve třetí třídě posouvá do porozumění a orientaci stále se rozšiřujících kontextů. Také se rozvíjí schopnost prostřednictvím verbalizace vyjadřovat různé vlastnosti a vztahy mezi předměty a ději. Většina dětí tohoto věku již chápe význam slov, které se vztahují ke konkrétním předmětům a také činnosti, se kterými se setkaly. A učí se chápat význam slov méně obvyklých, u kterých je důležitá znalost souvislostí jejich účelu, funkce nebo výskytu. Děti jsou schopny identifikovat různé absurdity prostřednictvím již dříve získaných zkušeností a vědomostí, pozorného vnímání a manipulací s předměty.¹¹⁰

Abstraktně vizuální myšlení je ještě velmi problematické. Zvládnou prostřednictvím kresebné imitace napodobit jednotlivé tvary i se správným napojením úhlů, dodržovat symetrii, napodobit složené obrazce, ale napodobení trojrozměrného tělesa ještě dětem dělá problémy a teprve se to učí.¹¹¹

Kvantitativní myšlení se oproti druhé třídě rozšiřuje a rozvíjí, z důvodu toho, že se děti již kromě paměťového řešení úloh setkávají s úlohami, kde musí porozumět operacím dle kontextu.¹¹²

Paměť dětí ve třetí třídě je stále krátkodobá, ale dochází k tvorbě vědomých i nevědomých strategií, které umožňují dítěti zapamatovat si stále přibývající množství poznatků.¹¹³

5.4.2 Verbální a písemný projev

Verbální projev¹¹⁴ se začíná posouvat od slov k větám, ale spíše inklinují k těm slovům. U dětí dominuje formalizující metajazyk před vázanou řečí větších projevů nebo vyprávění. Rozdíl mezi mluvenou a psanou formou není

¹¹⁰ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 112

¹¹¹ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 113

¹¹² Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 113 - 114

¹¹³ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 114

¹¹⁴ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 109

prožíván nijak konfliktně. Má podobu automatických shiftů nebo postupné asimilace.

Technika psaní¹¹⁵ je na svém vrcholu. Jedná se o zlatý věk dětského rukopisu. Technika psaní je velmi příjemná na pohled a ještě nedefinována. Jen v některých případech se objevují odchylky v osobitosti za účelem snížení pohybu při psaní. Velikost psacího písma je menší.¹¹⁶

5.4.3 Hra

Hra je stále součástí jak volného času, tak i vyučování. Zatím neodlišuje didaktickou hru od hry pro vlastní zábavu. Svůj čas ve vyučování využívá ke tvorbě a naplánování her, které proběhnou o přestávce nebo po vyučování. Pro děti tohoto věku je důležité s kým hru hrají. Začínají upřednostňovat hry s vlastní skupinou. Také se mění postoj na dospělého jako spoluhráče. Nezasvěcenost do pravidel her jej může vést k vyloučení ze hry. Mění se také pozice učitele jako organizátora.

To se projevuje ve dvou aspektech:

- hra, kterou navrhl učitel, není ta, o kterou by děti stály,
- učitel není autoritou při hře. Když děti nekontroluje, sklouznou ke hře po svém.¹¹⁷

Děti ještě hrají i hry, které hrály v předchozích letech a rády hrají hry, které neznají a ještě je nehrály.¹¹⁸

5.4.4 Vytváření skupin

U dívek se vytvářejí větší a stabilnější skupiny, které ale vznikají podle konkurenčních pravidel. Skupiny se spojují do řetězců pomocí aliancí. U chlapců je zatím pro tvorbu skupin důležité, s kým sedí. Ovšem se začíná projevovat

¹¹⁵ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 109

¹¹⁶ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 123

¹¹⁷ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 138

¹¹⁸ Tamtéž

herní inklinace, což znamená, že je pro ně rozhodující kdo a k jaké hře se více upíná. U chlapců a dívek společně prozatím přetrvává latence. I když v rozhovorech se již objevuje kdo se komu líbí, kdo s kým chodí apod. To vše je ale symbolické a formální a hlavně o tom hovoří okolí a ne ti, kterých se to týká. Postupně také upadá žalování, loajalita se ke své třídě upevňuje a dospělí přestávají být potřebou jen do té doby, než děti potřebují nějakého soudce.¹¹⁹

5.5 Žák páté třídy

Pátá třída je řazena v RVP ZV do 2. období 1. stupně základní školy. Pro ukončení této třídy je, stejně jako u třetí třídy, důležité srovnání s očekávanými výstupy, které jsou také obsaženy v RVP ZV. Ukončením páté třídy žák přechází na 2. stupeň základní školy nebo přechází na nižší stupeň střední školy.¹²⁰

Tělesný vývoj probíhá velmi rychle. Mezi dětmi narůstají rozdíly v tom, kdo vypadá dospěle. Jedná se o období prepuberty a vpád do puberty. U obou pohlaví je důležitá péče o své tělo a také zájem o druhé. Neustávají provokace pedagoga, které mají sexuální, kognitivní a soutěživý ráz. Pozice rodičů již není pro dítě tak důležitá, ale jejich role zůstává v pozadí stále klíčová. V páté třídě ještě nedochází ke kritice školního učení, ale dochází k výraznému zhoršení školního prospěchu.¹²¹

5.5.1 Oblast myšlení

Verbální myšlení¹²² je u dětí páté třídy rozvinuté natolik, že využívají velmi široký slovník, který obsahuje vícevýznamová slova a synonyma. Také jsou schopni slovy vyjádřit jevy, využívají slova vyžadující znalost o čase. V obrázcích již rozlišují i jemné detaily, které jsou důležité pro identifikování správné položky.

¹¹⁹ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 142 - 143

¹²⁰ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2014 -1 -27] Dostupné na [www. </http://rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>](http://rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf)

¹²¹ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 194 - 197

¹²² Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 208

Abstraktně vizuální¹²³ myšlení se začíná velmi pomalu rozvíjet. Začínají provádět rozklad nebo sklad částí a výsledek porovnávají s nabídkami řešení.

V kvantitativním myšlení¹²⁴ dochází k velkému rozvoji, podobně jako tomu bylo u dětí třetí třídy. Blíží se v kognitivním vývoji dosáhnutí formálních myšlenkových operací.

Krátkodobá paměť¹²⁵ neprochází v tomto období skoro žádným vývojem.

5.5.2 Verbální a písemný projev

Dítě v pátém ročníku se posouvá od vět k textům. Protože se v páté třídě využívá slohu, dochází k rozdílu v použití vrstev jazyka a také využití estetických emocí. To vše vede k rozvoji uceleného psaného i mluveného projevu.¹²⁶

Psaní je charakteristické hlavně psací a prodělává až do 9. třídy velkým vývojem. V páté třídě je ještě technika psaní provizorní, ale začíná se objevovat osobitost a individualita. Dochází ke změně sklonu, velikosti, hustotou, vázaností apod. Žák páté třídy píše mnohem více textů než dříve.¹²⁷

5.5.3 Hra

U žáků páté třídy se mění režim dne. Většina dětí se stává svobodnější, z důvodu volnějšího přístupu rodičů, kteří vzbuzují větší důvěru k dětem. Hry se tak přesouvají do přestávek a volného času hned po vyučování. Také se začínají objevovat hry s kamarády v odpoledních hodinách. Hra je samozřejmě také stále součástí vyučování. Do her je zpět vtahována role učitele, který slouží jako divák. Návaznost her na předchozí období je stále patrná, ale jejich rozsah se výrazně zužuje.¹²⁸

¹²³ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 209

¹²⁴ Tamtéž

¹²⁵ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 210

¹²⁶ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 214

¹²⁷ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 220

¹²⁸ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 227 - 229

5.5.4 Vytváření skupin

U dívek dochází k fixaci vrstev, podle kterých se tvoří skupiny. První skupinou jsou frajerky, které se pyšní flirtem s chlapci a také svými ambicemi. Další skupinu tvoří normální dívky, které se věnují hrám, ale mohou se zde objevit i dívky s ambicemi. A poslední skupinu tvoří outsiderky, které jsou spíše neúspěšnými dívkami. U kluků vzniká frajerství, které souvisí s přicházející pubertou. U chlapců a dívek dochází k hormonálním změnám, což vede ke změně osobnosti a tu je důležité poznat. V důvodu tělesného zájmu se objevují první erotické hry, jako je například flaška, které umožňují prozkoumávání tělesnosti své i druhých. U dětí páté třídy se objevuje žalování pouze jako druh pomsty.¹²⁹

¹²⁹ Srov. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. Třídy. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. s. 230 - 231

6 Škola

V následující kapitole se zaměřím na oblast školy a školství. Objasním, podle jakých dokumentů se u nás vzdělávají děti, pak se zaměřím oblast základního vzdělávání. Také vysvětlím, do jaké vzdělávací oblasti řadíme práva dětí a jakými metodami a prostřednictvím jakých forem si je děti osvojují.

6.1 Systém vzdělávacích programů

U této podkapitoly objasním systém vzdělávacích programů a kurikulárních dokumentů, podle kterých se v České Republice vzdělává.

6.1.1 Národní program vzdělávání

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) zpracovalo Národní program vzdělávání. Ten vymezuje cíle vzdělávání stanovené zákonem č. 561/2004 Sb. Dále vymezuje hlavní oblasti vzdělávání, obsahy a prostředky vzdělávání, které jsou nezbytné k dosažení cílů vzdělávání. Jedná se o velmi významný politický dokument, který je závazný na té nejvyšší úrovni.¹³⁰

6.1.2 Rámcové vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP) vymezují konkrétní cíle, formu, délku a povinný obsah, rozsah a podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a také podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví. Tyto podmínky ochrany zdraví stanovuje MŠMT v dohodě s Ministerstvem zdravotnictví. To vše se děje podle všeobecného a odborného zaměření daného oboru vzdělávání. RVP jsou závazné pro tvorbu jednotlivých školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP), pro hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů a dále základem pro stanovení výše finančních prostředků.

¹³⁰ Srov. VALENTA, J. Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem. Jihlava: nakladatelství ANAG, 2006. s. 20

Zákon předpokládá vydání RVP:

- RVP pro předškolní vzdělávání,
- **RVP pro základní vzdělávání,**
- RVP pro gymnaziální vzdělávání,
- RVP pro střední odborné vzdělávání,
- RVP pro základní umělecké vzdělávání,
- RVP pro jazykové vzdělávání.¹³¹

RVP musí odpovídat nejnovějším poznatkům vědních disciplín, jejichž základy a praktické využití má vzdělávání zprostředkovat a dále pedagogiky a psychologie o účinných metodách a forem vzdělávání přiměřeného věku a rozvoje vzdělávaného.¹³²

RVP vydává MŠMT po projednání s příslušnými ministerstvy. Je možné je v závažných případech měnit s účinností nejdříve od začátku školního roku. Pokud jde o změny vyplývající z platných právních předpisů, zveřejní tyto změny dané ministerstvo v dostatečném časovém předstihu. Tyto vzdělávací programy a jejich změny zveřejňují ta ministerstva, která je vydala a to vždy způsobem, který umožňuje dálkový přístup.¹³³

6.1.3 Školní vzdělávací program

Vydání ŠVP musí být v souladu s RVP. Obsah vzdělávání může být v ŠVP uspořádán do předmětů nebo jiných ucelených částí učiva. ŠVP, pro který není vydán RVP stanoví konkrétní cíle, délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání. Dále také vymezení způsob přijímání uchazečů, průběh a ukončení vzdělávání a také podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, podmínky materiální, personální a ekonomické a nesmí chybět podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví. ŠVP vydává ředitel školy nebo školského zařízení, který ho také zveřejní na přístupném místě ve škole nebo

¹³¹ Srov. VALENTA, J. Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem. Jihlava: nakladatelství ANAG, 2006. s. 20 - 22

¹³² Srov. VALENTA, J. Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem. Jihlava: nakladatelství ANAG, 2006. s. 22 - 23

¹³³ Srov. VALENTA, J. Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem. Jihlava: nakladatelství ANAG, 2006. s. 23

školském zařízení tak, aby do něj mohl každý nahlížet. Soulad ŠVP s RVP bude v rámci inspekční činnosti sledovat Česká školní inspekce.¹³⁴

6.2. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program, dále jen RVP ZV, vyšel v platnost k 1.9.2007. Do této doby musela každá základní škola vytvořit svůj ŠVP tak, aby se od tohoto data mohlo podle něj začít vyučovat v 1. a 6. třídách.

Od 1.9.2013 platí upravený RVP ZV, který vydal MŠMT. S platností od 1.září 2012 mění MŠMT Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, do kterého se doplňují Standardy pro základní vzdělávání. Standardy jsou vytvořeny pro základní úroveň a stanovují nepodkročitelné minimum toho, co musí žák na konci 5. a 9. ročníku základní školy znát a umět.¹³⁵

RVP ZV navazuje na Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání a je východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů středního vzdělávání.

Skládá se ze 4 částí:

- část A vymezuje RVP ZV v systému kurikulárních dokumentů,
- část B charakterizuje základní vzdělávání, vymezuje povinnost školní docházky, zaměřuje se na organizaci a hodnocení základního vzdělávání a nakonec vymezuje stupeň získaného vzdělání a ukončování základního vzdělávání,
- část C se zabývá pojetím a cíli základního vzdělávání, vymezuje klíčové kompetence, které žák prostřednictvím základního vzdělávání získává, rozvíjí je a jsou výsledkem celého základního vzdělávání. Důležité v této části je vymezení vzdělávacích oblastí, prostřednictvím kterých žáci získávají vědomosti, rozvíjí dovednosti a schopnosti a samozřejmě také rozvíjí postoje a hodnoty prostřednictvím různých oblastí základního vzdělávání. Důležitou

¹³⁴ Srov. VALENTA, J. Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem. Jihlava: nakladatelství ANAG, 2006. s. 24 - 25

¹³⁵ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online]. [cit. 2014 -1 -27] Dostupné na [www. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani/>](http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani/)

součástí jsou také průřezová témata, která tvoří nedílnou součást základního vzdělávání a vymezují takové okruhy, které se týkají aktuálních problémů lidského světa. V o části je také vymezen rámcový učební plán, který určuje časové dotace všech předmětů,

- část D vymezuje vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a vzdělávání nadaných žáků, dále vymezuje materiální, personální, hygienické, organizační a jiné podmínky, které jsou důležité pro uskutečnění RVP ZV a nakonec objasňuje zásady pro zpracování ŠVP.¹³⁶

Vzdělávací oblasti:

- jazyk a jazyková komunikace – ta obsahuje český jazyk a vzdělávání v cizích jazycích,
- matematika a její aplikace,
- informační a komunikační technologie – zaměřuje se na oblast počítačů apod.,
- člověk a jeho svět – jen 1. stupeň a týká se oblastí, jako je prvouka, vlastivěda a přírodověda,
- člověk a společnost- zaměřuje se na dějepis a výchovu v občanství,
- člověk a příroda – fyzika, chemie, přírodopis, zeměpis,
- umění a kultura – výtvarná a hudební výchova,
- člověk a zdraví – tělesná výchova a výchova ke zdraví,
- člověk a svět práce – různé pracovní činnosti apod.,
- doplňující vzdělávací obory – dramatická, etická výchova, filmová a taneční výchova.¹³⁷

Průřezová témata:

- osobnostní a sociální výchova,
- výchova demokratického občana,
- výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech,
- multikulturní výchova,
- mediální výchova,
- environmentální výchova.¹³⁸

¹³⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2014 -1 -27] Dostupné na [www. </http://rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>](http://rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf)

¹³⁷ Tamtéž

6.2.1 Vzdělávací oblasti, které se zabývají právy dítěte

Vzdělávací oblastí, která se nejvíce zabývá právy dítěte je oblast **Člověk a jeho svět**. Tato oblast se týká nejen člověka, rodiny, společnosti, vlasti, ale také přírody, kultury, techniky, zdraví a bezpečí.

Vzdělávání v oblasti **Člověk a jeho svět** rozvíjí poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině. Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti a utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa. Poznávají sebe i své nejbližší okolí a postupně se seznamují s místně i časově vzdálenějšími osobami i jevy a se složitějšími ději. Učí se vnímat lidi, a vztahy mezi nimi. Na základě poznání sebe a svých potřeb a porozumění světu kolem sebe se žáci učí vnímat základní vztahy ve společnosti, porozumět soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům. Tato vzdělávací oblast je členěna do pěti tematických okruhů – Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody a Člověk a jeho zdraví. Všechny tyto okruhy jsou vymezeny učivem a očekávanými výstupy.¹³⁹

Nejdůležitějším okruhem pro vzdělávání dětí v lidských právech a právech dětí je okruh **Lidé kolem nás**:

- **očekávané výstupy 1. období** - rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům,

- **očekávané výstupy 2. období** - vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě),

¹³⁸ ¹³⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2014 -1 -27]. Dostupné na [www. </http://rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>](http://rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf)

¹³⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2014 -1 -27]. Dostupné na [www. </http://rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>](http://rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf)

- rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení,

- rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy,

- orientuje se v základních formách vlastnictví, používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy,

- poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města).¹⁴⁰

- **učivo** - rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání,

- soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace, principy demokracie, obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým,

- chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla chování, ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality,

- právo a spravedlnost – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání a korupce, právní ochrana občanů a majetku včetně nároku na reklamaci, soukromého vlastnictví, duševních hodnot,

- vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné, hmotný a nehmotný majetek, rozpočet, příjmy výdaje domácnosti, hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení, banka jako správce peněz, úspory, půjčky,

¹⁴⁰ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013. 146 s. [cit. 2014 -1 -27]. Dostupné na [www. < / http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani >](http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani)

- kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura,

- základní globální problémy – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy životního prostředí.¹⁴¹

6.2.2 Průřezová témata, která se zabývají právy dítěte

Vzděláváním dětí v lidských právech a právech dětí se zabývá také jedno průřezové téma, kterým je **Výchova demokratického občana**. Toto průřezové téma představuje syntézu hodnot spravedlnosti, tolerance a odpovědnosti a také rozvoj kritického myšlení, vědomí svých práv a povinností a porozumění demokratickému uspořádání společnosti a demokratickým způsobům řešení konfliktů a problémů. Výchova demokratického občana má vybavit žáka základní úrovní občanské gramotnosti. Ta vyjadřuje způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech a konfliktech otevřené, demokratické a pluralitní společnosti. Její získání má umožnit žákovi konstruktivně řešit problémy se zachováním své lidské důstojnosti, respektem k druhým, ohledem na zájem celku, s vědomím svých práv a povinností, svobod a odpovědností, s uplatňováním zásad slušné komunikace a demokratických způsobů řešení. Průřezové téma Výchova demokratického občana má blízkou vazbu především na vzdělávací oblast Člověk a společnost, v níž jsou tematizovány principy demokracie a demokratického rozhodování a řízení, lidská a občanská práva, ve kterých se klade důraz na participaci jednotlivců – občanů na společenském a politickém životě demokratické společnosti. Ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět se uplatňuje v tématech zaměřených na vztah k domovu a vlasti. Průřezové téma má vazbu i na ostatní vzdělávací oblasti, zejména pak na ty,

¹⁴¹ *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013. 146 s. [cit. 2014 -1 -27]. Dostupné na [www. < / http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani >](http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani)

v nichž se tematizuje vztah k sobě samému i ostatním lidem, k okolnímu prostředí, k normám i hodnotám.¹⁴²

Průřezové téma:

- vede k aktivnímu postoji v obhajování a dodržování lidských práv a svobod,
- vede k pochopení významu řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti,
- vychovává k úctě k zákonům,
- přispívá k utváření hodnot, jako je spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost,
- vede k respektování kulturních, etnických a jiných odlišností.¹⁴³

Příloha č. 5 obsahuje část upraveného RVP ZV k roku 2013, ve které jsou popsány změny vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, která se týká práv dítěte.

6.3 Vzdělávací metody

Vyučovací metoda je způsob společné činnosti učitele a žáků vedoucí k dosažení plánovaných výukových cílů. Učitel pomocí vyučovací metody navozuje, usměrňuje a řídí vnitřní myšlenkové a poznávací procesy žáků.¹⁴⁴

Rozlišujeme:

- metody slovní – monologické – vyprávění, popis, vysvětlování, přednáška, instruktáž,
 - dialogické – rozhovor, diskuze, beseda, dramatizace,
 - metody práce s textem a metody písemných prací,
- metody názorně demonstrační – pozorování,
 - předvádění – pomůcek, pokusů, činností,
- metody praktické – nácvik pohybových a praktických dovedností,
 - žákovské pokusy a jiné laboratorní činnosti,

¹⁴² *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013. 146 s. [cit. 2014 -1 -27]. Dostupné na [www. < / http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani >](http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani)

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 150

- grafické a výtvarné práce,
- aktivizující metody – diskusní,
 - situační,
 - inscenační,
 - problémové,
 - projektové,
 - hry.¹⁴⁵

6.3.1 Metody slovní

Jedná se o nejvíce používané metody. Jsou základními, ale také doprovodnými metodami. Pomocí těchto metod žáci získávají nejvíce informací a jsou vedeni k rozvoji vyjadřovacích schopností, myšlenkových operací a poznávacích procesů. Je důležité, aby použití těchto metod doprovázelo užití praktických činností, protože si děti zapamatují pojem, ale nechápou jeho obsah.

- metody monologické jsou charakteristické slovním učitelovým projevem. Ten by měl být dopředu připravený. Délka slovního projevu by měly být přiměřená věku žáků a náročnosti učiva. V průběhu slovního projevu by měl učitel neustále sledovat, zda ho žáci vnímají a zda mu rozumějí. Obzvláště v primární škole by měl učitel dbát na volení vhodných slov.

- metody dialogické jsou založeny na verbální komunikaci v podobě otázek a odpovědí mezi dvěma či více osob. Cílem této metody může být motivace žáků, osvojování nových poznatků, opakování a procvičování látky nebo prověřování. Je důležité, aby učitel na chybné odpovědi žáků ihned reagoval.

- metody práce s textem jsou založeny na zpracování informací v podobě textu. Buď se jedná o práci s hotovými texty, nebo samostatnou tvorbu vlastního žákovského textu. Primární škola má důležitý úkol pomoci žákům osvojit si dovednosti čtení a psaní a také rozvíjet schopnosti učit se, u které je důležitá právě práce s textem.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 152 - 153

¹⁴⁶ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 153 - 162

6.3.2 Metody názorně demonstrační

Prostřednictvím těchto metod se žáci dostávají do přímého styku s poznávanou skutečností. V primární škole je potřebné, aby bylo co nejvíce využíváno přímého smyslového poznávání věcí a jevů vzhledem k jejich věkovým zvláštnostem.

- metoda předvádění je založena na názorném předvedení předmětů a jevů učitelem. Velký význam tvoří slovní doprovod předvádění. Mluvené slovo řídí vnímání a pozorování žáků a upozorňuje na důležité prvky.
- pozorování tvoří nedílnou součást předvádění, ale může se využívat i jako samostatná metoda. Žáci dle pokynů učitele poznávají předměty a jevy většinou v přirozeném prostředí. Hlavním úkolem učitele je naučit žáky, aby se zaměřili na podstatné a důležité znaky a jevy pozorovaného předmětu, které vedou k vytvoření nových poznatků a také pochopení různých jevů.¹⁴⁷

6.3.3 Metody praktické

Tyto metody se zaměřují na přímou praktickou činnost žáků. Hlavním zdrojem poznání je přímý styk žáků s předměty a manipulace s nimi. Praktické metody jsou nedílnou součástí metod slovních a názorně demonstračních. Jejich hlavním znakem je, že aktivizují žáka převážně v manipulačních a intelektuálně-praktických činnostech.

- nácvik praktických a pohybových dovedností využívá hlavně motorické aktivity, činností rukou a produktivní práci. V primární škole si žák osvojí řadu praktických činností. Jedná se o rozvoj jemné motoriky, která zahrnuje psaní, kreslení, modelování, hra na hudební nástroj apod. A dále je to rozvoj hrubé motoriky, která se zaměřuje na rozvoj pohybových dovedností.
- žákovské pokusy, nazývané také jako laborování, využívají provádění jednoduchých pokusů k ověřování pouček, zdůvodnění pozorování, k vyvození a získání nových poznatků. Pokusy se většinou provádějí ve skupinkách nebo

¹⁴⁷ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 164 - 167

samostatně. Vedou žáky k pozorování, rozvíjí myšlení, organizační dovednosti a dále rozvíjí pracovní návyky.

- laboratorní práce je předstupněm experimentování, které je základem vědecké práce. V primární škole se nejvíce uplatňuje praktické experimentování, které je založeno na zkoušení a ověřování jevů.¹⁴⁸

6.3.4 Aktivizující metody

Aktivizující metody vytvářejí takové podmínky, aby žák podle svých schopností dosáhl co nejvyššího rozvoje, aktivně objevoval nové poznatky a na základě tvořivého přístupu rozvíjel své schopnosti v procesu učení. Využívají hlavně poznávací činnost žáka, jeho aktivitu, samostatnost a tvořivost.

- metody situační hledají postupy vedoucí k řešení určitých konkrétních situací. Žákům je dán problém, na který musí navrhnout postupy, jak danou situaci vyřešit. Žáci diskutují, osvojují si dovednosti analyzovat a následně obhajovat svá řešení. Náměty k problémům jsou blízké životu dětí proto, aby se naučily řešit problémy, se kterými se mohou setkat v běžném životě.

- metody inscenační vtahují žáky přímo do děje, do určité situace. Tyto metody využívají prvky dramatické výchovy. Žáci sami ztvárňují určité osoby podle vlastních představ nebo předepsaného scénáře.

- hra jako vyučovací metoda je přirozenou činností dítěte. Při hře se uplatňují a rozvíjejí rozum, city, vůle, zkušenost, tvořivost a fantazie. Hra má důležitou motivační funkci. Prostřednictvím hry žáci poznávají sami sebe, okolní svět a vytvářejí se sociální vztahy.¹⁴⁹

6.4 Organizační formy

Utvářely se a vyvíjely se společně s vyučovacím obsahem a jeho metodami. Organizační forma výuky je vnější uspořádání organizačních stránek a podmínek vyučovacího procesu. Tímto uspořádáním organizačních stránek rozumíme

¹⁴⁸ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 167 - 170

¹⁴⁹ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 171 - 173

záměrné uspořádání jednotlivých prvků výuky, mezi které řadíme cíl, obsah, metody a materiální prostředky výuky, činnost učitele a činnost žáků, které se uskutečňují v prostoru a čase. Volba forem ovlivňuje činnost učitele, činnost žáka a také výsledek vyučovacího procesu. Hlavním cílem těchto forem je dosažení výukových cílů.¹⁵⁰

Formy vyučování dělíme na:

- vyučování individuální,
- vyučování hromadné,
- vyučování individualizované,
- vyučování diferencované,
- vyučování skupinové.¹⁵¹

6.4.1 Individuální vyučování

Tento druh vyučování patří mezi nejstarší organizační formy vyučování, které vznikly již ve starověku. Jedná se o vyučování jednotlivců nebo malého počtu žáků. Učitel vyučuje jednoho žáka a ostatní plní zadané úkoly. Žáci mohou být stejného i různého věku i různé úrovně vědomostí. Žáci pracují samostatně a nespolupracují. Tato organizační forma se v současnosti využívá převážně na uměleckých školách apod.¹⁵²

6.4.2 Hromadné vyučování

Podstatou tohoto vyučování je, že učitel vyučuje větší počet žáků, kteří mají přibližně stejný věk. Tato organizační forma probíhá ve třídách v určitých časových jednotkách. Všichni žáci plní stejné učební úlohy. V současnosti se jedná o základní organizační formu vyučovacího procesu.¹⁵³

¹⁵⁰ Srov. OBS, O. Didaktika sekundárního vzdělávání. Olomouc: Nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. s. 63

¹⁵¹ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 182

¹⁵² Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 63

¹⁵³ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 63 - 64

6.4.3 Individualizované vyučování

Vzniká na počátku 20. století. Je založeno na samostatné práci žáků. Výhodou je, že respektuje specifické předpoklady jednotlivých žáků a podřizuje jim obsah, postupy a formy práce. Nevýhodou je omezení vzájemné komunikace, spolupráce a rozvoje sociálních vztahů. Tuto organizační formu využívá většina alternativních školských systémů.¹⁵⁴

6.4.4 Diferencované vyučování

Tato organizační forma vyučování vychází z respektování individuálních zvláštností žáků. Jedná se o uplatnění odlišného přístupu k různě disponovaným žákům. Obsah, metody a formy vzdělávání jsou přizpůsobeny různým skupinám žáků nebo jednotlivců podle jejich úrovně. Složení skupin je nutné měnit dle předmětů, protože každý žák má v každém předmětu jinou úroveň.¹⁵⁵

6.4.5 Skupinové vyučování

Rozvíjí se od 20. století jako snaha o propojení hromadné a individualizované formy výuky. Podstatou skupinového vyučování je společná práce žáků v malých skupinkách při řešení společného úkolu. Vzájemný vztah mezi učitelem a žákem je zde obohacen o vztahy mezi žáky navzájem. Žáci se tak učí komunikovat mezi sebou, spolupracovat.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 65 - 66

¹⁵⁵ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 66 - 68

¹⁵⁶ Srov. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: nakladatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 68 - 69

6.5 Práva a povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

(1) Žáci a studenti mají právo dle § 21 zákona č.561/2004 Sb.:

- a) na vzdělání a školské služby podle tohoto zákona,
- b) na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání,
- c) volit a být voleni do školské rady, jsou-li zletilí,
- d) zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat,
- e) vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající jejich věku a stupni vývoje,
- f) na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle tohoto zákona.

(2) Práva uvedená v odstavci 1 s výjimkou písmen a) a d) mají také zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků.

(3) Na informace podle odstavce 1 písm. b) mají v případě zletilých žáků a studentů právo také jejich rodiče, popřípadě osoby, které vůči zletilým žákům a studentům plní vyživovací povinnost.¹⁵⁷

(1) Žáci a studenti jsou povinni dle § 22 zákona č.561/2004 Sb.:

- a) řádně docházet do školy nebo školského zařízení a řádně se vzdělávat,
- b) dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,
- c) plnit pokyny pedagogických pracovníků škol a školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy školním nebo vnitřním řádem.¹⁵⁸

¹⁵⁷ VALENTA, J. Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem. Jihlava: nakladatelství ANAG, 2006. s. 43

¹⁵⁸ VALENTA, J. Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem. Jihlava: nakladatelství ANAG, 2006. s. 44

(3) Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni:

- a) zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení,
- b) na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka,
- c) informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- d) dokládat důvody nepřítomnosti dítěte a žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,
- e) oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle § 28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích.¹⁵⁹

6.6 Pedagogická koncepce školy a implementace práv dítěte

Předpokládá se, že škola, která je společenskou institucí ustanovenou pro děti, začlení do své pedagogické koncepce filozofii práv dětí. Škola má podporovat zdravý rozvoj každého dítěte a chránit ho před vlivy, které jeho rozvoj ohrožují.

Dobrá škola má:

- směřovat k naplňování práv dítěte na vzdělání a vedení ve smyslu orientace v sociokulturním prostředí dítěte s ohledem na utváření jeho kulturní identity a životní orientaci, jejímž základním kritériem je dobro a schopnost rozpoznat ho,
- vychovávat, vzdělávat, socializovat a naplňovat právo dítěte na rozvoj,
- vyvarovat se týrání, znevýhodněním nebo ohrožením dětí,
- řídit se naplňováním hlavní výchovně vzdělávací funkce a cíle výchovy,
- respektovat normy jednání učitele vůči dítěti,
- vést dítě ke správnému chápání jednoty práv a povinností.¹⁶⁰

¹⁵⁹ VALENTA, J. Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem. Jihlava: nakladatelství ANAG, 2006. s. 45

¹⁶⁰ Srov. HRADEČNÁ, M. a kol. Práce učitele s právy dítěte. Praha: nakladatelství SVI PedF UK Praha, 1996. s. 19

Přikláním se k názoru, že by každá škola měla být „Dobrou školou“, která bude žáky vzdělávat v jejich právech, ale i také povinnostech. Pokud budou nejen děti samy, ale i ostatní lidé ctít práva a povinnosti, bude všem na světě lépe.

6.7 Spolupráce školy a rodiny

Velmi důležitým prvkem vzdělávání, zejména tedy na základnách školách, je vzájemná spolupráce školy a rodiny. Těmi nejdůležitějšími osobami v komunikaci je třídní učitel s rodiči žáků.¹⁶¹

Hovoří se o klientském a partnerském přístupu. U klientského přístupu je brán rodič jako klient, na jehož přání, zájmy a potřeby musí škola reagovat. U druhého přístupu je rodič chápán jako partner ve výchovně vzdělávacím procesu, který má rovnocennou odpovědnost za vzdělání jako má škola a učitel. V současné době se komunikace rodičů a učitele nachází mezi oběma póly. Tyto dva přístupy by neměly být brány jako odlišné, ale měly by se navzájem propojovat. Škola by měla jednat s rodičem jako s partnerem ve vzdělávání žáka a měla by respektovat, že jejím klientem je rodič, kterému musí nabídnout různé formy spolupráce a partnerství. Hlavním cílem školy by mělo být vytvoření školního společenství, které by zahrnovalo žáky, učitele, vedení školy, školní personál a samozřejmě rodiče.¹⁶²

Podle Epsteinové existuje řada stupňů zapojení rodičů do života školy:

- plnění základních rodičovských povinností,
- komunikace škola – rodiče,
- zapojení rodičů jako dobrovolníků do činnosti školy,
- zapojení rodičů do domácí přípravy,
- zapojení rodičů do rozhodování o záležitostech školy,
- zapojení rodičů do školní komunity,

V českém školství je mnoho, škol, které dosáhnou pouze druhého stupně, tedy jen komunikace škola – rodič.¹⁶³

¹⁶¹ Srov. ČAPEK, R. Učitel a rodič. České Budějovice: nakladatelství Grada Publishing, a.s., 2013, s. 11

¹⁶² Srov. ČAPEK, R. Učitel a rodič. České Budějovice: nakladatelství Grada Publishing, a.s., 2013, s. 14 - 15

¹⁶³ Srov. ČAPEK, R. Učitel a rodič. České Budějovice: nakladatelství Grada Publishing, a.s., 2013, s. 13

Každý učitel by měl chtít ve své třídě vzorné a pracující žáky a k nim spolupracující rodiče. Dle Wolfendaleové existuje řada důvodů, které stanovují zapojení rodičů do vzdělávání dětí:

- právo – rodiče nesou odpovědnost za rozvoj dítěte a mají právo účastnit se různých školních aktivit,
- rovnost – rodiče mají rovný vztah s učiteli a jsou partnery školy,
- reciprocita – rodiče i škola mají mít ze vzájemného vztahu prospěch a jsou za svá rozhodnutí odpovědní,
- posilování – rodiče mají pocit, že ze zapojení do vzdělávání nemají prospěch jen děti, ale i rodiče.¹⁶⁴

Rodiče by měli s učiteli spolupracovat, a ne bojovat, protože svou měrou mohou přispět k rozvoji svého dítěte. Při spolupráci mezi rodiči a učiteli se vytváří vzájemná důvěra, podporuje toleranci a hodnotovou orientaci žáků, posiluje ochotu dětí aktivně se zapojovat do výuky a jejich radost z učení, zlepšuje podporu dětí při překonávání problémů a pomáhá snižovat nejrůznější sociálně patologické jevy a negativní vlivy z prostředí. Je důležité, aby učitelé nabízeli rodičům prostor pro spolupráci, dobře s nimi komunikovali, poskytovali jim dostatek informací, vytvořili s nimi přátelský vztah, nabízeli jim účast na životě školy a třídy a řídí je tak, aby správně předávali vzdělávací návyky svým dětem.¹⁶⁵

Formy spolupráce učitelů s rodiči:

- třídní schůzky a individuální konzultace - jsou nejdůležitější interakcí mezi školou a rodiči. Jedná se o jednu z možností, kdy učitel ukazuje rodičům své kvality. Třídní schůzky umožňují vytvoření školního společenství, které vede ke zlepšení vztahů rodičů ke škole a učitelům. Dávají prostor vysvětlit rodičům základní pedagogicko-psychologické zákonitosti, způsoby hodnocení, individuální práci se žáky apod. Jsou místem, kdy dochází k účasti rodičů na životě třídy a školy.¹⁶⁶ Konzultační schůzky mají učitelé a rodiče nejraději.

¹⁶⁴ Srov. ČAPEK, R. Učitel a rodič. České Budějovice: nakladatelství Grada Publishing, a.s., 2013, s. 15 - 16

¹⁶⁵ Srov. ČAPEK, R. Učitel a rodič. České Budějovice: nakladatelství Grada Publishing, a.s., 2013, s. 16 - 18

¹⁶⁶ Srov. ČAPEK, R. Učitel a rodič. České Budějovice: nakladatelství Grada Publishing, a.s., 2013, s. 88

Jedná se o jednodušší komunikační situaci. Nevýhodou je, že nevytváří potřebné vztahy mezi rodiči navzájem a nepomáhá vytvářet školní společenství.¹⁶⁷

- rodič na akci školy – je důležité zapojovat rodiče do života školy. Rodiče se mohou zúčastnit různých akcí školy, mezi které může patřit sportovní den, Den dětí, vernisáže výtvarných prací, burzy, zpívání vánočních koled, různé projektové a tematické dny.

- rodič ve školní radě – jde o velmi důležitou součást zapojení rodičů. Zapojení do školské rady je zakotveno v zákonné normě. Rodiče tak mohou spolurozhodovat o vzdělávání dětí.

- rodič v organizaci na podporu školy – jde o skupiny rodičů, které se sdružují v různých spolcích, vytvářejí kluby rodičů, sdružení přátel apod. Tyto skupiny škole pomáhají a také se domáhají svých práv a zájmů.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Srov. ČAPEK, R. Učitel a rodič. České Budějovice: nakladatelství Grada Publishing, a.s., 2013, s. 110

¹⁶⁸ Srov. ČAPEK, R. Učitel a rodič. České Budějovice: nakladatelství Grada Publishing, a.s., 2013, s. 31 - 37

II. Praktická část

Výzkumné šetření zaměřené na základní školy

V teoretické části diplomové práce jsem nastínila základní lidská práva a práva dítěte. Jejich historii a základní pojmy, které se těchto témat týkají. Zaměřila jsem se na rodinné a školské právo. Po shromáždění informací, které se týkají žáků 3. a 5. tříd základních škol, jejich učitelů a rodičů, formuluji v praktické části diplomové práce cíle výzkumného šetření, které souvisí se znalostmi žáků o dětských právech a právech vůbec. U učitelů se jedná, zda vzdělávají a jakým způsobem seznamují své žáky s dětskými právy a u rodičů se podobně jako u žáků jedná o znalost dětských práv a zda nejsou nikým porušována.

7 Design výzkumného šetření

V praktické části diplomové práce popíši výzkumné šetření, které je zaměřené na znalosti základních lidských práv a převážně dětských práv u žáků, učitelů a rodičů:

- zda žáci základní škol ví, co je to právo
- jaké mají znalosti o Úmluvě o právech dítěte
- zda žáci základních škol znají svá lidská práva, která jim zaručuje Úmluva o právech dítěte
- jakým způsobem se o svých právech žáci dozvídají
- jak jsou rodiče informováni o právech dítěte
- zda jsou dětská práva respektována
- jakým způsobem probíhá komunikace rodiny a školy

7.1 Realizace výzkumného šetření

K realizaci výzkumného šetření byly sestaveny 3 dotazníky. Dotazník, který je určen žákům 3. a 5. tříd obsahuje 25 otázek, z toho 4 otázky se týkají charakteristiky souboru., 2 otázky jsou otevřené a 20 otázek jsou uzavřené. Zde respondenti vybírají jednu či více položek z nabízených odpovědí. 1 otázku tvoří odpovědi prostřednictvím škály. Dotazník pro rodiče tvoří 17 otázek, z nichž 4 otázky se týkají taktéž charakteristiky souboru. 1 otázka je otevřená a 11 otázek je uzavřených, kde respondenti vybírají jednu či více položek z nabízených odpovědí. 1 otázku tvoří odpovědi prostřednictvím škály. Poslední dotazník je určen pro učitele žáků 3. a 5. tříd. Tento dotazník obsahuje 15 otázek, ze kterých se 4 otázky týkají charakteristiky souboru, 4 otázky jsou otevřené a 7 otázek je uzavřených, kde opět respondenti vybírají jednu či více položek z nabízených odpovědí.

Výhodou dotazníkového šetření je, že umožňuje získat v krátkém čase velké množství dat od velkého počtu respondentů. Nevýhodou dotazníkového šetření může být nepravdivost uvedených informací, nebo také subjektivnost.¹⁶⁹

7.1.1 Charakteristika souborů respondentů výzkumného šetření

Pro výzkumné šetření byly vybrány 4 skupiny respondentů. První skupinu tvoří žáci 3. třídy základní školy a druhou skupinu tvoří žáci 5. třídy základní školy. Pro tyto dvě skupiny je určen jeden dotazník. Třetí skupina je tvořena rodiči těchto žáků. Poslední skupinou jsou učitelé žáků 3. a 5. tříd základních škol. Výzkum byl realizován v Přerově a v Kokorách. U učitelů a rodičů nebyla stanovena žádná věková hranice.

7.1.2 Realizace dotazníkového šetření

Jednu skupinu respondentů tvoří žáci základních škol 3. a 5. tříd v Přerově a v Kokorách. Respondenti byli osloveni přímo v ZŠ prostřednictvím ředitelů škol. Rozdala jsem 150 dotazníků určených pro žáky 3. a 5. tříd základních škol,

¹⁶⁹ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 164.

ze kterých mi jich bylo vráceno 120. Kvůli nezodpovězení všech otázek dotazníku, jsem použila 100 dotazníků.

Druhou skupinu respondentů tvoří rodiče, jejichž děti navštěvují ZŠ. Zde jsem rozdala 60 dotazníků určených rodičům žáků a bylo mi jich vráceno 15. Z důvodu nezodpovězení na všechny otázky jsem z tohoto počtu použila 12 dotazníků.

Třetí skupinu respondentů tvoří učitelé oslovených žáků. Rozdala jsem 6 dotazníků a byly mi navraceny všechny.

Všechny tyto skupiny byly osloveny prostřednictvím ředitelů škol.

7.1.3 Zpracování dat výzkumného šetření

Prostřednictvím dotazníku jsem získala odpovědi na otázky, které jsem zpracovala do tabulek s absolutní a relativní četností. Relativní četnost je znázorněna pomocí sloupcového grafu.

7.2 Interpretace výsledků výzkumného šetření žáků

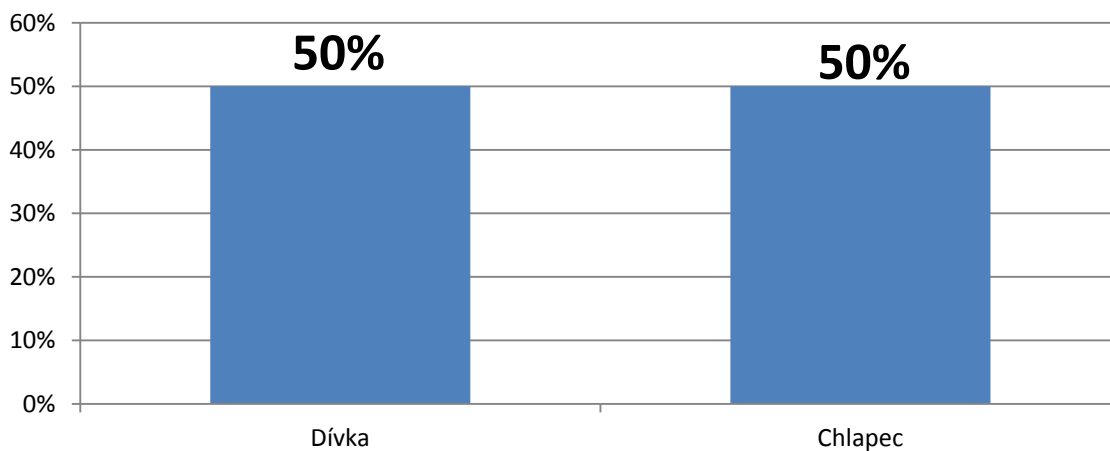
Po shromáždění všech informací získaných prostřednictvím dotazníkového šetření žáků 3. a 5. tříd nyní přistoupím k interpretaci zjištěných výsledků. Vyhodnocené otázky jsou zpracovány do tabulek a grafů.

Vyhodnocení otázky č. I: Pohlaví respondentů výzkumného šetření

Tabulka 1: Pohlaví respondentů výzkumného šetření

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dívka	50	50%
Chlapec	50	50%
Celkem	100	100%

Graf 1: Pohlaví respondentů výzkumného šetření – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

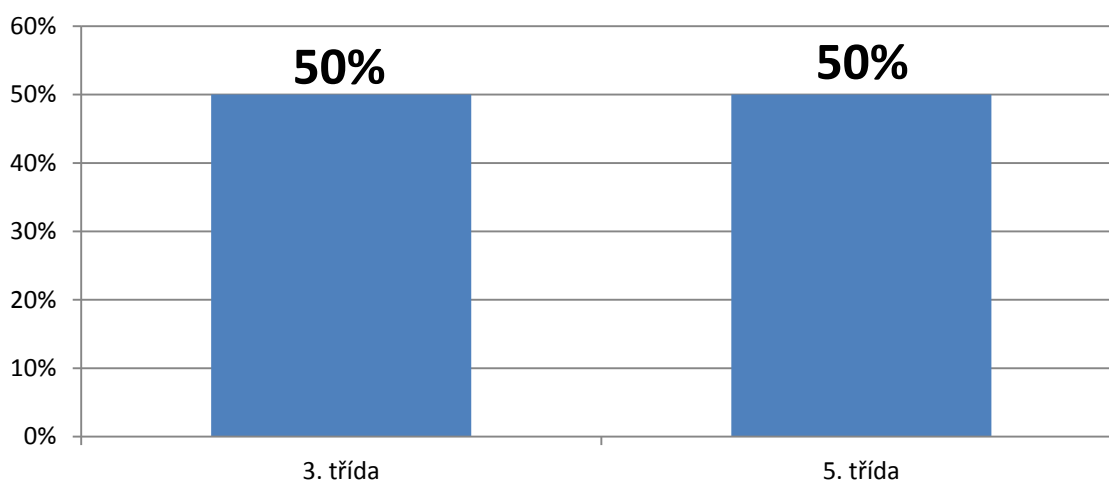
Z tab. 1 a grafu 1 je zřejmé, že se dotazníkového šetření zúčastnilo 50% dívek a 50% chlapců.

Vyhodnocení otázky č. II: Třída, kterou respondenti navštěvují

Tabulka 2: Třída, kterou respondenti navštěvují

Třída	Absolutní četnost	Relativní četnost
3. třída	50	50%
5. třída	50	50%
Celkem	100	100%

Graf 2: Třída, kterou respondenti navštěvují – relativní četnost (%)

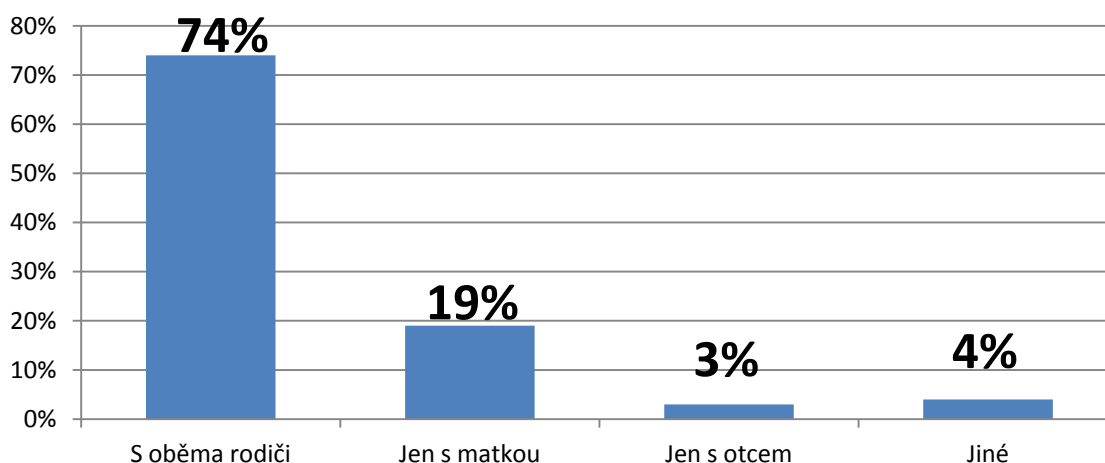
V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů. Z tab. 2. a grafu 2 je zřejmé, že 3. třídu navštěvuje 50% respondentů a 5. třídu 50% respondentů.

Vyhodnocení otázky č. III.: Jak respondenti bydlí

Tabulka 3.: S kým respondenti bydlí

Bydlí	Absolutní četnost	Relativní četnost
S oběma rodiči	74	74%
Jen s matkou	19	19%
Jen s otcem	3	3%
S někým jiným	4	4%
Celkem	100	100%

Graf 3.: Jak respondenti bydlí – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

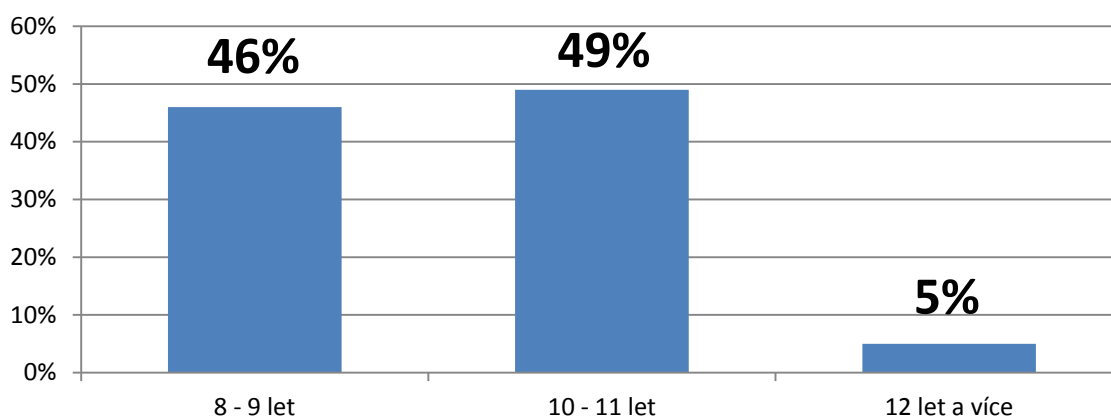
Z tab. 3. a grafu 3 je zřejmé, že s oběma rodiči bydlí 74% dotazovaných respondentů, 19% respondentů bydlí jen s matkou, Jen s otcem bydlí 3% respondentů a bydlení s někým jiným uvedlo 4% dotazovaných respondentů, z toho 1% uvedlo bydlení s babičkou a zbylá 3% uvedla střídavou péči.

Vyhodnocení otázky č. IV.: Věk respondentů

Tabulka 4.: Věk respondentů výzkumného šetření

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
8 – 9 let	46	46%
10 – 11 let	49	49%
12 let a více	5	5%
Celkem	100	100%

Graf 4.: Věk respondentů – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

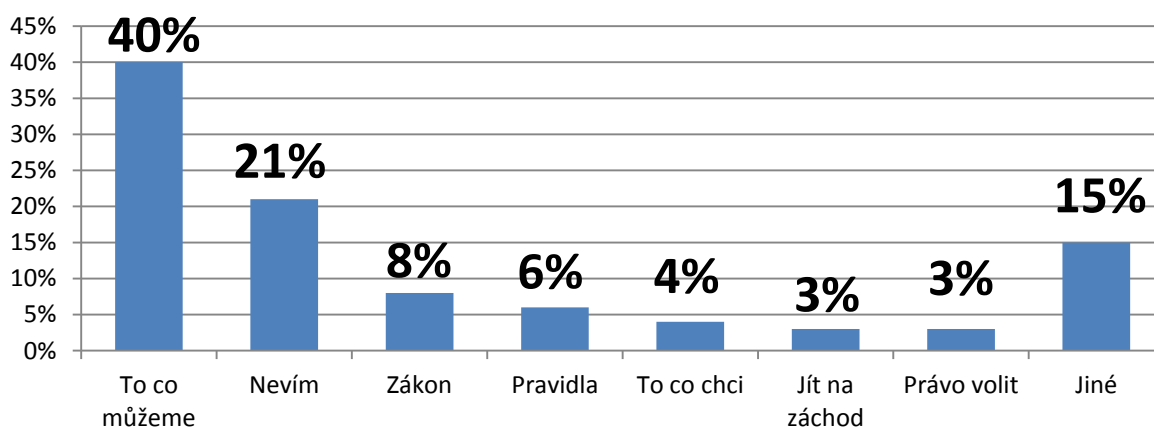
Z tab. 4. a grafu 4 je zřejmé, že 46% respondentů je ve věku 8 – 9 let, 49% respondentů je ve věku 10 – 11 let a zbylých 5% je ve věku 12 let a více.

Vyhodnocení otázky č. 1: Co respondenti rozumí pod pojmem právo

Tabulka 5.: Co respondenti rozumí pod pojmem právo

Pojem právo	Absolutní četnost	Relativní četnost
To co můžeme	40	40%
Nevím	21	21%
Zákon	8	8%
Pravidla	6	6%
To co chci	4	4%
Jít na záchod, svačit	3	3%
Právo volit	3	3%
Jiné	15	15%
Celkem	100	100%

Graf 5.: Co respondenti rozumí pod pojmem právo – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

Z tab. 5. a grafu 5 je zřejmé, že 40% respondentů rozumí pod pojmem právo to, co můžou, 21% respondentů odpovědělo, že neví, 8% dotazovaných respondentů rozumí právo jako zákon, 6% respondentů odpovědělo na tuto otázku, že je to pravidlo, 4% respondentů a další 3% respondentů odpovědělo jako právo volit. Zbylých 15% odpovědí respondentů je složeno z velmi nízkých procent odpovědí. 2% odpovědělo, že všichni mají stejné právo, 2% odpovědělo říct svůj názor a nebát se, 2% respondentů napsalo, že právo je to, co musím. Zbylé odpovědi jsou složeny z 1% odpovědí, mezi které patří právo vypovídat, právo

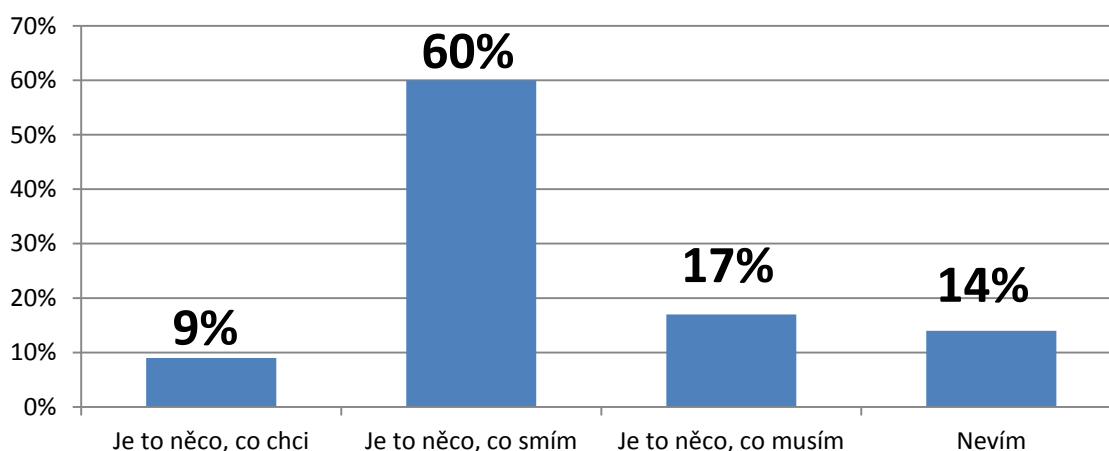
na nějakou věc, soubor listů – právo na živobytí, rodiče musí posílat děti do školy, nic, bezpečí, nárok, učivo a právo není zakázáno, ani není přikázáno to, co se musí splnit.

Vyhodnocení otázky č. 2: Co si představuješ, že pro Tebe znamená právo

Tabulka 6.: Co si respondenti představují, že pro ně znamená právo

Právo	Absolutní četnost	Relativní četnost
Je to něco, co chci	9	9%
Je to něco, co smím	60	60%
Je to něco, co musím	17	17%
Nevím	14	14%
Celkem	100	100%

Graf 6.: Co si respondenti představují, že pro ně znamená právo – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

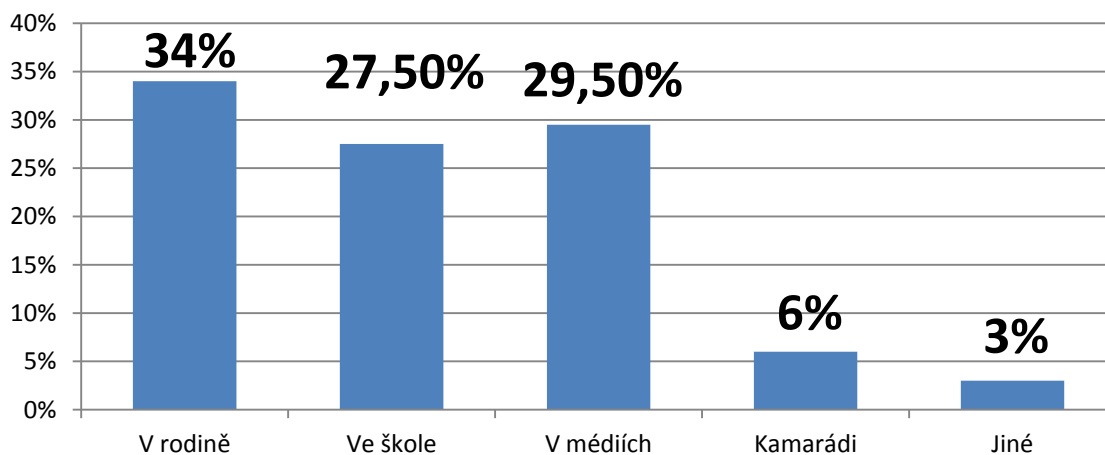
Z tab. 6. a grafu 6 je zřejmé, že 60% respondentů odpovědělo, že právo je to, co smím, 17% dotazovaných respondentů odpovědělo, že je právo to, co musím, 14% respondentů označilo odpověď, že je to něco, co chci a posledních 9% respondentů neví.

Vyhodnocení otázky č. 3: Kde jsi slyšel/a o pojmu právo

Tabulka 7.: Kde respondenti slyšeli o pojmu právo

Právo	Absolutní četnost	Relativní četnost
V rodině	34	34%
Ve škole	29,5	29,5%
V médiích	27,5	27,5%
Kamarádi	6	6%
Jiné	3	3%
Celkem	100	100%

Graf 7.: Kde respondenti slyšeli o pojmu právo – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

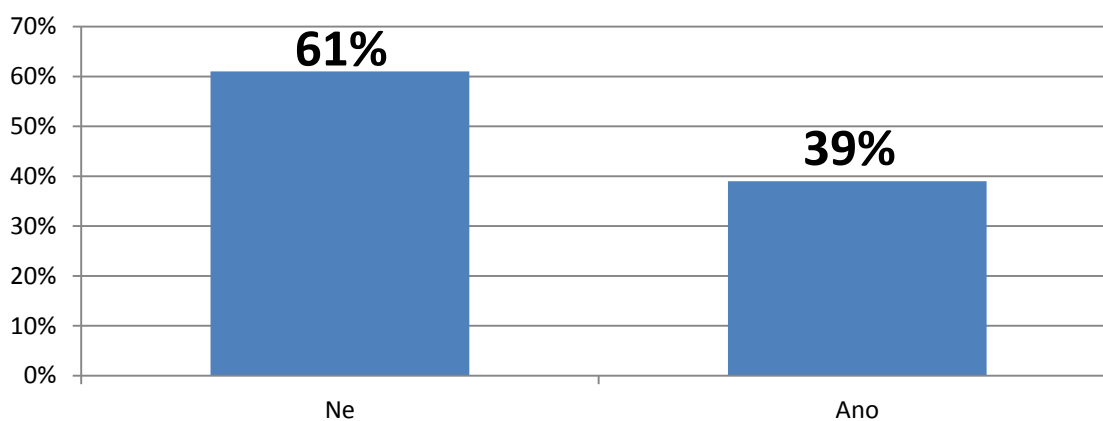
Z tab. 7. a grafu 7 je zřejmé, že 34% respondentů slyšelo o právu v rodině. 29,5% slyšelo o právu ve škole. 27,5% odpovědělo, že o právu slyšeli v médiích. 6% slyšeli o právu od kamarádů. Zbylá 3% v odpovědi jiné dopsali, že neví, kde slyšeli o pojmu právo.

Vyhodnocení otázky č. 4: Znáš nějaké své právo

Tabulka 8.: Znají respondenti svá práva

Právo	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ne	61	61%
Ano	39	39%
Celkem	100	100%

Graf 8.: Znají respondenti svá práva – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

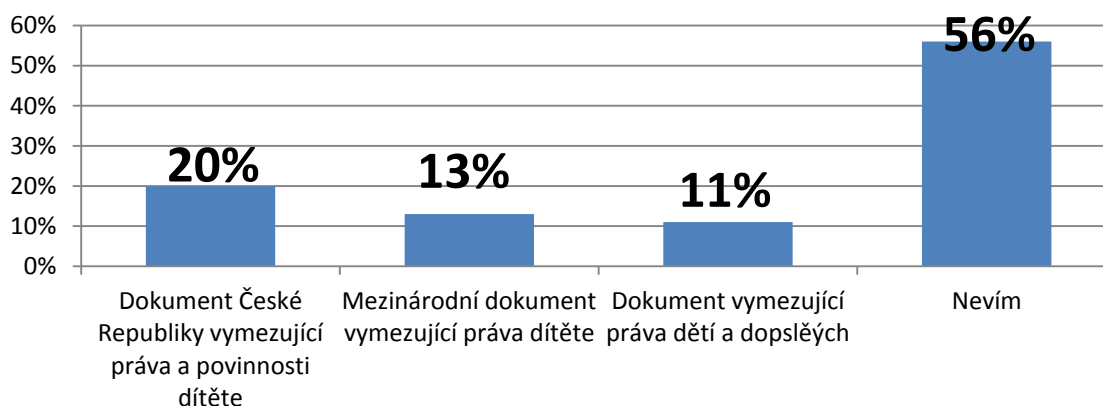
Z tab. 8. a grafu 8 je zřejmé, že 61% respondentů neznají svá práva. 39% dotazovaných respondentů znají některá svá práva, z toho 13% respondentů uvedlo jako své právo chodit do školy, 5% respondentů uvedlo právo volit. Dalších 5% respondentů uvedlo právo na jídlo a vodu, 3% dotazovaných respondentů napsalo právo říct svůj názor, 2% uvedla právo na život. Zbylé odpovědi se vyskytly pouze v 1%, kde respondenti uvedli právo na přestávku, právo cestovat, právo na lékařskou péči, právo vypovídat, hrát na počítači, právo mít klid při práci, právo jít k tátovi a k mámě, právo dostat jedničku, právo jít na záchod a právo bránit se, když mi někdo ubližuje.

Vyhodnocení otázky č. 5: Co je to Úmluva o právech dítěte

Tabulka 9.: Co je to Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dokument České Republiky vymezující práva a povinnosti dítěte	20	20%
Mezinárodní dokument vymezující práva dítěte	13	13%
Dokument vymezující práva dětí i dospělých	11	11%
Nevím	56	56%
Celkem	100	100%

Graf 9.: Co je to Úmluva o právech dítěte – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

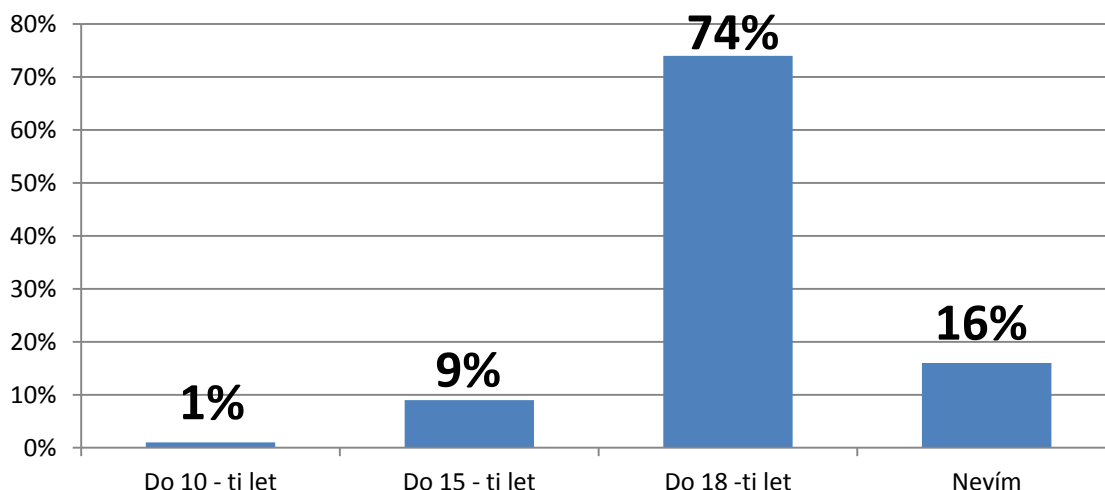
Z tab. 9. a grafu 9 je zřejmé, že 56% respondentů neví, co je to Úmluva o právech dítěte. 20% respondentů označilo odpověď dokument České Republiky vymezující práva a povinnosti dítěte. Pouze 13% dotazovaných respondentů označilo správnou odpověď jako mezinárodní dokument vymezující práva dítěte. Zbýlých 11% respondentů označilo Úmluvu o právech dítěte jako dokument vymezující práva dítěte a dospělých.

Vyhodnocení otázky č. 6: Podle Úmluvy o právech dítěte je za dítě považována osoba

Tabulka 10.: Podle Úmluvy je za dítě považována osoba

Osoba	Absolutní četnost	Relativní četnost
Do 10 – ti let	1	1%
Do 15 – ti let	9	9%
Do 18 – ti let	74	74%
Nevím	16	16%
Celkem	100	100%

Graf 10.: Podle Úmluvy je za dítě považována osoba – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

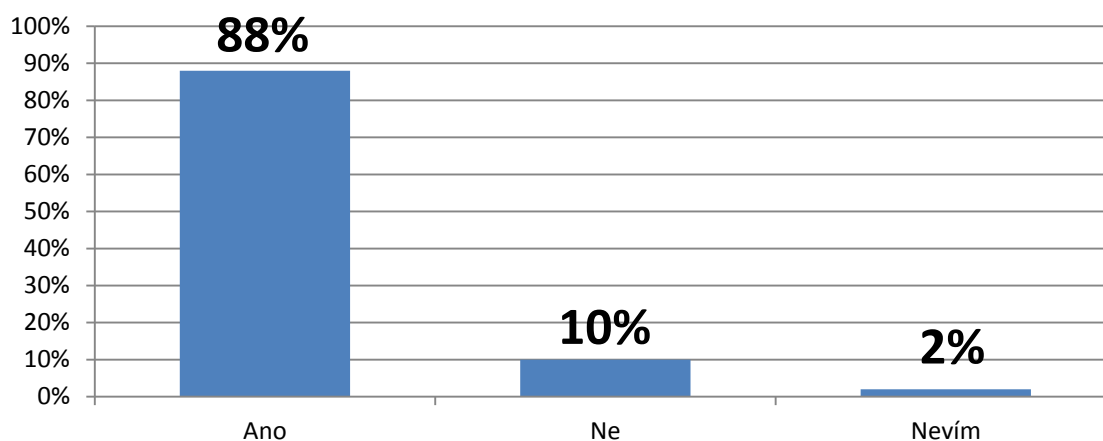
Z tab. 10. a grafu 10 je zřejmé, že 74% respondentů označilo správnou odpověď, že je za dítě považována osoba do 18 – ti let. 16% neví, do jakého věku je považováno dítě. 9% respondentů považuje dítě do 15 – ti let a pouze 1% se domnívá, že je za dítě považována osoba do 10 – ti let.

Vyhodnocení otázky č. 7: Myslíš, že děti mají právo vyslovit svůj názor

Tabulka 11.: Mají děti právo vyslovit svůj názor

Názor	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	88	88%
Ne	10	10%
Nevím	2	2%
Celkem	100	100%

Graf 11.: Mají děti právo vyslovit svůj názor – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

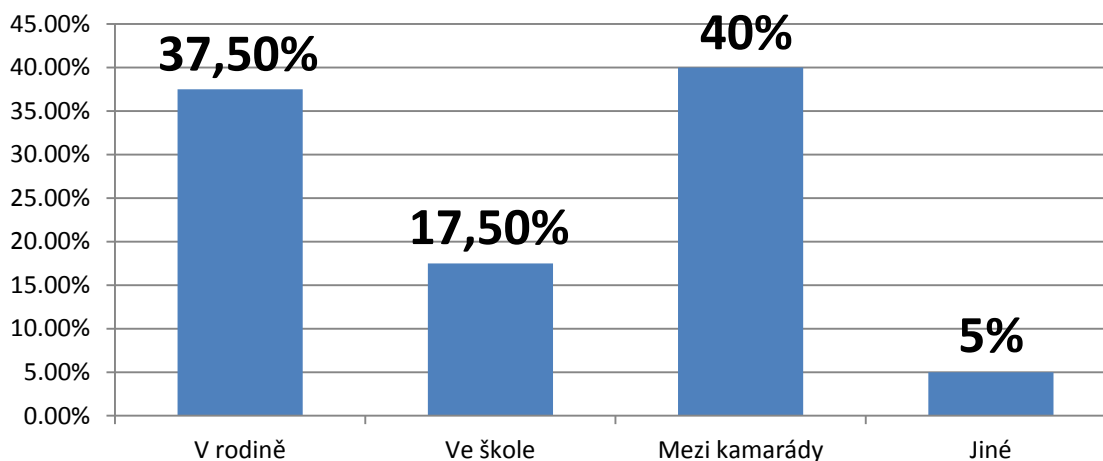
Z tab. 11. a grafu 11 je zřejmé, že 88% respondentů si myslí, že děti mají právo vyslovit svůj názor. 10% respondentů se domnívá, že děti nemají právo vyslovit svůj názor a pouze 2% neví, zda mají děti právo vyslovit svůj názor.

Vyhodnocení otázky č. 8: Kde je ti vždy umožněno vyslovit svůj názor

Tabulka 12.: Kde je respondentům umožněno vyslovit svůj názor

Názor	Absolutní četnost	Relativní četnost
V rodině	37,5	37,5%
Ve škole	17,5	17,5%
Mezi kamarády	40	40%
Jiné	5	5%
Celkem	100	100%

Graf 12.: Kde je respondentům umožněno vyslovit svůj názor – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

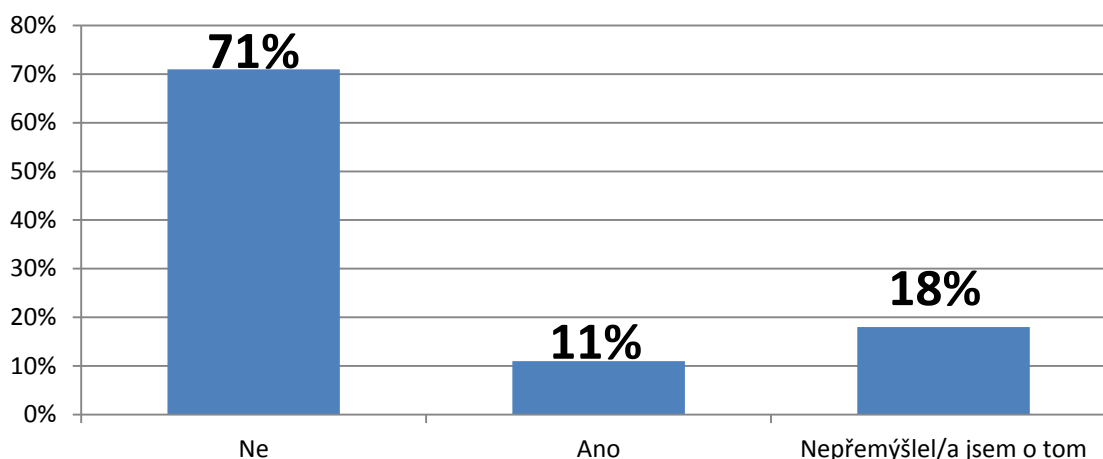
Z tab. 12. a grafu 12 je zřejmé, že 40% respondentů může vyslovit svůj názor mezi kamarády. 37,5% respondentů je umožněno vyslovit svůj názor v rodině. Pouhých 17,5 z dotazovaných respondentů může vyslovit svůj názor ve škole. Ze zbylých 5% uvedla 4%, že je mu umožněno vyslovit názor všude a 1% může vyslovit svůj názor pouze v duchu.

Vyhodnocení otázky č. 9: Změnil/a bys něco ve své rodině

Tabulka 13.: Změnili by respondenti něco ve své rodině

Změna v rodině	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ne	71	71%
Ano	11	11%
Nepřemýšlel/a jsem o tom	18	18%
Celkem	100	100%

Graf 13.: Změnili by respondenti něco ve své rodině – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

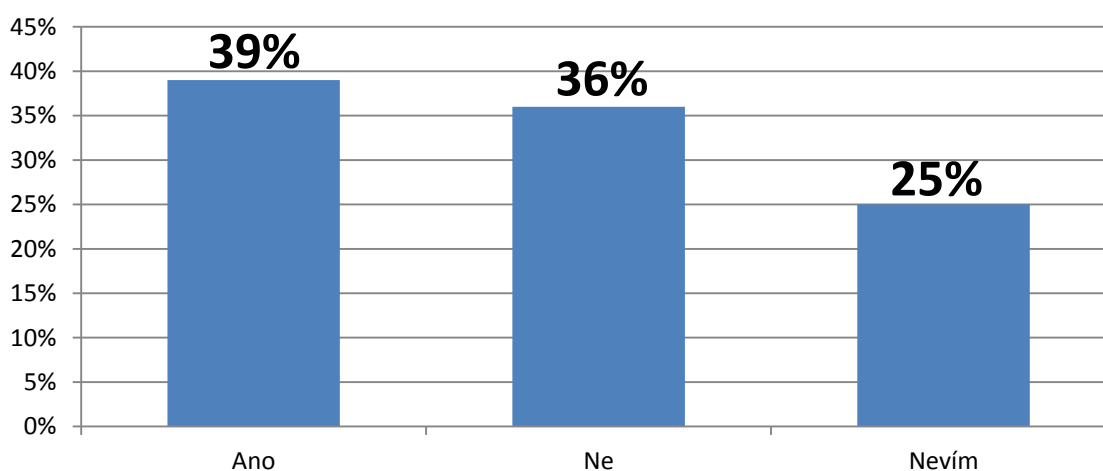
Z tab. 13. a grafu 13 je zřejmé, že 71% respondentů je naprosto spokojeno ve své rodině, a nic by v ní nezměnili. 18% respondentů zatím nepřemýšlelo o tom, zda by něco ve své rodině změnili a z 11% uvedlo 3%, že chtějí úplnou rodinu, 2% chtějí mít staršího sourozence a 2% chtějí, aby jim rodiče nenadávali. Zbylé odpovědi se objevují pouze v 1%, kam patří, aby bratr nemluvil sprostě, dále by změnili hádky v rodině, aby tatínek kupoval více pyrotechniky a aby mamka nekouřila.

Vyhodnocení otázky č. 10: Myslíš si, že fungující a spořádaná rodina je vždy jistotou, že nebudou porušována práva dítěte

Tabulka 14.: Je fungující a spořádaná rodina jistotou, že nebudou porušována práva dítěte

Rodina	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	39	39%
Ne	36	36%
Nevím	25	25%
Celkem	100	100%

Graf 14.: Je fungující a spořádaná rodina jistotou, že nebudou porušována práva dítěte – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

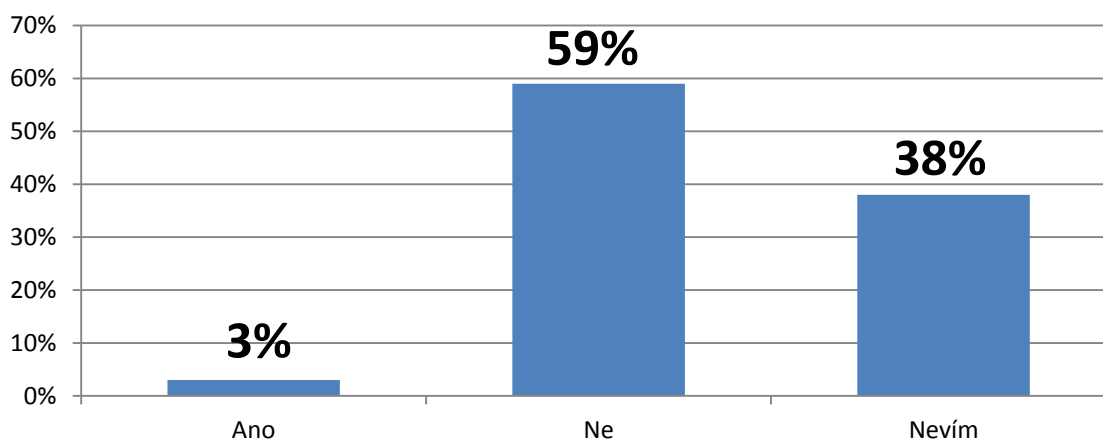
Z tab. 14. a grafu 14 je zřejmé, že 39% respondentů si myslí, že fungující a dobře spořádaná rodina je jistotou, že nebudou porušována dětská práva. 36% respondentů je opačného a také správného názoru. 25% dotazovaných respondentů neví, zda má fungující rodina vliv na porušování práv dítěte.

Vyhodnocení otázky č. 11: Měl/a jsi někdy dojem, že jsou Ti upírána Tvá práva

Tabulka 15.: Byla někdy respondentům upírána jejich práva

Upírání práv	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	3	3%
Ne	59	59%
Nevím	38	38%
Celkem	100	100%

Graf 15.: Byla někdy respondentům upírána jejich práva – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

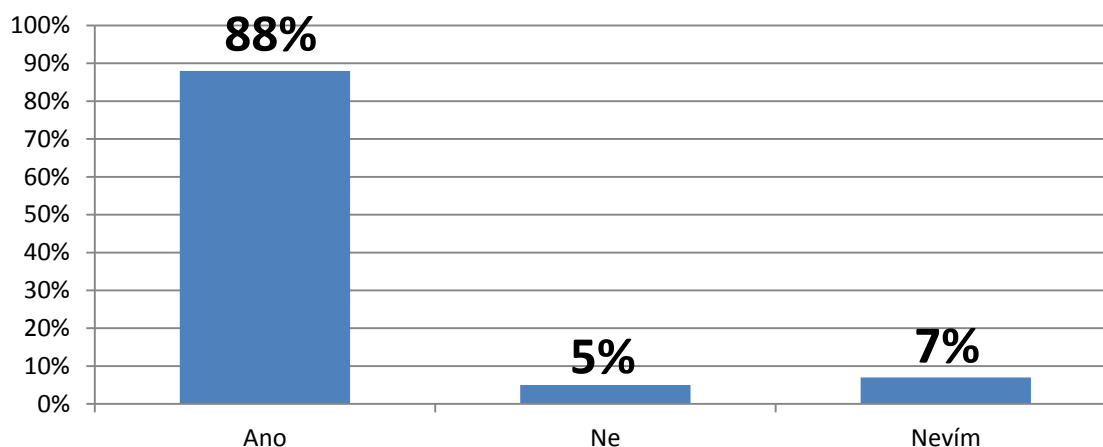
Z tab. 15. a grafu 15 je zřejmé, že 59% respondentům nebyla nikdy upírána jejich práva. 38% respondentů neví, zda jim byla někdy upírána jejich práva. 3% respondentů uvedlo, že jim bylo upíráno právo, když holka svedla něco na druhou holku, která to neudělala a nebylo jí umožněno to vysvětlit, dalším upíráním práva je, že nemůže nic říct, když se někdo baví a posledním upíráním práva bylo, že nemohl hrát na počítači.

Vyhodnocení otázky č. 12: Myslíš, že je správné mít kromě práv, také povinnosti

Tabulka 16.: Je správné mít kromě práv také povinnosti

Povinnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	88	88%
Ne	5	5%
Nevím	7	7%
Celkem	100	100%

Graf 16.: Je správné mít kromě práv také povinnosti – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

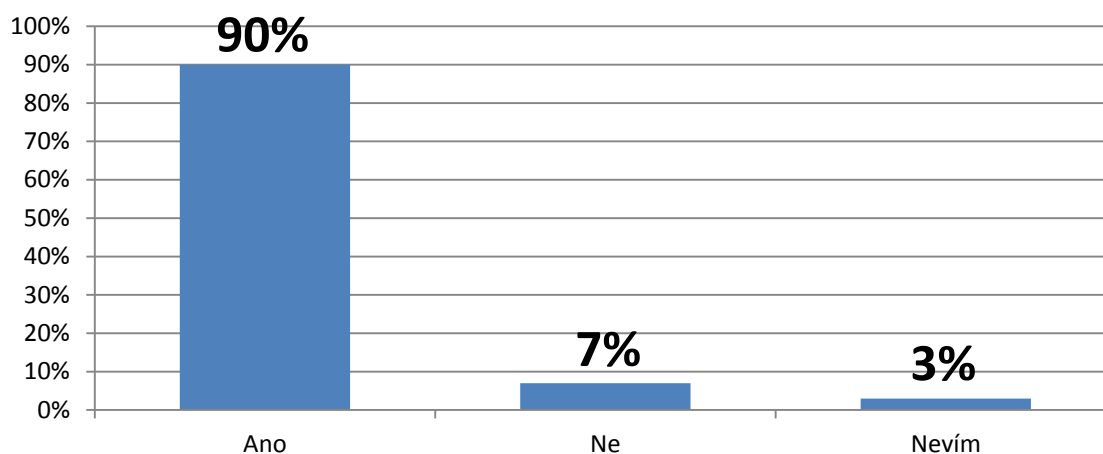
Z tab. 16. a grafu 16 je zřejmé, že 88% respondentů souhlasí s tím, že je správné mít kromě práv také povinnosti. 7% respondentů neví, zda je správné mít i povinnosti a pouhých 5% nesouhlasí s povinnostmi.

Vyhodnocení otázky č. 13: Má každé dítě právo na svoji rodinu

Tabulka 17.: Má každé dítě právo na svoji rodinu

Právo na rodinu	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	90	90%
Ne	7	7%
Nevím	3	3%
Celkem	100	100%

Graf 17.:Má každé dítě právo na svoji rodinu – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

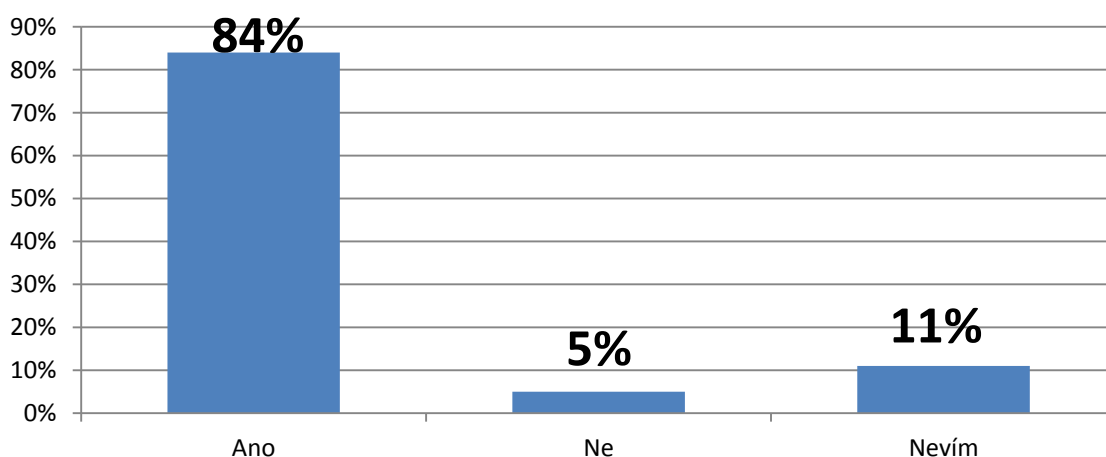
Z tab. 17. a grafu 17 je zřejmé, že 90% respondentů souhlasí, že má každé dítě právo na svoji rodinu. 7% respondentů je bohužel opačného názoru. Jen 3% dotazovaných respondentů neví, zda má každé dítě právo na svoji rodinu.

Vyhodnocení otázky č. 14: Když je dítě týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno, je na něm porušováno jeho právo

Tabulka 18: Je na dítěti, které je týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno porušováno právo

Porušování práva	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	84	84%
Ne	5	5%
Nevím	11	11%
Celkem	100	100%

Graf 18.: Je na dítěti, které je týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno porušováno právo – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

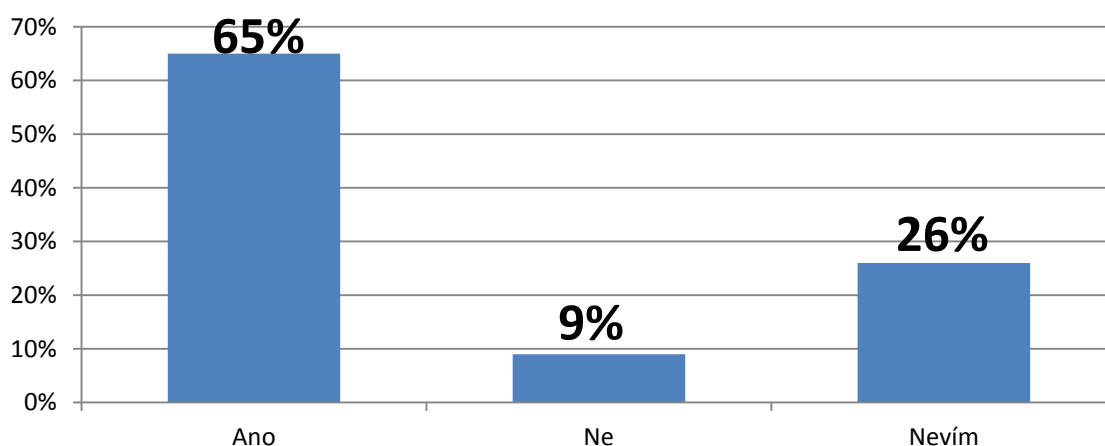
Z tab. 18. a grafu 18 je zřejmé, že 84% respondentů souhlasí, že je na dítěti porušováno právo, když je týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno. 5% respondentů nesouhlasí, že je na dítěti porušováno právo za těchto okolností a zbylých 11% neví, zda je na takovém dítěti porušováno jeho právo.

Vyhodnocení otázky č. 15: Má každé dítě v České Republice právo na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní a sociální rozvoj

Tabulka 19.: Má každé dítě v ČR právo na životní úroveň

Právo na životní úroveň	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	65	65%
Ne	9	9%
Nevím	26	26%
Celkem	100	100%

Graf 19.: Má každé dítě v ČR právo na životní úroveň – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

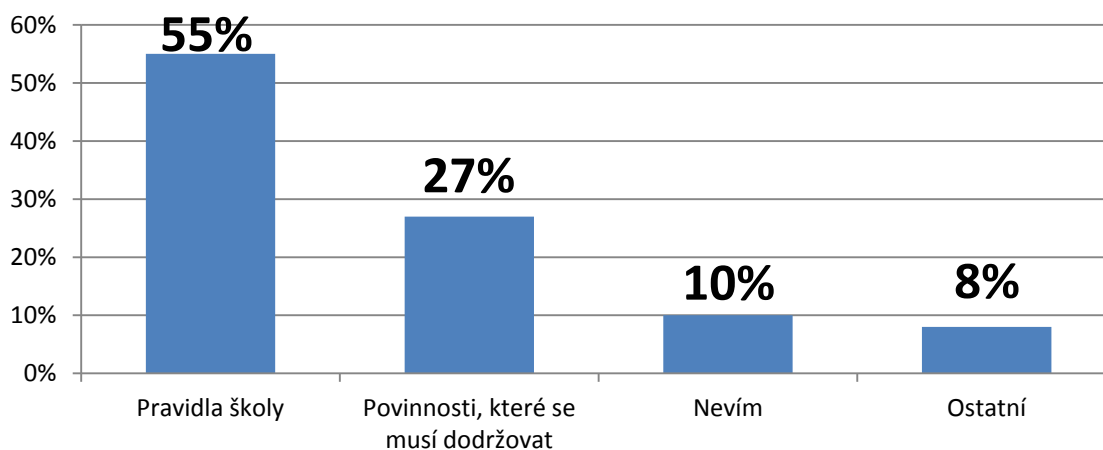
Z tab. 19. a grafu 19 je zřejmé, že 65% respondentů souhlasí, že každé dítě v ČR má právo na životní úroveň, která je nezbytná pro jeho vývoj. 26% dotazovaných respondentů odpovědělo, že neví, zda má každé dítě právo na tuto životní úroveň a zbylých 9% s touto otázkou nesouhlasí.

Vyhodnocení otázky č. 16: Co je to školní řád

Tabulka 20.: Co je to školní řád

Školní řád	Absolutní četnost	Relativní četnost
Pravidla školy	55	55%
Povinnosti, které se musí dodržovat	27	27%
Nevím	10	10%
Ostatní	8	8%
Celkem	100	100%

Graf 20.: Co je to školní řád – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

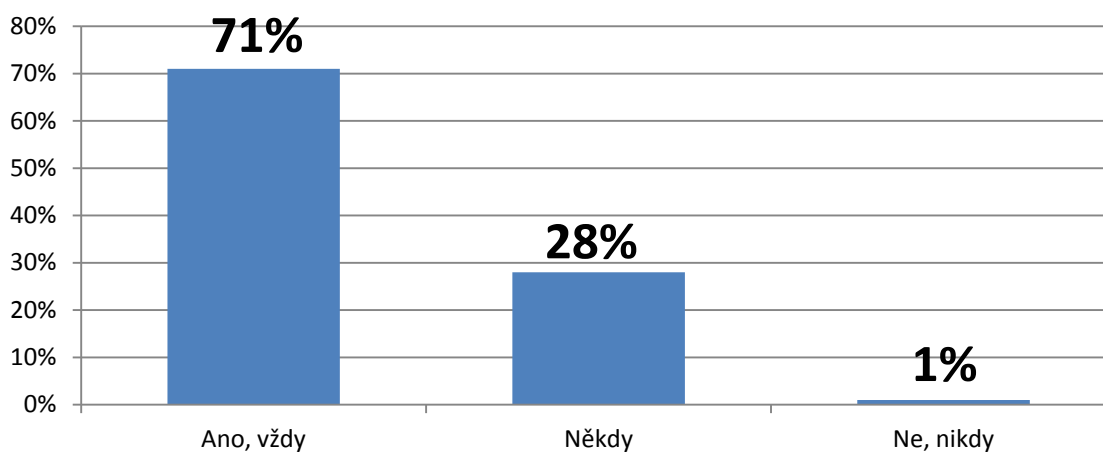
Z tab. 20. a grafu 20 je zřejmé, že 55% respondentů uvedlo školní řád jako pravidla školy. 27% dotazovaných respondentů si vysvětluje školní řád jako školní povinnosti, které se musí dodržovat. 10% respondentů neví, co je to školní řád. Zbýlých 8% je tvořeno různými odpověďmi. 3% uvedlo školní řád jako seznam věcí, co se nesmí dělat ve škole, 2% uvedla odpověď to co můžeme a nemůžeme dělat, 1% chápe školní řád jako věci, které nesmíme porušovat, 1% uvedlo příkazy a poslední 1% uvedlo školní řád jako právo.

Vyhodnocení otázky č. 17: Můžeš požádat učitele o radu nebo pomoc

Tabulka 21.: Můžeš požádat učitele o radu nebo pomoc

Rada od učitele	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, vždy	71	71%
Někdy	28	28%
Ne, nikdy	1	1%
Celkem	100	100%

Graf 21.: Můžeš požádat učitele o radu nebo pomoc – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

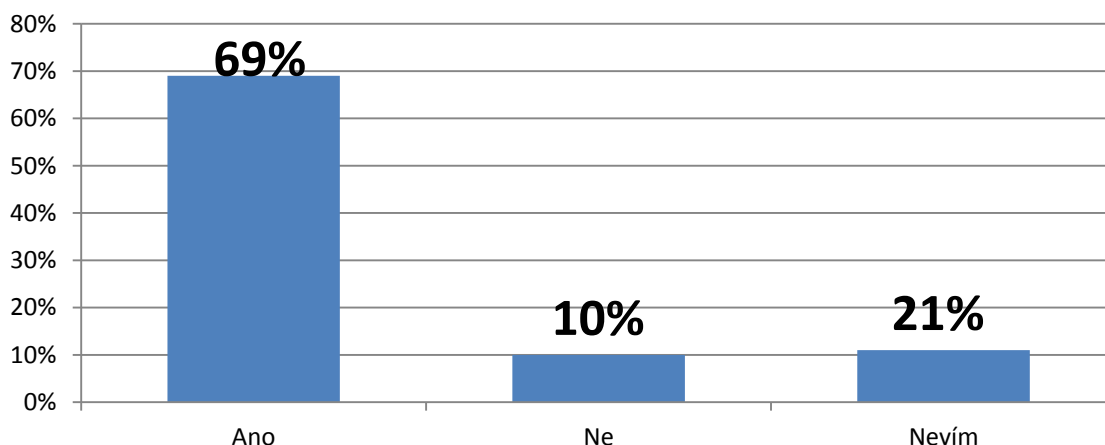
Z tab. 21. a grafu 21 je zřejmé, že 71% respondentů může vždy požádat svého učitele o radu nebo pomoc. 28% dotazovaných respondentů uvedlo, že mohou požádat učitele o radu nebo pomoc pouze někdy. Jen 1% nemůže nikdy požádat učitele o radu nebo pomoc.

Vyhodnocení otázky č. 18: Domníváš se, že jsi dostatečně informován/a o průběhu a výsledcích tvého vzdělávání

Tabulka 22.: Jsi dostatečně informován/a o průběhu a výsledcích tvého vzdělávání

Informace	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	69	69%
Ne	10	10%
Nevím	21	21%
Celkem	100	100%

Graf 22.: Jsi dostatečně informován/a o průběhu a výsledcích tvého vzdělávání – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

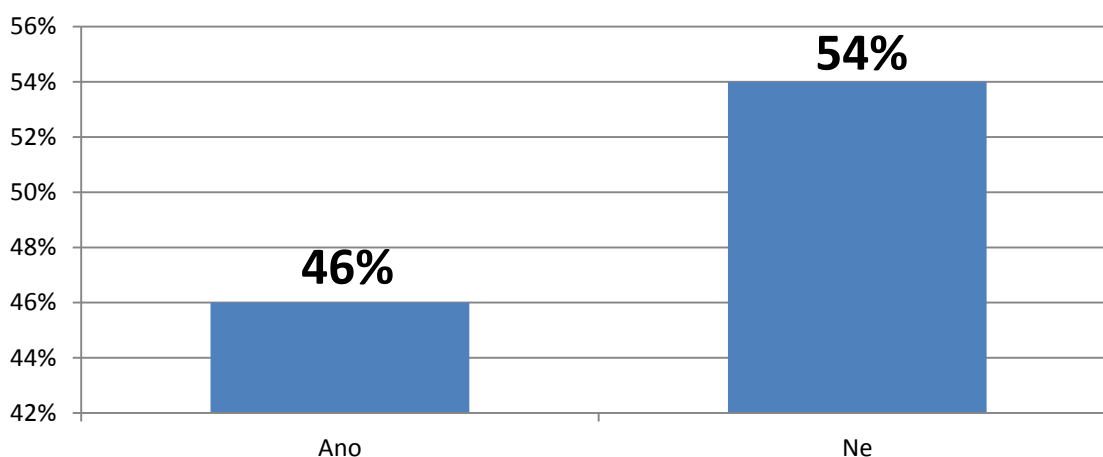
Z tab. 22. a grafu 22 je zřejmé, že 69% respondentů je dostatečně informováno o průběhu a výsledcích svého vzdělávání. 10% dotazovaných respondentů tvrdí, že není dostatečně informováno a 11% respondentů neví, zda je dostatečně informováno o průběhu a výsledcích jejich vzdělávání.

Vyhodnocení otázky č. 19: Zakládáte ve škole třídní samosprávu

Tabulka 23.: Zakládáte ve škole třídní samosprávu

Třídní samospráva	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	46	46%
Ne	54	54%
Celkem	100	100%

Graf 23.: Zakládáte ve škole třídní samosprávu – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

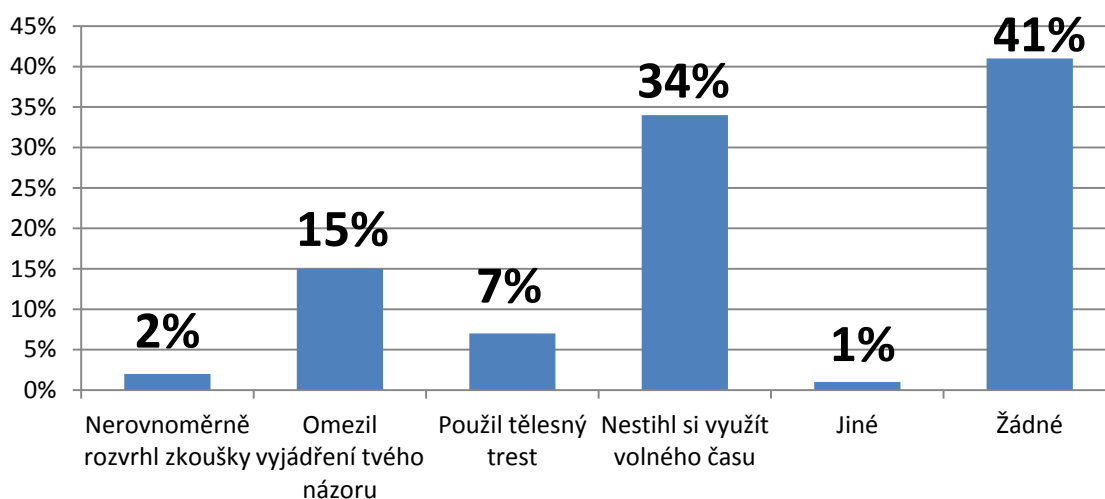
Z tab. 23. a grafu 23 je zřejmé, že 54% respondentů nezakládá ve škole třídní samosprávu a 46% dotazovaných respondentů třídní samosprávu zakládá.

Vyhodnocení otázky č. 20: Máš pocit, že učitel porušil některé z těchto práv

Tabulka 24.: Porušil učitel některé z těchto práv

Porušení práv	Vždy	Někdy	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nerovnoměrně rozvrhl zkoušky	0	2	2	2%
Omezil vyjádření tvého názoru	3	12	15	15%
Použil tělesný trest	0	7	7	7%
Nestihl si využít volného času (přestávek)	2	32	34	34%
Jiné	0	1	1	1%
Žádné	41		41	41%
Celkem	5	95	100	100%

Graf 24.: Porušil učitel některé z těchto práv – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

Z tab. 24. a grafu 24 je zřejmé, že 41% respondentů uvedlo, že mu nebylo porušeno žádné z jeho práv. 34% dotazovaných respondentů uvedlo, že někdy

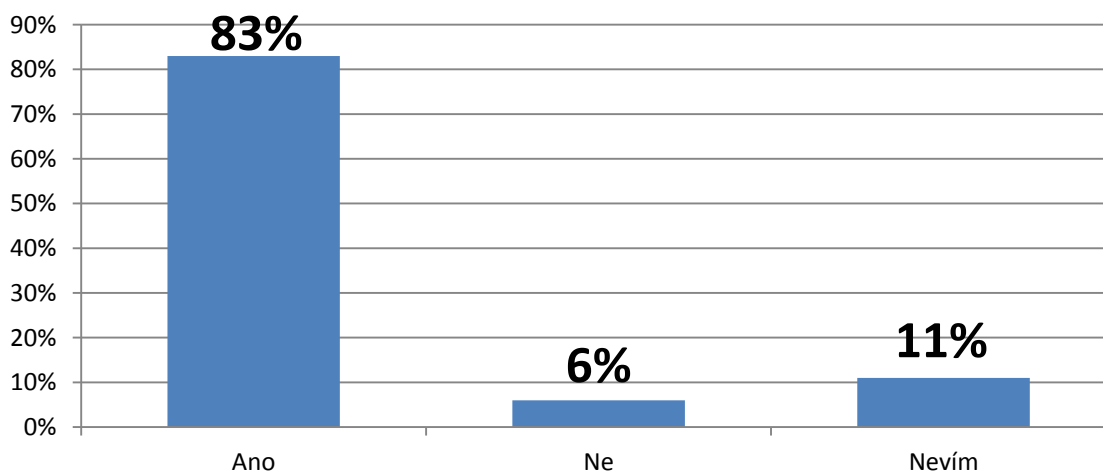
nestihli využít volného času (přestávek) a z toho 2% uvedla, že vždy nestihli využít volného času. 15% uvedlo omezení vyjádření jejich názoru a z tohoto počtu uvedli 3%, že vždy došlo k omezení jejich názoru. 7% respondentů uvedlo občasné použití tělesného trestu učitelem. 2% respondentů uvedlo, že někdy učitel nerovnoměrně rozvrhl zkoušky. Zbylé 1% uvedlo jiné porušení práv tím, že učitel neustále vyvolává jednoho samého žáka.

Vyhodnocení otázky č. 21: Je porušování práv trestné

Tabulka 25.: Je porušování práv trestné

Porušování práv	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	83	83%
Ne	6	6%
Nevím	11	11%
Celkem	100	100%

Graf 25.: Je porušování práv trestné – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů.

Z tab. 25. a grafu 25 je zřejmé, že 83% respondentů souhlasí s tím, že porušování práv je trestné. 11% dotazovaných respondentů neví, zda je porušování práv trestné a 6% se domnívá, že porušování práv není trestné.

7.3 Interpretace výsledků výzkumného šetření rodičů

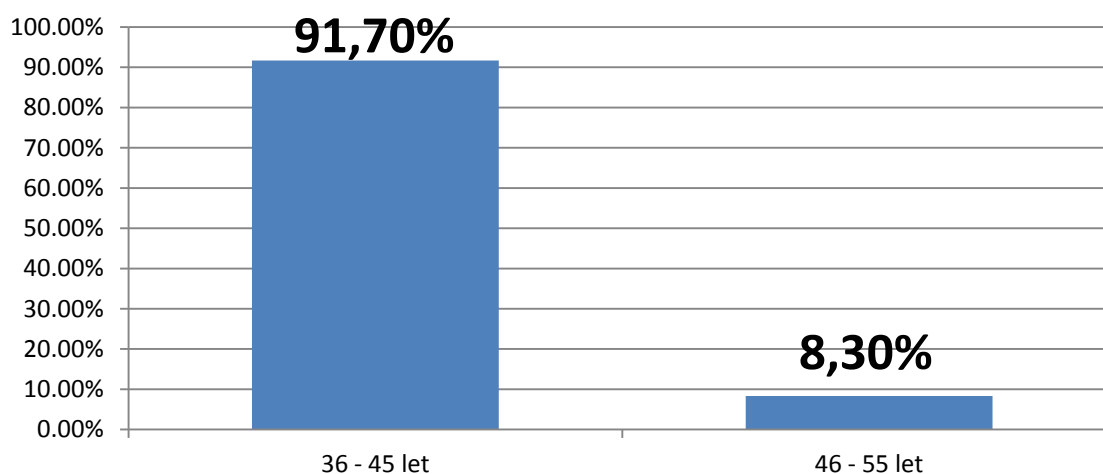
Po shromáždění všech informací získaných prostřednictvím dotazníkového šetření rodičů žáků 3. a 5. tříd nyní přistoupím k interpretaci zjištěných výsledků. Vyhodnocené otázky jsou zpracovány do tabulek a grafů.

Vyhodnocení otázky č. I: Věk respondentů výzkumného šetření

Tabulka 26: Věk respondentů výzkumného šetření

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
18 – 25 let	0	0%
26 – 35 let	0	0%
36 – 45 let	11	91,7%
46 – 55 let	1	8,3%
56 let a více	0	0%
Celkem	12	100%

Graf 26: Věk respondentů výzkumného šetření – relativní četnost (%)

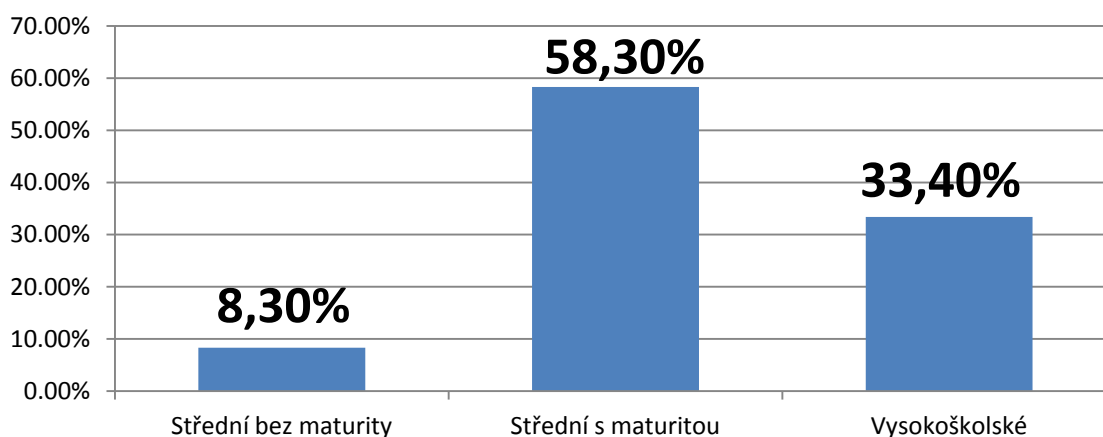
V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů. Z tab. 26. a grafu 26 je zřejmé, že 91,7% respondentů je ve věku 36 – 45 let. Zbýlých 8,3% dotazovaných respondentů je věku 46 – 55 let.

Vyhodnocení otázky č. II: Vzdělání respondentů výzkumného šetření

Tabulka 27: Vzdělání respondentů výzkumného šetření

Vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní	0	0%
Střední bez maturity	1	8,3%
Střední s maturitou	7	58,3%
Vysokoškolské	4	33,4%
Celkem	12	100%

Graf 27: Vzdělání respondentů výzkumného šetření – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

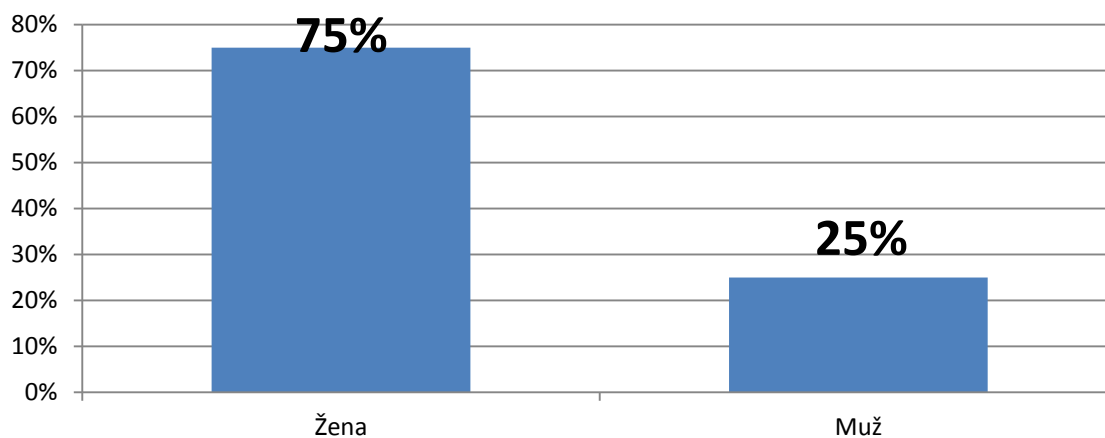
Z tab. 27. a grafu 27 je zřejmé, že 58,3% respondentů má střední vzdělání s maturitou. 33,4% dotazovaných respondentů má vysokoškolské vzdělání a zbylých 8,3% respondentů má střední vzdělání bez maturity.

Vyhodnocení otázky č. III: Pohlaví respondentů výzkumného šetření

Tabulka 28: Pohlaví respondentů výzkumného šetření

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žena	9	75%
Muž	3	25%
Celkem	18	100%

Graf 28: Pohlaví respondentů výzkumného šetření – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

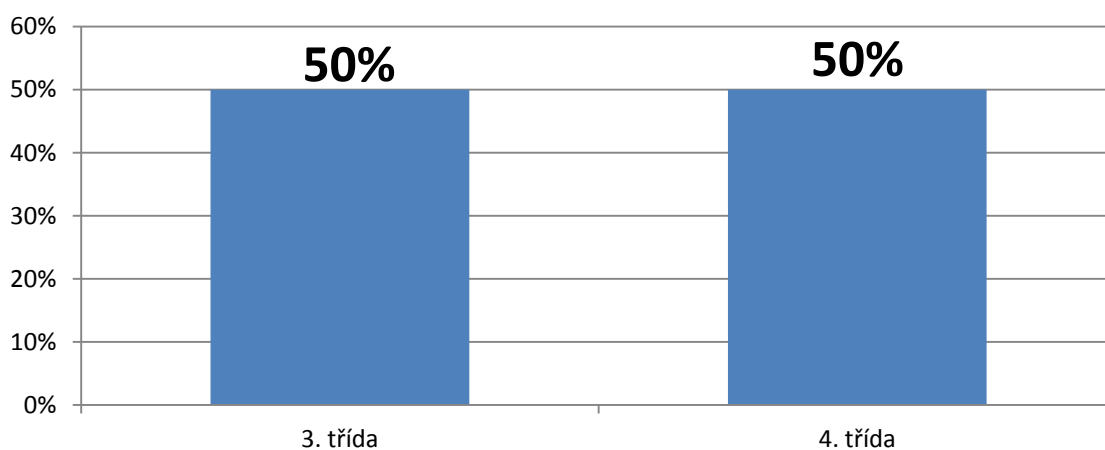
Z tab. 28. a grafu 28 je zřejmé, že 75% respondentů jsou matky a 25% respondentů jsou otcové.

Vyhodnocení otázky č. IV: Třída, do které chodí Vaše dítě

Tabulka 29: Třída, do které chodí Vaše dítě

Třída	Absolutní četnost	Relativní četnost
3. třída	6	50%
5. třída	6	50%
Celkem	12	100%

Graf 29: Třída, do které chodí Vaše dítě – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

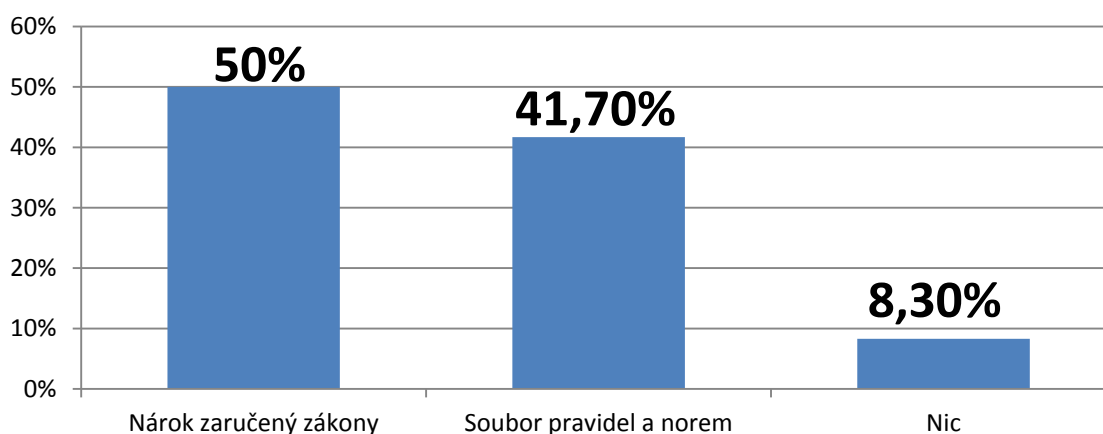
Z tab. 29. a grafu 29 je zřejmé, že 50% respondentů má a 50% respondentů má dítě v 5. třídě.

Vyhodnocení otázky č. 1: Co rozumíte pod pojmem právo

Tabulka 30: Co rozumíte pod pojmem právo

Právo	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nárok zaručený zákony	6	50%
Soubor pravidel a norem	5	41,7%
Nic	1	8,3%
Celkem	12	100%

Graf 30: Co rozumíte pod pojmem právo - relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

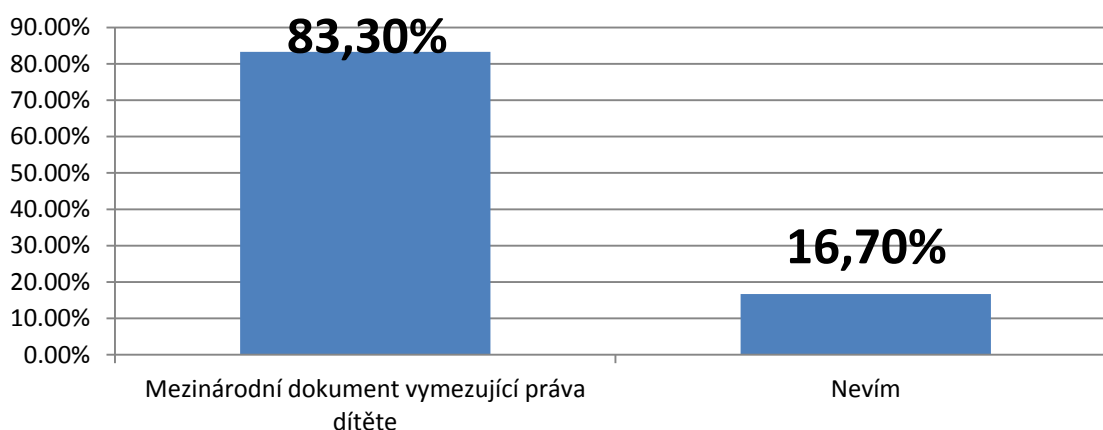
Z tab. 30. a grafu 30 je zřejmé, že 50% respondentů rozumí právo jako nárok zaručený zákony. 41,7% vysvětluje právo jako soubor pravidel a norem a zbylých 8,3% neví, co je to právo.

Vyhodnocení otázky č. 2: Co je to Úmluva o právech dítěte

Tabulka 31.: Co je to Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dokument České Republiky vymezující práva a povinnosti dítěte	0	0%
Mezinárodní dokument vymezující práva dítěte	10	83,3%
Dokument vymezující práva dětí i dospělých	0	0%
Nevím	2	16,7%
Celkem	12	100%

Graf 31: Co je to Úmluva o právech dítěte - relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

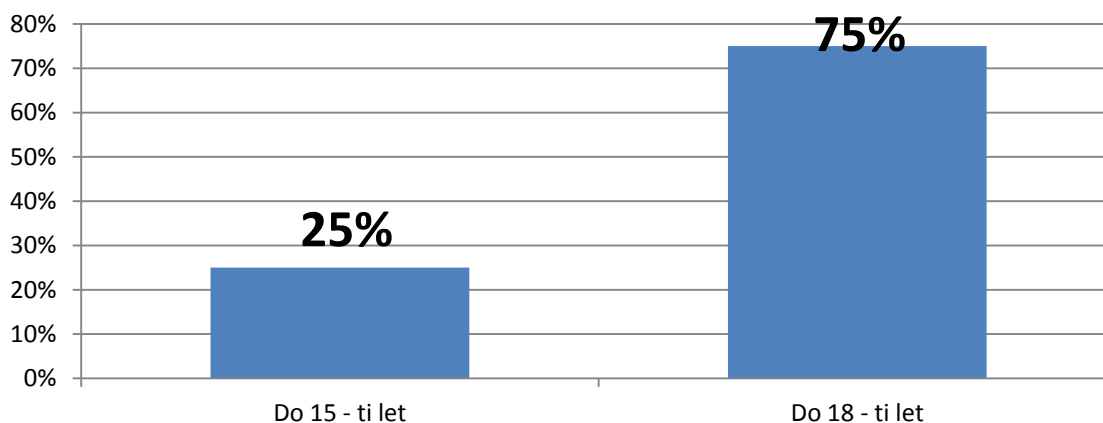
Z tab. 31. a grafu 31 je zřejmé, že 83,3% respondentů uvedlo správnou odpověď, že je Úmluva o právech dítěte mezinárodní dokument vymezující práva dítěte. Zbylých 16,7% respondentů označilo odpověď nevím.

Vyhodnocení otázky č. 3: Podle Úmluvy o právech dítěte je za dítě považována osoba

Tabulka 32.: Podle Úmluvy je za dítě považována osoba

Osoba	Absolutní četnost	Relativní četnost
Do 10 – ti let	0	0%
Do 15 – ti let	3	25%
Do 18 – ti let	9	75%
Nevím	0	0%
Celkem	12	100%

Graf 32.: Podle Úmluvy je za dítě považována osoba – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

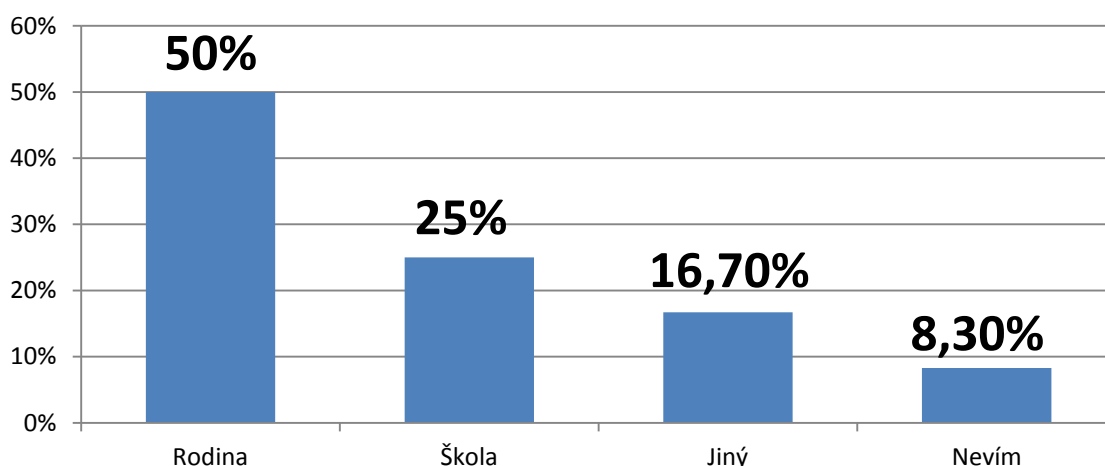
Z tab. 32. a grafu 32 je zřejmé, že 75% respondentů uvedlo správnou odpověď, že dle Úmluvy je za dítě považována osoba do 18 – ti let. 25% uvedlo dítě do 15 – ti let.

Vyhodnocení otázky č. 4: Problematikou práv dítěte by se podle Vás měla zabývat

Tabulka 33: Problematikou práv dítěte by se měla zabývat

Problematika práv	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rodina	6	50%
Škola	3	25%
Média	0	0%
Jiný	2	16,7%
Nevím	1	8,3%
Celkem	12	100%

Graf 33: Problematikou práv dítěte by se měla zabývat - relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

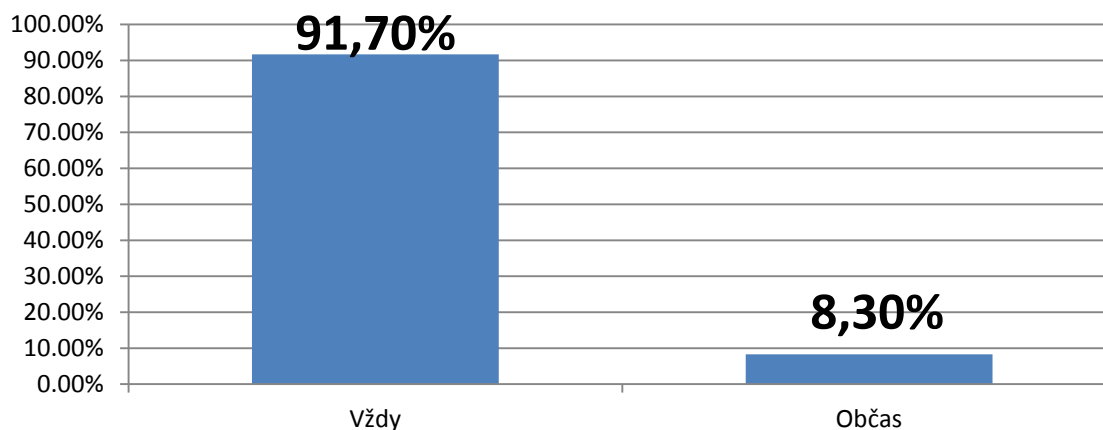
Z tab. 33. a grafu 33 je zřejmé, že 50% respondentů si myslí, že by se měla nejvíce právy zabývat rodina. 25% respondentů uvádí školu jako místo, která by se měla nejvíce zabývat právy. 16,7% respondentů uvedlo stát za jiný zdroj, který by se měl právy zabývat. Zbylých 8,3% neví, kdo by se měl právy zabývat.

Vyhodnocení otázky č. 5: Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor

Tabulka 34: Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor

Právo na názor	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vždy	11	91,7%
Občas	1	8,3%
Nikdy	0	0%
Nevím	0	0%
Celkem	12	100%

Graf 34: Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor - relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

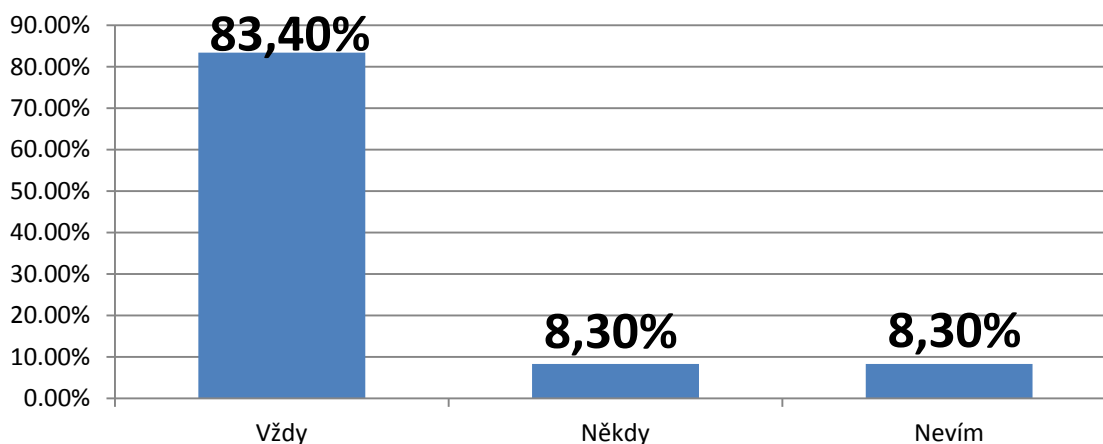
Z tab. 34. a grafu 34 je zřejmé, že 91,7% respondentů si myslí, že mají děti vždy právo vyslovit svůj názor a jen 8,3% uvádí, že děti mají právo vyslovit svůj názor jen někdy.

Vyhodnocení otázky č. 6: Umožňujete dětem v rodině vyslovit svůj názor

Tabulka 35: Umožňujete dětem v rodině vyslovit svůj názor

Názor v rodině	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vždy	10	83,4%
Někdy	1	8,3%
Nikdy	0	0%
Nevím	1	8,3%
Celkem	12	100%

Graf 35: Umožňujete dětem v rodině vyslovit svůj názor - relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

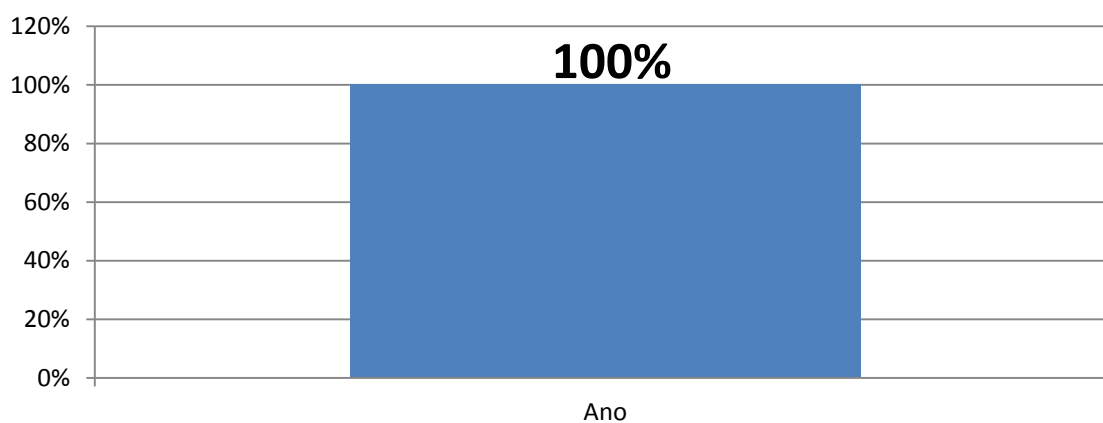
Z tab. 35. a grafu 35 je zřejmé, že 83,4% respondentů uvedlo, že vždy umožňují dětem vyslovit svůj názor. 8,3% dotazovaných respondentů uvádí, že umožňují někdy dětem vyslovit svůj názor. Zbýlých 8,3% napsalo, že neví, zda umožňují dětem vyslovit svůj názor.

Vyhodnocení otázky č. 7: Má každé dítě právo na svoji rodinu

Tabulka 36.: Má každé dítě právo na svoji rodinu

Právo na rodinu	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	12	100%
Ne	0	0%
Nevím	0	0%
Celkem	12	100%

Graf 36.: Má každé dítě právo na svoji rodinu – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

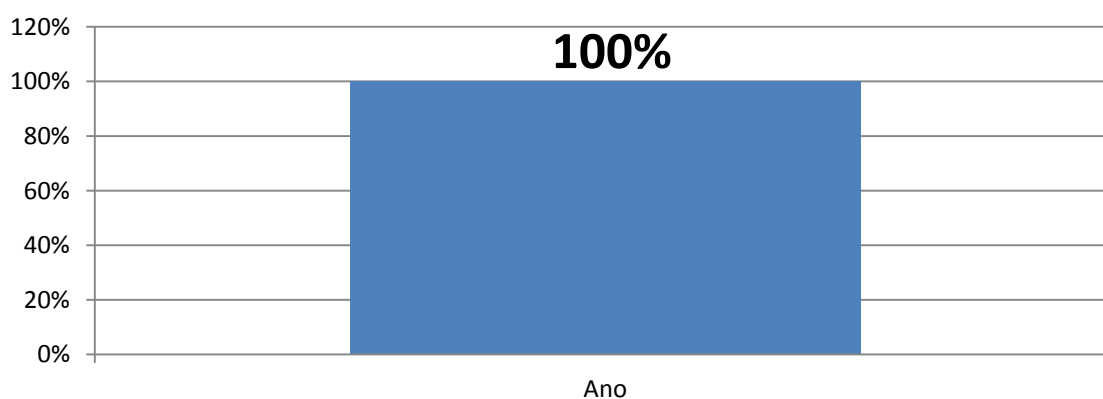
Z tab. 36. a grafu 36 je zřejmé, že 100% respondentů souhlasí s tím, že má každé dítě právo na svoji rodinu.

Vyhodnocení otázky č. 8: Když je dítě týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno, je na něm porušováno jeho právo

Tabulka 37.: Je porušováno právo na dítěti, které je týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno

Porušování práv	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	12	100%
Ne	0	0%
Nevím	0	0%
Celkem	12	100%

Graf 37.: Je porušováno právo na dítěti, které je týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

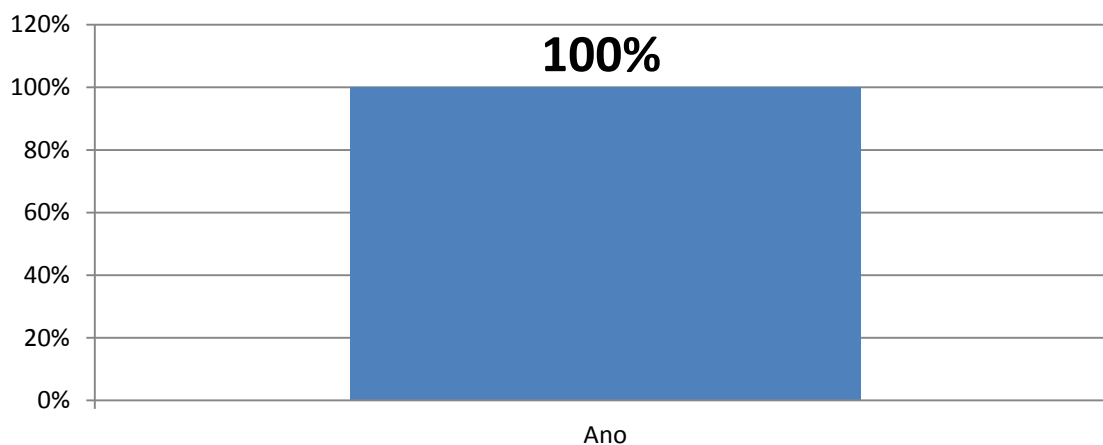
Z tab. 37. a grafu 37 je zřejmé, že 100% respondentů souhlasí s tím, že je na dítěti, které je týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno, porušováno právo.

Vyhodnocení otázky č. 9: Má každé dítě v České Republice právo na životní úroveň, která je nezbytná pro jeho tělesný, duševní a sociální rozvoj

Tabulka 38.: Má každé dítě v ČR právo na životní úroveň

Právo na životní úroveň	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	12	100%
Ne	0	0%
Nevím	0	0%
Celkem	12	100%

Graf 38.: Má každé dítě v ČR právo na životní úroveň – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

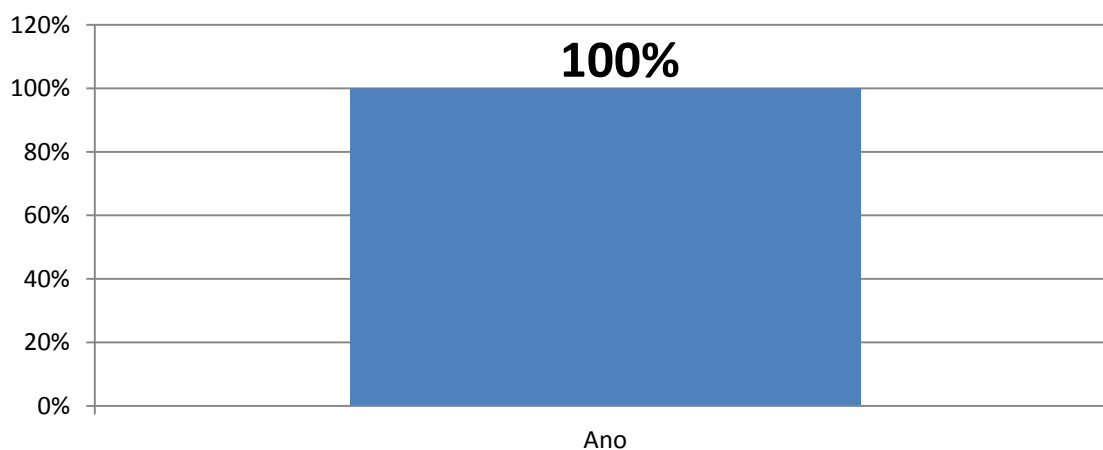
Z tab. 38. a grafu 38 je zřejmé, že 100% respondentů souhlasí s tím, že má každé dítě v ČR právo na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní a sociální rozvoj.

Vyhodnocení otázky č. 10: Byli jste seznámeni se školním řádem svého dítěte

Tabulka 39.: Byli jste seznámeni se školním řádem svého dítěte

Školní řád	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	12	100%
Ne	0	0%
Celkem	12	100%

Graf 39.: Byli jste seznámeni se školním řádem svého dítěte – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

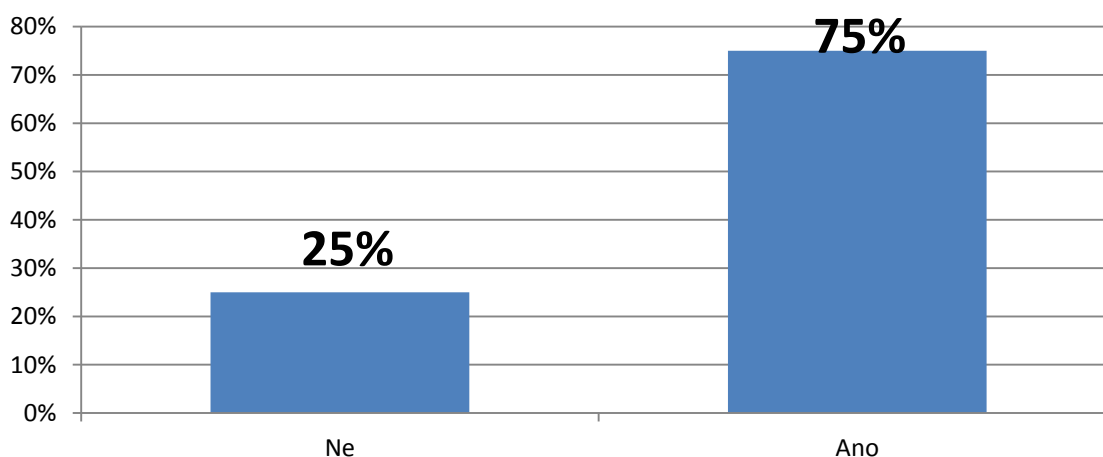
Z tab. 39. a grafu 39 je zřejmé, že 100% respondentů bylo seznámeno se školním řádem svého dítěte.

Vyhodnocení otázky č. 11: Znáte svá práva vůči škole

Tabulka 40.: Znáte svá práva vůči škole

Práva vůči škole	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ne	3	25%
Ano	9	75%
Celkem	12	100%

Graf 40.: Znáte svá práva vůči škole – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

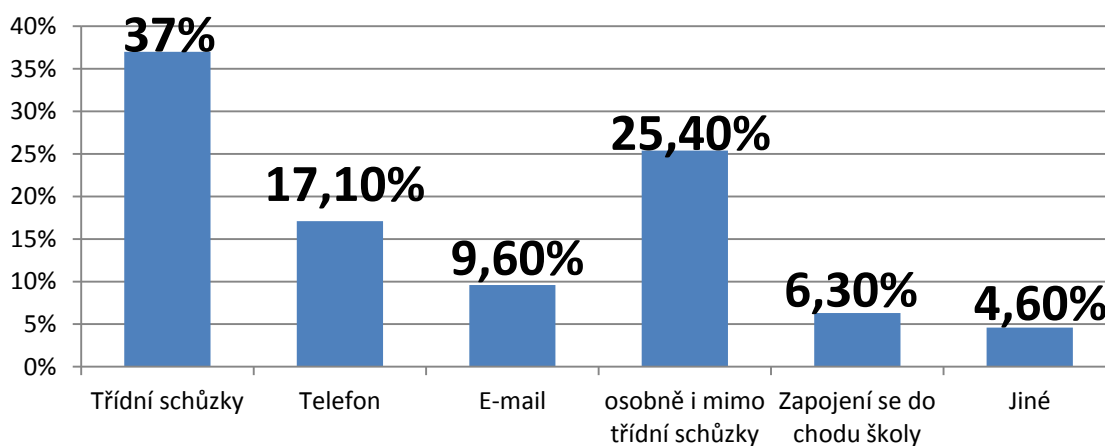
Z tab. 40. a grafu 40 je zřejmé, že 75% respondentů znají svá práva vůči škole, kdy ve všech případech byla uvedena informovanost. 25% dotazovaných respondentů neznají práva vůči škole.

Vyhodnocení otázky č. 12: Jakým způsobem komunikujete s třídním učitelem

Tabulka 41.: Jakým způsobem komunikujete s třídním učitelem

Komunikace	Vždy	Občas	Absolutní četnost	Relativní četnost
Třídní schůzky	2,6	1,85	4,45	37%
Telefon	0	2,05	2,05	17,1%
E-mail	0	1,15	1,15	9,6%
Osobně i mimo třídní schůzky	0	3,05	3,05	25,4%
Zapojení se do chodu školy	0	0,75	0,75	6,3%
Jiné	0,3	0,25	0,55	4,6%
Celkem	2,9	9,1	12	100%

Graf 41.: Jakým způsobem komunikujete s třídním učitelem – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

Z tab. 41. a grafu 41 je zřejmé, že 37% respondentů nejčastěji komunikuje s učitelem prostřednictvím třídních schůzek a z toho 21,7% vždy komunikuje tímto způsobem. 25,4% dotazovaných respondentů komunikuje s učitelem osobně i mimo třídní schůzky. 17,1% komunikuje s třídním učitelem prostřednictvím telefonu. 9,6% respondentů využívá ke komunikaci e-mail. 6,3%

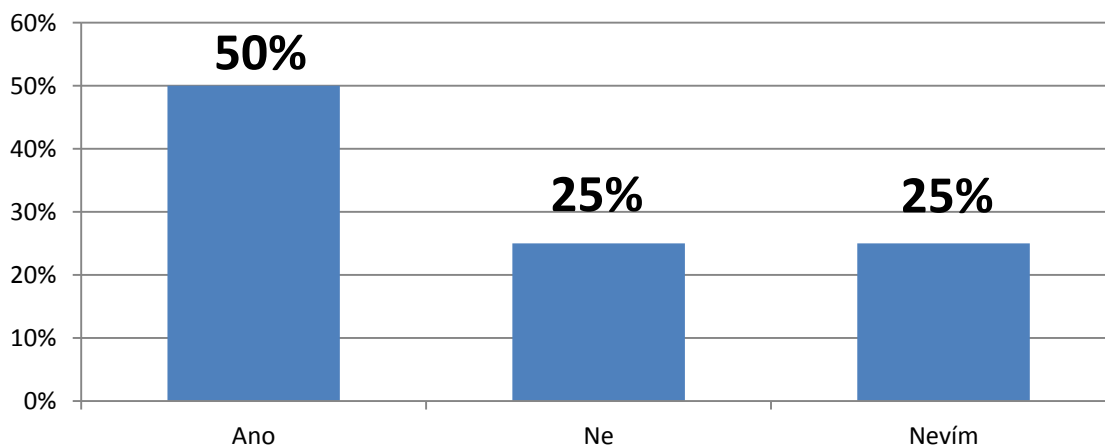
respondentů se zapojuje do chodu školy a tím tak komunikuje s učitelem a zbylých 4,6% respondentů využívá pro komunikaci i jiných prostředků, zde byly uvedeny konzultace.

Vyhodnocení otázky č. 13: Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti

Tabulka 42.: Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti

Problematika práv	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	6	50%
Ne	3	25%
Nevím	3	25%
Celkem	12	100%

Graf 42.: Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 12 respondentů.

Z tab. 42. a grafu 42 je zřejmé, že 50% respondentů souhlasí s tím, aby se problematice práv dětí věnovalo více pozornosti. 25% dotazovaných respondentů nesouhlasí s tím, aby se problematice práv dětí věnovalo více pozornosti, myslí si, že je to zcela dostačující. A zbylých 25% neví, zda se má této problematice věnovat více pozornosti.

7.4 Interpretace výsledků výzkumného šetření učitelů

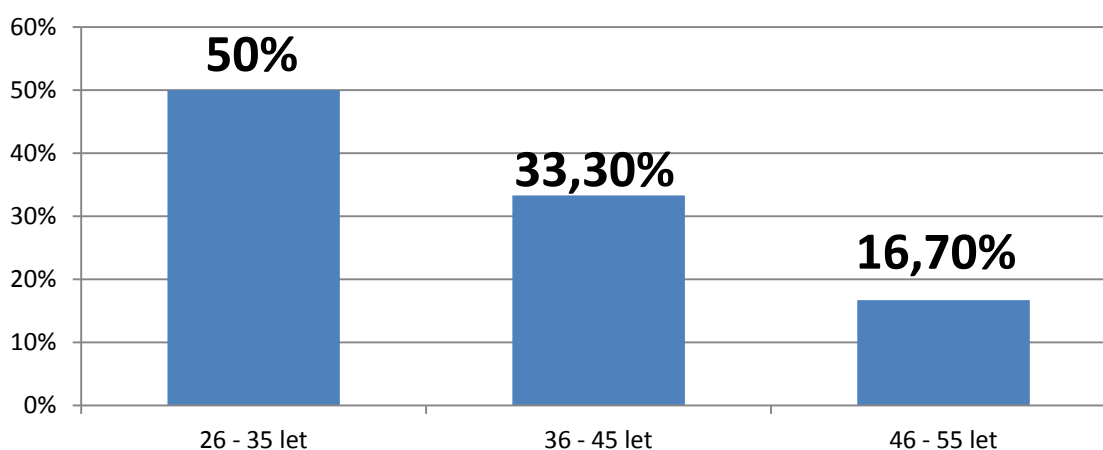
Po shromáždění všech informací získaných prostřednictvím dotazníkového šetření učitelů žáků 3. a 5. tříd nyní přistoupím k interpretaci zjištěných výsledků. Vyhodnocené otázky jsou zpracovány do tabulek a grafů.

Vyhodnocení otázky č. I: Věk respondentů výzkumného šetření

Tabulka 43: Věk respondentů výzkumného šetření

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
18 – 25 let	0	0%
26 – 35 let	3	50%
36 – 45 let	2	33,3%
46 – 55 let	1	16,7%
56 let a více	0	0%
Celkem	6	100%

Graf 43: Věk respondentů výzkumného šetření – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

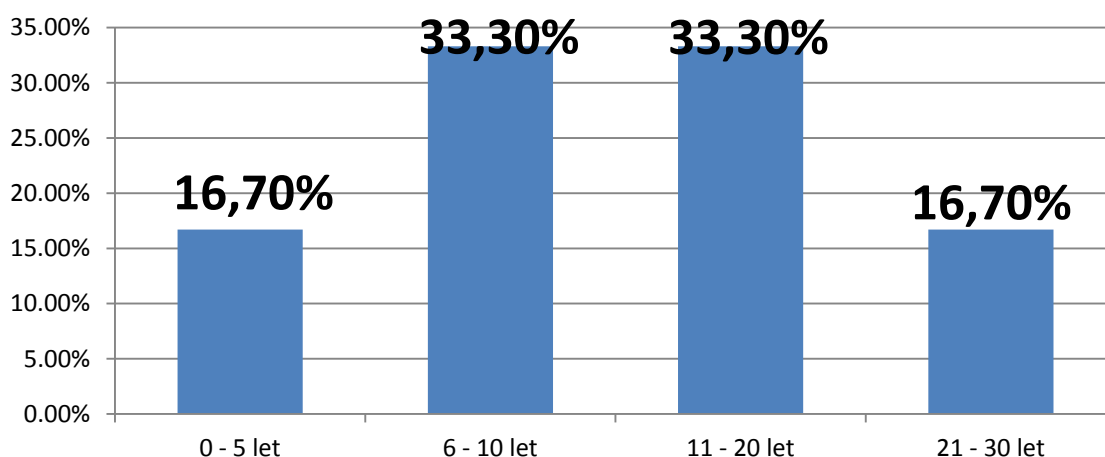
Z tab. 43. a grafu 43 je zřejmé, že 50% respondentů je ve věku 26 – 35 let. 33,3% respondentů je ve věku 36 – 45 let a zbylých 16,7% respondentů je ve věku 46 – 55 let.

Vyhodnocení otázky č. II: Délka praxe

Tabulka 44: Délka praxe respondentů výzkumného šetření

Délka praxe	Absolutní četnost	Relativní četnost
0 – 5 let	1	16,7%
6 – 10 let	2	33,3%
11 – 20 let	2	33,3%
21 – 30 let	1	16,7%
30 let a více	0	0%
Celkem	6	100%

Graf 44: Délka praxe respondentů výzkumného šetření – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

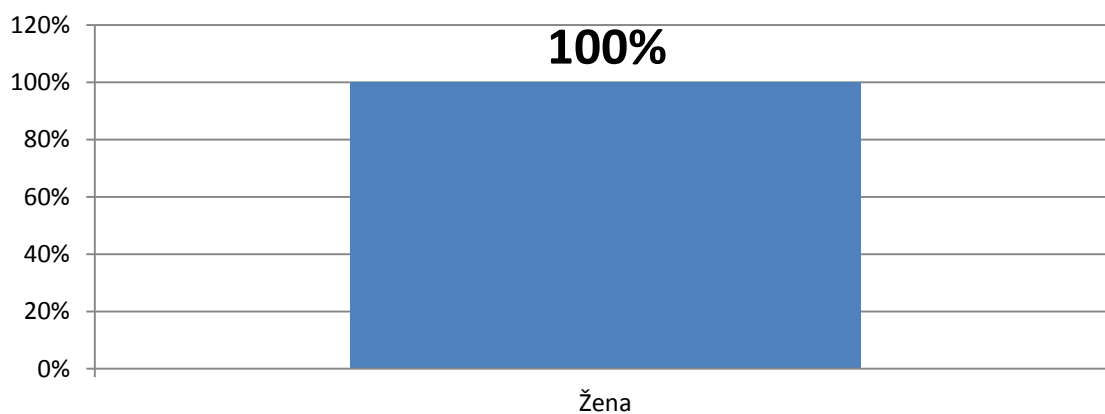
Z tab. 44. a grafu 44 je zřejmé, že 33,3% respondentů má délku praxe 6 – 10 let. Stejný počet respondentů má délku praxe 11 – 20 let. 16,7% respondentů má délku praxe 0 – 5 let a stejný počet respondentů má délku praxe 21 – 30 let.

Vyhodnocení otázky č. III: Pohlaví respondentů

Tabulka 45: Pohlaví respondentů výzkumného šetření

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost
Muž	0	0%
Žena	6	100%
Celkem	6	100%

Graf 45: Pohlaví respondentů výzkumného šetření – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

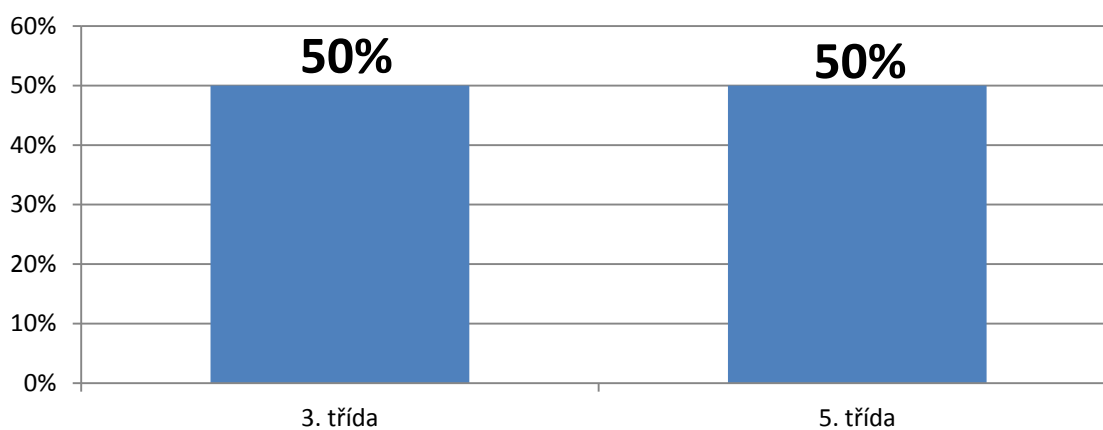
Z tab. 45. a grafu 45 je zřejmé, že 100% respondentů jsou učitelky.

Vyhodnocení otázky č. IV: Třída, kterou učíte

Tabulka 46: Třída, kterou učíte

Třída	Absolutní četnost	Relativní četnost
3. třída	3	50%
5. třída	3	50%
Celkem	6	100%

Graf 46: Třída, kterou učíte – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

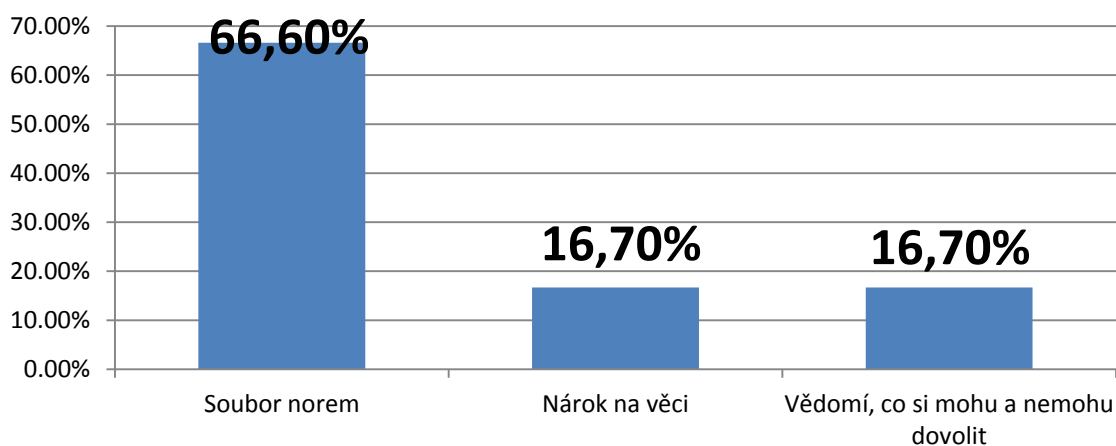
Z tab. 46. a grafu 46 je zřejmé, že 50% respondentů učí 3. třídu a 50% respondentů učí 5. třídu.

Vyhodnocení otázky č. 1: Jak definujete pojem právo

Tabulka 47: Jak definujete pojem právo

Právo	Absolutní četnost	Relativní četnost
Soubor norem	1	16,7%
Nárok na věci	4	66,6%
Vědomí, co si mohu a nemohu dovolit	1	16,7%
Celkem	6	100%

Graf 47: Jak definujete pojem právo – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

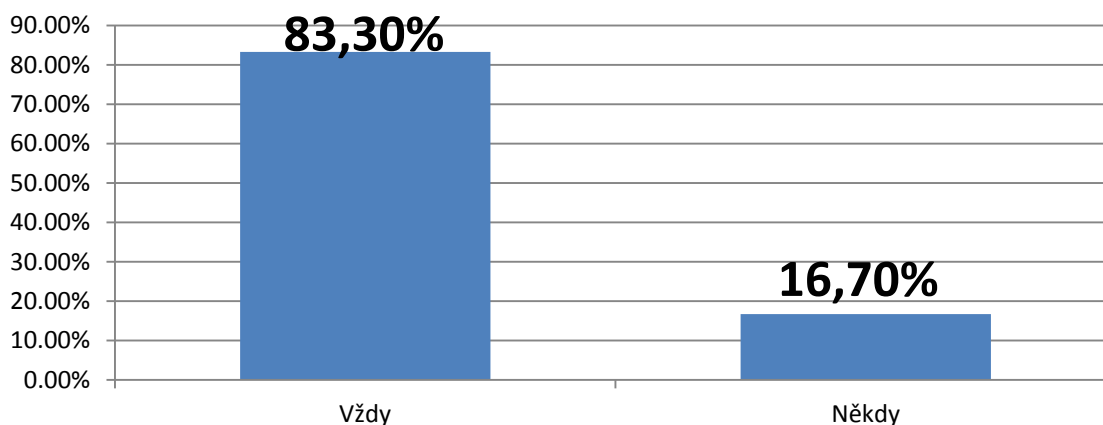
Z tab. 47. a grafu 47 je zřejmé, že 66,6% respondentů definuje právo jako soubor norem a pravidel. 16,7% definuje právo jako nárok na věci a stejný počet respondentů definuje právo jako vědomí, co si mohu a nemohu dovolit.

Vyhodnocení otázky č. 2: Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor

Tabulka 48: Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor

Právo na názor	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vždy	5	83,3%
Ano, většinou	0	0%
Někdy	1	16,7%
Nikdy	0	0%
Celkem	6	100%

Graf 48: Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

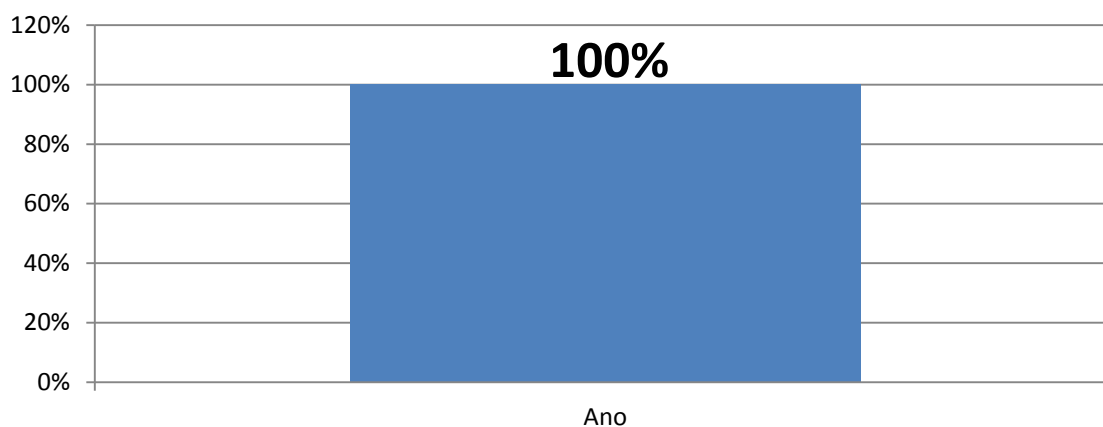
Z tab. 48. a grafu 48 je zřejmé, že 83,3% respondentů uvádí, že děti mají vždy právo vyslovit svůj názor a 16,7% respondentů si myslí, že děti mají jen někdy právo vyslovit svůj názor.

Vyhodnocení otázky č. 3: Umožňujete dětem ve škole vyslovit svůj názor

Tabulka 49: Umožňujete dětem ve škole vyslovit svůj názor

Názor ve škole	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ne	0	0%
Ano	6	100%
Celkem	6	100%

Graf 49: Umožňujete dětem ve škole vyslovit svůj názor – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

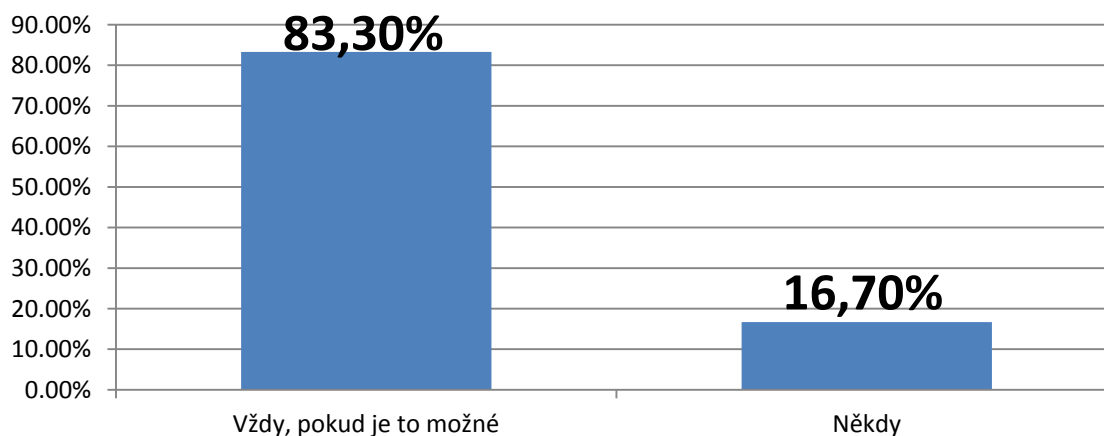
Z tab. 49. a grafu 49 je zřejmé, že 100% respondentů umožňují dětem ve škole vyslovit svůj názor. Všichni respondenti se shodli, v čem jim to umožňují a to v čemkoliv.

Vyhodnocení otázky č. 4: Seznamujete žáky s jejich právy

Tabulka 50: Seznamujete žáky s jejich právy

Seznámení s právy	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vždy, pokud je to možné	5	83,3%
Někdy	1	16,7%
Nikdy	0	0%
Celkem	6	100%

Graf 50: Seznamujete žáky s jejich právy – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

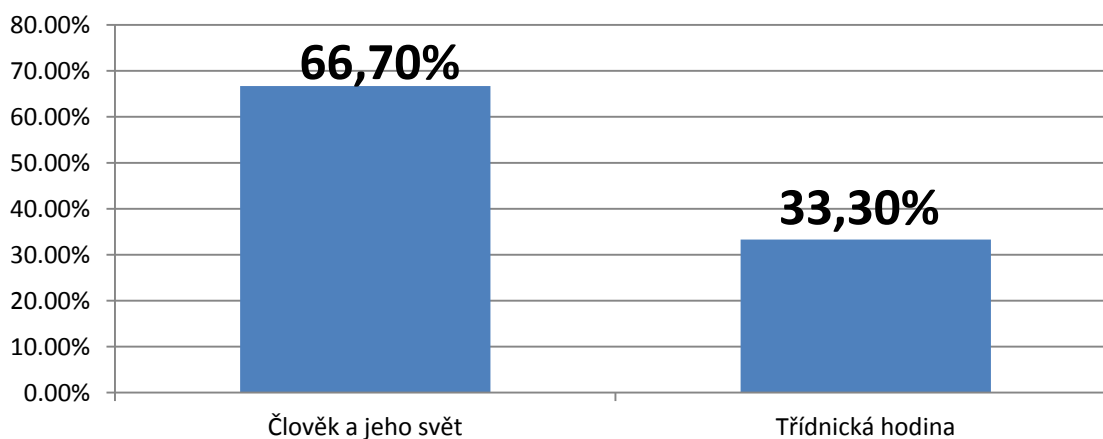
Z tab. 50. a grafu 50 je zřejmé, že 83,3% respondentů seznamuje děti s jejich právy vždy, pokud je to možné. Zbýlých 16,7% respondentů jen někdy seznamuje děti s jejich právy.

Vyhodnocení otázky č. 5: V jaké vzdělávací oblasti, průřezovém tématu nebo jiné oblasti děti seznamujete s jejich právy

Tabulka 51: V jaké vzdělávací oblasti děti seznamujete s jejich právy

Vzdělávací oblast	Absolutní četnost	Relativní četnost
Člověk a jeho svět	4	66,7%
Třídnická hodina	2	33,3%
Celkem	6	100%

Graf 51: V jaké vzdělávací oblasti seznamujete děti s jejich právy – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

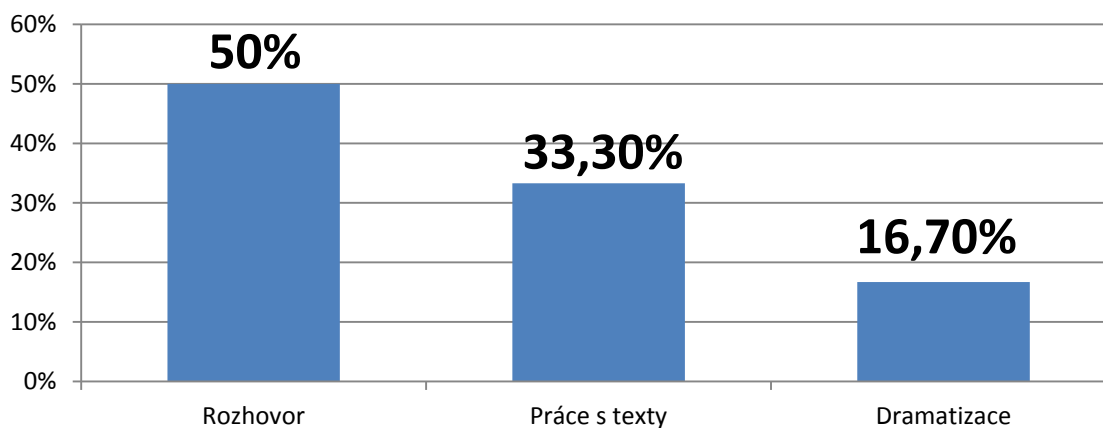
Z tab. 51. a grafu 51 je zřejmé, že 66,7% respondentů žáky seznamuje s jejich právy prostřednictvím vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. 33,3% respondentů vzdělává žáky s jejich právy prostřednictvím třídnických hodin.

Vyhodnocení otázky č. 6: Jaké metody využíváte k vysvětlení dětských práv

Tabulka 52: Jaké metody využíváte k vysvětlení dětských práv

Metody	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rozhovor	3	50%
Práce s texty	2	33,3%
Dramatizace	1	16,7%
Celkem	6	100%

Graf 52 Jaké metody využíváte k vysvětlení dětských práv – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

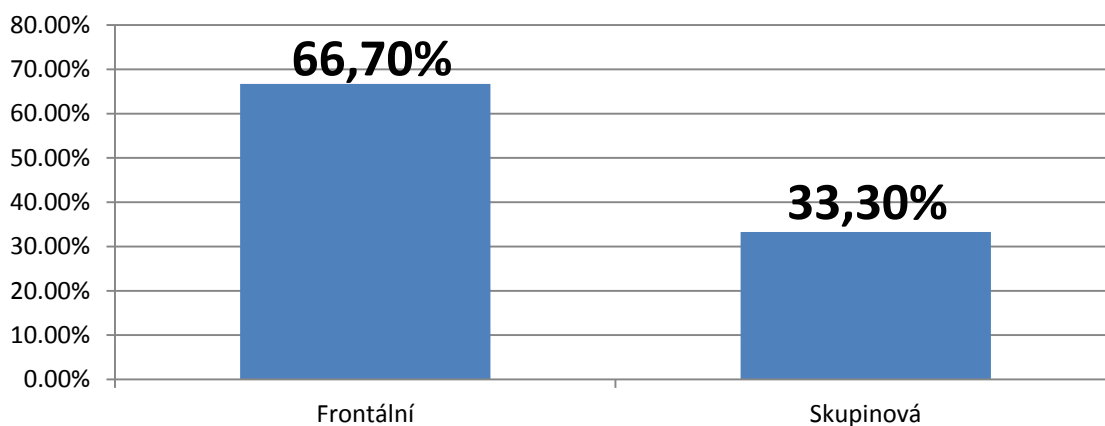
Z tab. 52. a grafu 52 je zřejmé, že 50% respondentů využívá rozhovor jako metody pro seznámení s dětskými právy. 33,3% dotazovaných respondentů využívá jako metodu práce s texty. 16,7% respondentů využívá k seznámení s dětskými právy dramatizaci příběhů ze života.

Vyhodnocení otázky č. 7: Jaké formy využíváte k vysvětlení dětských práv

Tabulka 53: Jaké formy využíváte k vysvětlení dětských práv

Formy	Absolutní četnost	Relativní četnost
Frontální	4	66,7%
Skupinová	2	33,3%
Celkem	6	100%

Graf 53 Jaké formy využíváte k vysvětlení dětských práv – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

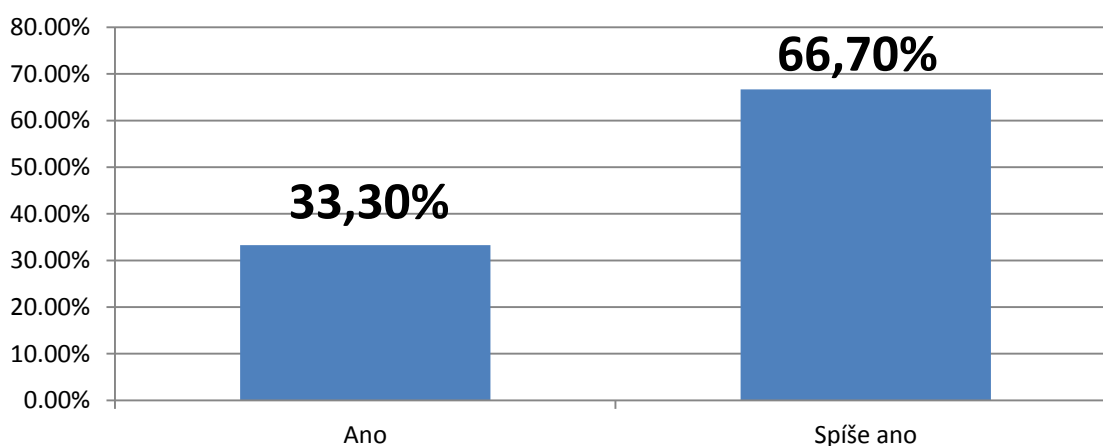
Z tab. 53. a grafu 53 je zřejmé, že 66,7% respondentů využívá frontální formy výuky pro seznámení žáků s jejich právy. 33,3% respondentů užívá skupinové formy výuky.

Vyhodnocení otázky č. 8: Mají žáci podvědomí o svých právech

Tabulka 54: Mají žáci podvědomí o svých právech

Podvědomí o právech	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	2	33,3%
Spíše ano	4	66,7%
Spíše ne	0	0%
Ne	0	0%
Nevím	0	0%
Celkem	6	100%

Graf 54: Mají žáci podvědomí o svých právech – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

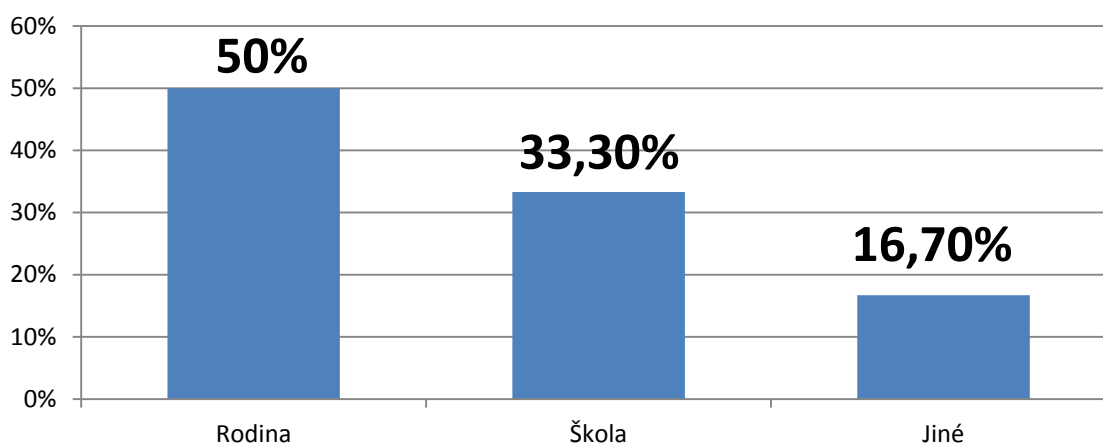
Z tab. 54. a grafu 54 je zřejmé, že 66,7% respondentů tvrdí, že žáci mají spíše ano podvědomí o svých právech a 33,3% respondentů tvrdí, že žáci mají podvědomí o svých právech.

Vyhodnocení otázky č. 9: Problematikou práv by se měla nejvíce zabývat

Tabulka 55: Problematikou práv by se měla nejvíce zabývat

Problematika práv	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rodina	3	50%
Škola	2	33,3%
Média	0	0%
Někdo jiný	1	16,7%
Nevím	0	0%
Celkem	6	100%

Graf 55: Problematikou práv by se měla nejvíce zabývat – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

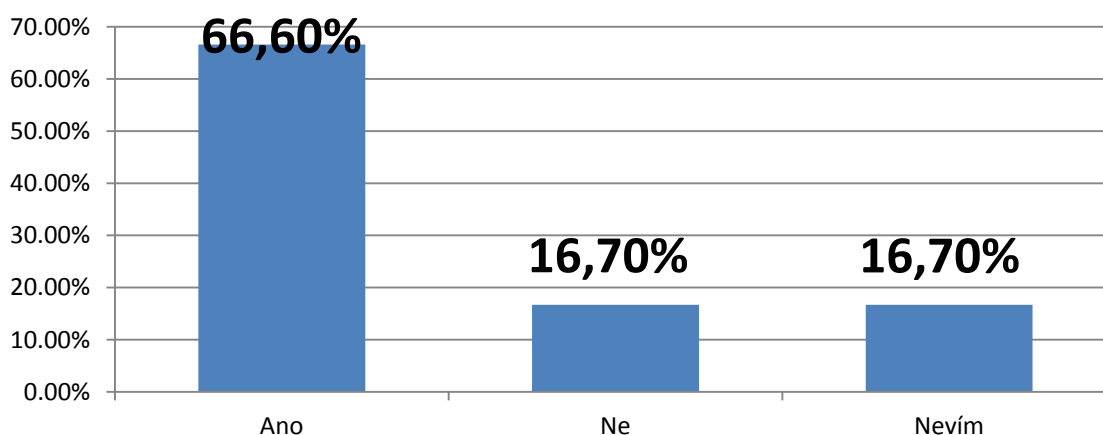
Z tab. 55. a grafu 55 je zřejmé, že 50% respondentů tvrdí, že by se měla nejvíce problematikou práv měla zabývat rodina. 33,3% respondentů se domnívá, že by se právy měla zabývat nejvíce škola. 16,7% dotazovaných respondentů se domnívá, že by se měli zabývat dětskými právy zákonodárci.

Vyhodnocení otázky č. 10: Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti

Tabulka 56.: Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti

Problematika práv	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	4	66,6%
Ne	1	16,7%
Nevím	1	16,7%
Celkem	6	100%

Graf 56.: Mělo by se, podle Vás, problematice práv věnovat více pozornosti – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

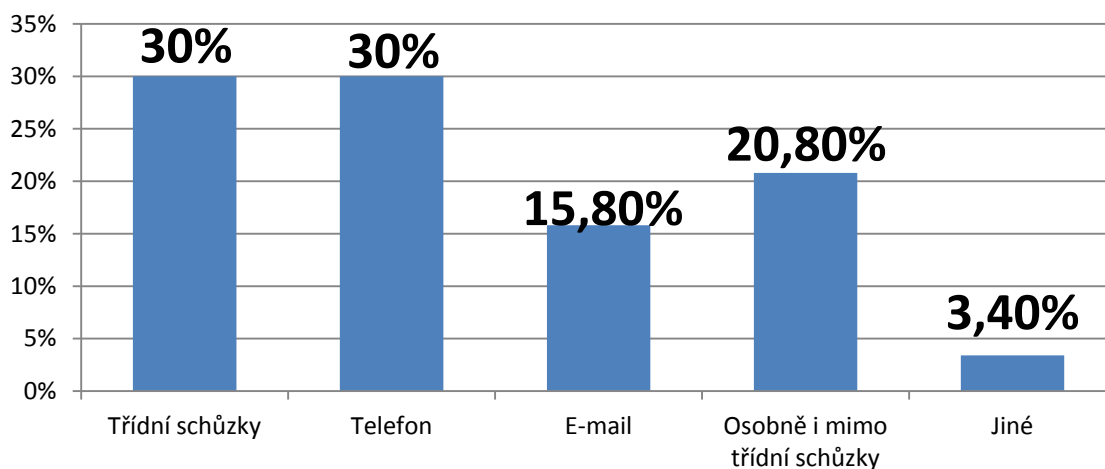
Z tab. 56. a grafu 56 je zřejmé, že 66,6% respondentů tvrdí, že by se mělo problematice práv věnovat více pozornosti. 16,7% respondentů se domnívá, že není potřeba věnovat více pozornosti dětským právům. 16,7% respondentů neví, zda by se mělo dětským právům věnovat více pozornosti.

Vyhodnocení otázky č. 11: Jaký je Váš nejčastější způsob komunikace s rodiči žáků

Tabulka 57.: Jaký je Váš nejčastější způsob komunikace s rodiči žáků

Komunikace	Absolutní četnost	Relativní četnost
Třídní schůzky	1,8	30%
Telefon	1,8	30%
E-mail	0,95	15,8%
Osobně i mimo třídní schůzky	1,25	20,8%
Jiné	0,2	3,4%
Celkem	6	100%

Graf 57.: Jaký je Váš nejčastější způsob komunikace s rodiči žáků – relativní četnost (%)

V dotazníkovém šetření bylo osloveno celkem 6 respondentů.

Z tab. 57. a grafu 57 je zřejmé, že 30% respondentů nejčastěji využívá třídní schůzky ke komunikaci s rodiči žáků. Stejný počet respondentů uvedl jako nejčastější způsob komunikace telefon. 20,8% respondentů užívá ke komunikaci s rodiči žáků osobní schůzky i mimo třídní schůzky. 15,8% dotazovaných respondentů využívá e-mail a 3,4% užívá ke komunikaci i jiné způsoby komunikace, nejčastěji konzultace.

8 Diskuze k výsledkům výzkumného šetření

Záměrem diplomové práce bylo zjistit, jaké mají žáci 3. a 5. tříd základní školy, jejich rodiče a učitelé mají povědomí o základních lidských a dětských právech a zda nejsou porušována.

K tomu, abych zjistila, jaké mají žáci a dospělí znalosti o právech, vytvořila jsem 3 anonymní dotazníky, které jsem rozdala 216 vybraným respondentům. Z tohoto počtu respondentů se účastnilo výzkumu 100 žáků. Z toho 50% žáků 3. tříd a 50% žáků 5. tříd. Z řad učitelů se účastnilo výzkumu 6 učitelů v 100% obsazení ženami. 12 rodičů se zapojilo do výzkumu. Z toho 75% tvořily ženy a zbylých 25% byli muži. Důvodem mohla být větší ochota žen odpovídat na dotazníkové šetření.

8.1 Výzkumné šetření žáků základní škol

Dělení žáků, jak už bylo řečeno, bylo dle tříd a dle jejich pohlaví. Výzkumu se 50% dívek a 50% chlapců.

Další dělení bylo dle toho, s kým žáci bydlí. S oběma rodiči bydlí 74% respondentů. Jen s matkou bydlí 19% respondentů, jen s otcem bydlí 3% respondentů a zbylá 4% respondentů bydlí ve střídavé péči nebo jen s babičkou.

Informovanost respondentů o právech dítěte

Informovanost respondentů o právech dítěte sledovaly otázky 1 (s. 65), 2 (s. 66), 3 (s. 67) a 4 (s. 68). Cílem bylo zjistit, zda mezi dívkami a chlapci není rozdíl v porozumění pojmu práva. Více jak polovina 55% dotázaných uvedla správné vysvětlení pojmu právo.

Druhá otázka se zaměřila, na to, co si žáci představují pod pojmem právo. Zde 60% uvedlo, že je to něco, co smím i přesto, že předešlou otázku nezodpověděli správně.

Otázka třetí se týká, kde slyšeli o pojmu právo. U této otázky byly odpovědi poměrně vyrovnané. 34% uvedlo rodinu, 29,5% uvedlo školu a 27,5% uvedlo média za místo, kde slyšeli o pojmu právo.

Cílem otázky čtvrté bylo zjistit, zda žáci znají svá dětská práva. 61% uvedlo alespoň jedno své právo.

Znalost Úmluvy o právech dítěte

Znalostí Úmluvy o právech dítěte se zabývaly otázky 5 (s. 69) a 6 (s. 70). Cílem bylo zjistit, zda mají žáci podvědomí o Úmluvě o právech dítěte. Většina žáků neví, co je to Úmluva a pouhých 13% uvedlo správnou odpověď. To, ale bohužel také neznamená, že to žáci ví. Také mohli tuto odpověď zatrhnout pouze náhodně.

Za jakou osobu je považováno dítě dle Úmluvy dítěte zjišťovala otázka 6. Z výsledků je zřejmé, že většina respondentů, přesně 74% uvedlo správnou odpověď, a to, že je za dítě považována osoba do 18 – ti let. Myslím si, že je to přijatelný výsledek vzhledem k věku žáků.

Právo na názor

Právem na názor, a zda mohou a kde mohou žáci vyjádřit svůj názor, se zabývaly otázky 7 (s. 71) a 8 (s. 72). 88% respondentů souhlasí s tím, že mají děti právo vyslovit svůj názor. Nejvíce respondentů může vyjádřit svůj názor mezi kamarády a to 40% respondentů. O něco méně respondentům, tedy 37,5%, je umožněno vyslovit svůj názor v rodině. Mým názorem je, že by mohlo v rodině vyslovit svůj názor více respondentů. Ve škole je vyslovit svůj názor umožněno pouze 17,5%. To je podle mě zarážející. V dnešní době, kdy se obrací pozornost na žáky a jejich potřeby, by měli mít větší prostor pro vyjádření svých názorů.

Právo v rodině

Otázky 9 (s. 73), 10 (s. 74) a 13 (s. 77) sledovaly rodinné právo. Otázka 9 zjišťovala, zda by žáci změnili něco ve své rodině. 71% respondentů uvedlo, že by nic ve své rodině neměnili. To je velmi pozitivní. Dalších 18% uvedlo, že o tom nepřemýšleli, což vypovídá o tom, že doma nemají žádné výrazné problémy, které by chtěli změnit. 11% respondentů by něco ve své rodině změnili. Z uvedených odpovědí mě nejvíce zaujala přání dítěte, aby se rodiče přestali hádat, aby pořád dítěti nenadávali a přání úplné rodiny.

Desátá otázka zjišťovala, co si myslí žáci o tom, zda fungující rodina je jistotou, že nebudou porušována práva. Odpovědi byli velmi vyrovnané. ..

Třináctá otázka zjišťovala znalost práva, zda má každé dítě právo na svoji rodinu. 90% souhlasí, že má každé dítě právo na svoji rodinu. 7% respondentů je opačného názoru a 3% respondentů neví, zda má dítě právo na svoji rodinu.

Znalosti obecných dětských práv

Na znalosti obecných dětských práv se zaměřili otázky 11 (s. 75), 12 (s. 76), 14(s. 78), 15(s. 79) a 21(s. 85). Jedenáctá otázka zkoumala, zda mají děti dojem, že jim byla někdy upírána jejich práva. Většině respondentů, tedy 59%, nebyla upírána žádná práva. 38% neví, zda jim byla upírána nějaká práva a 3% uvedli mezi upírání práv vyjádření svého názoru.

Dvanáctá otázka zkoumá, zda je správné mít kromě práva také povinnosti. 88% respondentů souhlasí s tím, mít i povinnosti. Toto mě překvapilo, že si děti ve věku 8 – 12 let uvědomují důležitost povinností. 7% neví a pouhých 5% s tímto tvrzením nesouhlasí.

Otázka 14 sledovala, zda je na dítěti, které je týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno porušováno právo. 84% respondentů souhlasí s tímto tvrzením. 4% respondentů je opačného názoru a 11% neví.

Otázka 15 zkoumala, zda má dítě v ČR právo na životní úroveň, která je nezbytná pro jeho tělesný, duševní a sociální vývoj. 65% respondentů s tímto tvrzením souhlasí. Myslím si, že by respondentů, kteří s tímto souhlasí, mohlo být více. Domnívám se, že to souvisí s tím, že žijí spokojeně, a proto nemají důvod zamýšlet se nad takovými otázkami. 26% neví a 9% s tímto tvrzením nesouhlasí.

Poslední otázka tohoto dotazníku zkoumala, zda je porušování práv trestné. 83% respondentů uvedlo, že porušování práv je trestné. 11% neví a 6% respondentů se domnívá, že porušování práv trestné není.

Celkově jsou znalosti žáků o svých právech průměrné, vzhledem k jejich věku. Myslím si, že já bych v jejich letech neuměla odpovědět lépe.

Právo ve škole

Práve ve škole se zabývaly otázky 16 (s. 80), 17 (s. 81), 18 (s. 82), 19 (s. 83) a 20 (s. 84).

Otázka 16 zjišťovala, jaké mají žáci znalosti o školním řádu. Dá se říci, že většina žáků uvedla správnou odpověď prostřednictvím svého vysvětlení.

Otázka 17 zkoumala, zda mohou žáci požádat učitele o radu nebo pomoc. 71% respondentů může vždy a 28% může někdy požádat učitele o radu nebo pomoc. Toto zjištění je velmi pozitivní pro školství. Jen velmi malé a nepatrné 1% nemůže nikdy požádat učitele o pomoc.

Osmnáctá otázka zjišťovala, zda jsou žáci informováni o svých výsledcích svého vzdělávání. 69% je dostatečně informováno. 21% neví a 10% tvrdí, že není dostatečně informováno.

Otázka 19 zjišťovala, zda ve škole zakládají třídní samosprávu. 54% tvrdí, že nezakládá třídní samosprávu a zbylých 46% třídní samosprávu zakládá. Domnívám se, že většina třídní samosprávu zakládá, jen neví, že se tomu tak nazývá.

Předposlední otázka se týkala porušování práv učitele ve škole. Méně než polovina oslovených respondentů, přesně 41% uvedla, že nebyla porušena učitelem žádná práva. 34% respondentů uvedlo za porušení práva, že nestihli využít volného času (přestávek). Myslím si, že je to tím, že učitelé musí předat žákům mnoho informací, a proto jsou nuceni i přes zvonění pokračovat v dokončení úkolů. Podle mě, by měli ale učitelé dbát na dodržování přestávek. 15% respondentů uvedlo omezení ve vyjádření svého názoru. Dokonce 7% respondentů uvedlo občasné použití tělesného trestu. Toto porušení práv je v této době velmi závažné, i když vím, že je to občas potřebné. A 2% uvedla občasné nerovnoměrné rozvržení zkoušek. Jedná se o více jak polovinu respondentů, kteří uvedli nějaké porušení práv učitelem. Toto zjištění je velmi negativní.

8.2 Výzkumné šetření rodičů žáků základních škol

Cílem tohoto výzkumného šetření bylo zjistit, zda jsou rodiče žáků informováni o svých právech a právech svého dítěte, která jim zaručuje Úmluva o právech dítěte. Zda jsou jejich práva respektována a jak komunikují rodiči s učitelem svého dítěte.

Otázky I – IV se týkaly obecných informací o rodičích, jejich věku, pohlaví, vzdělání a do jaké třídy chodí jejich dítě. Šetření se účastnilo 12 rodičů, z toho 75% žen a 25% mužů. 50% rodičů žáků 3. tříd a 50% rodičů žáků 5. tříd. 58,3% rodičů má vzdělání střední s maturitou. 33,4% tvoří rodiče s vysokoškolským vzděláním a 8,3% rodičů má střední vzdělání bez maturity. 91,7% respondentů je ve věku 36 – 45 let a zbylých 8,3% je věku 46 – 55 let.

První otázka (s. 90) zjišťovala znalost rodičů pojmu právo. Všichni uvedli správnou odpověď.

Znalost Úmluvy o právech dítěte

Znalostí Úmluvy se zabývají otázky 2 (s. 91) a 3 (s. 92). Otázka 2 se týkala, co je to Úmluva o právech dítěte. 83,3% uvedlo správnou odpověď a 16,7% neví, co je to Úmluva. Otázka 3 zkoumala znalost, za jakou osobu je podle Úmluvy považováno dítě. 75% uvedlo správnou odpověď do 18 – ti let a 25% uvedlo do 15 – ti let.

Otázka 4 (s. 93) zkoumá názor, kdo by se měl zabývat problematikou práv. 50% respondentů uvedlo, že rodina. 25% respondentů uvedlo školu. 16,7% uvedlo stát a 8,3% neví, kdo by se měl problematikou práv zabývat.

Otázka 5 (s. 94) zkoumá, zda mají děti právo vyslovit svůj názor. 91,7% uvedlo, že vždy a 8,3% uvedlo, že někdy mají děti právo vyslovit svůj názor. Je pozitivní, že všichni souhlasí, že děti mají právo vyslovit svůj názor.

Otázka 6 (s. 95) zkoumá, zda rodiče umožňují dětem v rodině vyslovit svůj názor. 83,4% uvedlo, že vždy umožňují dětem vyslovit svůj názor. 8,3% uvedlo, že jen někdy umožňují vyslovit dětem názor a stejný počet uvedl, že neví.

Znalost dětských práv

Otázka 7 (s. 96) zjišťuje znalost práva dítěte na rodinu. 100% respondentů uvedlo, že souhlasí s tímto tvrzením.

Otázka 8 (s. 97) zkoumá, zda je na dítěti, které je týráno, zneužíváno a zanedbáváno porušováno právo. 100% respondentů taktéž souhlasí s tímto tvrzením.

Otázka 9 (s. 98) zjišťuje, zda má dítě v ČR právo na životní úroveň, která je nezbytná pro jeho tělesný, duševní a sociální vývoj. S tímto tvrzením také souhlasí všichni respondenti.

Právo ve škole

Otázka 10 (s. 99) sleduje, zda jsou rodiče seznámeni se školním řádem svého dítěte. Zde všichni respondenti uvedli, že ano.

Otázka 11 (s. 100) zjišťuje, zda rodiče znají svá práva vůči škole. Zde 75% uvedlo, že ano a 25% uvedlo, že ne.

Otázka 12 (s. 101) zkoumá, jakým způsobem rodiče komunikují s učitelem svého dítěte. 37% uvedlo třídní schůzky, 25,4% uvedlo osobně i mimo třídní schůzky, 17,1% uvedlo telefon jako způsob komunikace. 9,6% komunikuje s učitelem prostřednictvím e-mailu. 6,3% rodičů uvedlo, že se zapojují do chodu školy a 4,6% uvedlo konzultace.

Poslední otázka (s. 102) zkoumá, zda by se problematice práv mělo věnovat více pozornosti. 50% s tímto tvrzením souhlasí, 25% respondentů nesouhlasí a 25% neví.

S odpověďmi u některých otázek, jsem byla překvapena, že někteří rodiče neví, co je to Úmluva o právech dítěte a dokonce si myslí, že je dítě pouze do 15 –ti let. Ve znalostních otázkách týkajících se práv byly odpovědi ve 100% správné.

Pozitivně mě zaujalo, že všichni rodiče umožňují svým dětem vyjadřovat svůj názor.

8.3 Výzkumné šetření učitelů žáků základních škol

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jakým způsobem jsou děti informovány o svých právech, které jim zaručuje Úmluva o právech dítěte, jak jsou jejich práva respektována a také jak probíhá spolupráce mezi rodinou a školou.

Otázky I – IV se zabývají osobními údaji, mezi které patří pohlaví, věk, délka praxe a třída, kterou učí. Do výzkumného šetření se zapojilo 6 učitelek, 50% učí 3. třídu a 50% učí 5. třídu. 50% respondentů je ve věku 26 – 35 let, 33,3% je ve věku 36 – 45 let a 16,7% je ve věku 46 – 55 let. 33,3% respondentů mají délku praxe 6 – 10 let, stejný počet respondentů má délku praxe 11 – 20 let. 16,7% respondentů má délku praxe 0 – 5 let a 21 – 30 let.

Otázka 1 (s.107) zjišťovala, jak učitelé definují pojem právo.

Právo na názor

Právem na vyjádření názoru se zabývají otázky 2 (s. 108) a 3 (s. 109). Druhá otázka zkoumá, zda mají děti právo vyslovit svůj názor. 100% respondentů s tímto právem souhlasí. Třetí otázka zjišťuje, zda učitelé umožňují žákům vyjádřit svůj názor. Všichni respondenti uvedli, že umožňují žákům vyjádřit svůj názor. Je zajímavé, že žáci mají na toto tvrzení jiný názor.

Seznámení žáků s právy

Tímto tématem se zabývaly otázky 4 (s. 110), 5 (s.111) ,6 (s. 112) a 7 (s. 113). Čtvrtá otázka zkoumá, zda učitelé seznamují žáky s jejich právy. Ve 100% učitelé žáky seznamují s jejich právy buď vždy, pokud je to možné, nebo jen někdy.

Pátá otázka zkoumá prostřednictvím jaké vzdělávací oblasti žáky seznamují s jejich právy. Ve většině případů byla uvedena oblast Člověk a jeho svět nebo prostřednictvím třídnické hodiny.

Otázky 6 a 7 zkoumají jaké metody a formy užívají k seznámení s právy. 50% respondentů uvedlo rozhovor, 33,3% uvedlo práce s texty a Zbylých 16,7% uvedlo dramatizaci. V užití forem uvedlo 66,7% frontální výuku a 33,3% uvedlo skupinovou výuku.

Problematika práv

Otázka 8 (s. 114), jaké mají žáci podvědomí o svých právech. V této otázce označili respondenti ano nebo spíše ano, což znamená, že mají žáci uspokojivé vědomosti o svých právech. To se projevuje i ve výzkumné šetření přímo u žáků.

Problematiku práv zkoumá otázka 9 (s. 115), ve které měli respondenti označit, kdo by se měl nejvíce zabývat touto problematikou. 50% respondentů se domnívá, že rodina, 33,3% se domnívá, že škola by měla být místem, která se má nejvíce zabývat dětskými právy. Zbylých 16,7% respondentů uvedlo zákonodárce.

Předposlední otázka, tedy otázka 10 (s. 116) zkoumá názor, zda by se mělo věnovat více pozornosti dětským právům. 66,6% tvrdí, že by se mělo věnovat dětským právům více pozornosti. 16,7% je opačného názoru a stejný počet respondentů nemá k této otázce žádný názor.

Komunikace školy s rodinou

Komunikací se zabývá poslední otázka 11 (s. 117). Jak je pravděpodobné, byly uvedeny všechny možnosti komunikace s rodiči. Mezi nejčastější způsob patří třídní schůzky a komunikace prostřednictvím telefonu. Následuje osobní schůzka i mimo třídní schůzky a poté e-mail. Poslední možností jsou konzultace.

K doplnění nebo vyvrácení zjištěných informací by bylo zapotřebí ještě dalšího a určitě i hlubšího průzkumu. Průzkum byl proveden na základě odpovědí 118 respondentů. Poznatky, které z výzkumného šetření vyplývají, nemohou být zobecněny na celou Českou republiku, neboť všechny základní školy se věnují dětským právům více nebo méně.

Závěr

Předložená diplomová práce se zaměřila na žáky 3. a 5. tříd základních škol, jejich rodiče a učitele. Zjišťovala, jaké znalosti mají tyto děti o svých právech i jejich rodiče a učitelé a jak jsou tato práva respektována dospělými.

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo v teoretické části objasnit základní pojmy, které se týkají základních lidských a dětských práv, zaměřeno na právo rodinné a právo ve škole. A v praktické části bylo zjistit znalostí základních lidských a převážně dětských práv, které zaručuje Úmluva o právech dítěte, u žáků 3. a 5. tříd základních škol.

Dílčí cíle zjišťovaly, zda žáci základní škol ví, co je to právo, jaké mají znalosti o Úmluvě o právech dítěte a jakým způsobem se o svých právech žáci dozvídají. Jak jsou rodiče těchto žáků informováni o právech dítěte a zda tyto práva respektují. Zjistit od učitelů těchto žáků, jaké mají žáci podvědomí o svých právech, zda žáky seznamují s jejich právy a jakým způsobem. Prostřednictvím této diplomové práce, jsem zjišťovala, jak probíhá komunikace rodiny a školy.

Při zpracování teoretické části jsem se setkala s dostatkem literárních a informačních zdrojů, které se týkaly oborů práva, pedagogiky, psychologie, rodiny, rodinného práva a školství.

Výsledky výzkumného šetření ukazují, že žáci mají podvědomí o svých právech. Ve znalostních otázkách si vedli žáci velmi dobře. Většina odpovídala správně. Doufám, že žáci neodpovídali pomocí náhody, ale že tyto informace opravdu znají. Ale překvapilo mě, že z některých odpovědí vyplývá, že žáci 3. tříd mají větší znalosti než žáci 5. tříd. Proto jsem vytvořila sloupcové grafy, kterými jsem porovnávala odpovědi z výzkumného šetření mezi žáky 3. a 5. tříd. Tyto grafy jsem vložila do přílohy č. 6. Předpokládala jsem, že díky rostoucímu věku a tedy i získáváním větších zkušeností a informací budou na tom lépe žáci 5. tříd.

U zjištění, zda nejsou porušována některá z práv dítěte je zarážející, že ve více jak polovině případech bylo od žáků uvedeno, sice jen občasné, porušování jeho práv ve škole. Nejvíce bylo uvedeno, že nestihli využít volného času, tedy přestávek. Nevýhodou je, že není jasné, z jakého důvodu k tomu dochází. Zda musí učitelé žákům osvojit velké množství učiva, nebo žáci v hodině vyrušují a z tohoto důvodu jsou obírání o přestávky. Ať je to z jakéhokoliv důvodu, myslím si, že by k tomu nemělo vůbec docházet. Přestávky jsou k tomu, aby se žáci uvolnili a připravili na další vyučovací hodiny.

Byla jsem velmi překvapena, že někteří respondenti v dotazníkovém šetření u rodičů a učitelů nedokážou vysvětlit pojem právo a neví, co je to Úmluva o právech dítěte. Ve znalostních otázkách o právech dítěte již byly uvedeny všechny správné odpovědi.

Více jak polovina rodičů uvedla jako způsob komunikace s učitelem osobní setkání přímo s učitelem, ať je to prostřednictvím třídních schůzek, konzultací nebo i mimo třídní schůzky. K tomuto způsobu komunikace se také přikláním. Osobní kontakt je vždy nejvhodnější. Obzvláště pokud se jedná o řešení případných problémů.

Z dotazníkového šetření u učitelů vyplývá, že nejčastěji žáky seznamují s jejich právy prostřednictvím vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět nebo jen v třídnické hodině. Důležité je, aby učitelé věnovali seznamování žáku s jejich právy čas, a aby si žáci z těchto hodin odnesli znalosti, které budou významné pro jejich život.

K tomu, aby byla respektována jak základní lidská práva, tak i práva dítěte, je důležité, aby všichni lidé všech věkových kategorií byli informováni a měli základní znalosti o lidských právech a právech dítěte.

Literatura a prameny

1. ADAMUS, V. *Mezinárodní dokumenty o lidských právech*. Praha: Linde a.s., 2000. 495 s. ISBN 80-7201-221-5.
2. BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. *Informatorium (nejen) o právech dítěte*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. 170 s. ISBN 80-244-0054-5.
3. ČAPEK, R. *Učitel a rodič*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. 184 s. ISBN 978-80-247-4640-1.
4. DAVID, R. *Práva dítěte*. 1. vyd. Olomouc: OLOMOUC, 1999. 175 s. ISBN 80-7182-076-8.
5. EMANOVSKÝ, P. *Úvod do metodologie pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. 70 s. ISBN 978-80-244-3664-7.
6. FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 383 s. ISBN 80-7178-063-4.
7. GRACMANOVÁ, H. a kol. *Obecná pedagogika II*. 2. vyd. Olomouc: HANEX, 2003. 192 s. ISBN 80-85783-24-X.
8. HANZOVÁ, M. a kol. *Práva a povinnosti našich dětí*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1995. 107 s. ISBN 80-7187-007-2.
9. HOLUB, M. *Rodina a právo*. 1. vyd. Praha: ROH, 1987, 189 s. ISBN – 24-040-87.
10. HOLUB, M., NOVÁ, H. *Zákon o rodině a předpisy souvisící*. 5. vyd. Praha: Linde a.s., 2002. 775 s. ISBN 80-7201-362-9.
11. HRADEČNÁ, M. a kol. *Práce učitele s právy dítěte*. 1. vyd. Praha: SVI PedF UK Praha, 1996. 41 s. ISBN 80-86039-16-1.

12. HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 160 s. ISBN 80-210-1113-0.
13. CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. 200 s. ISBN 80-244-1367-1.
14. KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. vyd. Praha: ASPI Publishing, s. r. o., 2002. 330 s. ISBN 80-86395-44-8.
15. KOBLOVÁ, S., MIŠURCOVÁ, V. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Tiskárny MV, p.o., 1999. 94 s. ISBN 80-7182-076-8.
16. KOHNOVÁ, J. *Člověk a lidská práva*. 1. vyd. Praha: Socialistická akademie, 1969. 102 s. ISBN 40-001-69.
17. KOVAŘÍK, J. a kol. *Dětská práva, právní povědomí, participace dětí a sociální služby*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2001. 222 s. ISBN 80-7040-531-7.
18. KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 191 s. ISBN 978-80-210-5053-2.
19. MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M. *Radosti a strasti*. 1. vyd. Jinočany: H+H, 1998. 205 s. ISBN 80-86022-21-8.
20. NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. *Didaktika primární školy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 254 s. ISBN 80-244-1236-5.
21. OBST, O. *Didaktika sekundárního vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. 195 s. ISBN 80-244-1360-4.
22. *Odmaturuj ze společenských věd*. 1. vyd. Brno: DIDAKTIS spol s.r.o., 2008. 256 s. ISBN 978-80-7358-122-0.
23. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Tiskárny MV, p.o., 1999. 94s. ISBN 80-8521-56-7.

24. PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. *Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. třídy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 554s. ISBN 80-246-0924-X.
25. RYSKA, R. *Právo pro střední školy*. 5. vyd. Praha: FORTUNA, 2005. 176 s. ISBN 80-7168-832-0.
26. SCHELLE, K. a kol. *Základy práva*. 1. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2004. 714 s. ISBN 80-86432-68-8.
27. SKALKOVÁ, J. a kol. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Praha: SPN, 1985. 209 s.
28. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 173 s. ISBN 80-7178-559-8.
29. ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 175 s. ISBN 80-244-0629-2.
30. TOMANCOVÁ, J. a kol. *Základy práva (nejen) pro školy*. 2. vyd. Boskovice: ALBERT, 2010. 305 s. ISBN 978-80-7326-183-2.
31. *Úmluva o právech dítěte*. Ostrava: ARIES, v.o.s., 1993. 67s. sine.
32. *Ústava České Republiky a Listina základních práv a svobod*. 2. vyd. Ostarava: Aries, v.o.s., 1992. 110 s. sine.
33. VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001. 304 s. ISBN 80-246-0181-8.
34. VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie školního dítěte*. Praha: Karolinum, 1997, 88 s. ISBN 80-7184-487-X.
35. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

36. VALENTA, J. *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem*. 2. vyd. Jihlava: ANAG, 2006. 583 s. ISBN 80-7263-323-6.

Elektronické zdroje

1. Advokátor. [online], [cit. 2014 -01 -7] dostupné na www: < <http://www.advokator.cz/pravo/druhy-pravni-zpusobilosti/>>.
2. Nový občanský zákoník. [online], [cit. 2014-01-17] dostupné na www: < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/obecne> >.
3. Veřejný ochránce práv. [online], [cit. 2014-01-10] dostupné na www: < <http://www.ochrance.cz/verejny-ochrance-prav> >.
4. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online], [cit. 2014-01-27] dostupné na www: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani> >.
5. Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. [online], [cit. 2014-01-27] dostupné na www: < http://rvp.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tab. 1 Pohlaví respondentů výzkumného šetření.....	61
Tab. 2 Třída, kterou respondenti navštěvují.....	62
Tab. 3 S kým respondenti bydlí.....	63
Tab. 4 Věk respondentů výzkumného šetření.....	64
Tab. 5 Co respondenti rozumí pod pojmem právo.....	65
Tab. 6 Co si respondenti představují, že pro ně znamená právo.....	66
Tab. 7 Kde respondenti slyšeli o pojmu právo.....	67
Tab. 8 Znají respondenti svá práva.....	68
Tab. 9 Co je to Úmluva o právech dítěte.....	69
Tab. 10 Podle Úmluvy je za dítě považována osoba	70
Tab. 11 Mají děti právo vyslovit svůj názor.....	71
Tab. 12 Kde je respondentům umožněno vyslovit svůj názor.....	72
Tab. 13 Změnili by respondenti něco ve své rodině.....	73
Tab. 14 Je fungující a spořádaná rodina jistotou, že nebudou porušována práva.....	74
Tab. 15 Byla někdy respondentům upírána jejich práva.....	75
Tab. 16 Je správné mít kromě práv také povinnosti.....	76
Tab. 17 Má každé dítě právo na svoji rodinu.....	77
Tab. 18 Je na dítěti, které je týráno, zneužíváno porušováno právo.....	78
Tab. 19 Má každé dítě v ČR právo na životní úroveň.....	79
Tab. 20 Co je to školní řád.....	80
Tab. 21 Můžeš požádat učitele o radu nebo pomoc.....	81
Tab. 22 Jsi dostatečně informován/a o průběhu a výsledcích tvého vzdělávání.....	82
Tab. 23 Zakládáte ve škole třídní samosprávu.....	83
Tab. 24 Porušil učitel některé z těchto práv.....	84
Tab. 25 Je porušování práv trestné.....	85
Tab. 26 Věk respondentů výzkumného šetření.....	86
Tab. 27 Vzdělání respondentů výzkumného šetření.....	87
Tab. 28 Pohlaví respondentů výzkumného šetření.....	88
Tab. 29 Třída, do které chodí Vaše dítě.....	89
Tab. 30 Co rozumíte pod pojmem právo.....	90

Tab. 31 Co je to Úmluva o právech dítěte.....	91
Tab. 32 Podle Úmluvy je za dítě považována osoba.....	92
Tab. 33 Problematikou práv dítěte by se měla zabývat.....	93
Tab. 34 Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor.....	94
Tab. 35 Umožňujete dětem v rodině vyslovit svůj názor.....	95
Tab. 36 Má každý dítě právo na svoji rodinu.....	96
Tab. 37 Je porušováno právo na dítěti, které je týráno, zneužíváno.....	97
Tab. 38 Má každé dítě v ČR právo na životní úroveň.....	98
Tab. 39 Byli jste seznámeni se školním řádem svého dítěte.....	99
Tab. 40 Znáte svá práva vůči škole.....	100
Tab. 41 Jakým způsobem komunikujete s třídním učitelem.....	101
Tab. 42 Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti	102
Tab. 43 Věk respondentů výzkumného šetření.....	103
Tab. 44 Délka praxe respondentů výzkumného šetření.....	104
Tab. 45 Pohlaví respondentů výzkumného šetření.....	105
Tab. 46 Třída, kterou učíte.....	106
Tab. 47 Jak definujete pojem právo.....	107
Tab. 48 Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor.....	108
Tab. 49 Umožňujete dětem ve škole vyslovit svůj názor.....	109
Tab. 50 Seznamujete žáky s jejich právy.....	110
Tab. 51 V jaké vzdělávací oblasti děti seznamujete s jejich právy.....	111
Tab. 52 Jaké metody využíváte k vysvětlení dětských práv.....	112
Tab. 53 Jaké formy využíváte k vysvětlení dětských práv.....	113
Tab. 54 Mají žáci podvědomí o svých právech.....	114
Tab. 55 Problematikou práv by se měla nejvíce zabývat.....	115
Tab. 56 Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti	116
Tab. 57 Jaký je Váš nejčastější způsob komunikace s rodiči žáků.....	117

Grafy

Graf 1 Pohlaví respondentů výzkumného šetření.....	61
Graf 2 Třída, kterou respondenti navštěvují.....	62
Graf 3 S kým respondenti bydlí.....	63
Graf 4 Věk respondentů výzkumného šetření.....	64
Graf 5 Co respondenti rozumí pod pojmem právo.....	65

Graf 6 Co si respondenti představují, že pro ně znamená právo.....	66
Graf 7 Kde respondenti slyšeli o pojmu právo.....	67
Graf 8 Znají respondenti svá práva.....	68
Graf 9 Co je to Úmluva o právech dítěte.....	69
Graf 10 Podle Úmluvy je za dítě považována osoba	70
Graf 11 Mají děti právo vyslovit svůj názor.....	71
Graf 12 Kde je respondentům umožněno vyslovit svůj názor.....	72
Graf 13 Změnili by respondenti něco ve své rodině.....	73
Graf 14 Je fungující a spořádaná rodina jistotou, že nebudou porušována práva.....	74
Graf 15 Byla někdy respondentům upírána jejich práva.....	75
Graf 16 Je správné mít kromě práv také povinnosti.....	76
Graf 17 Má každé dítě právo na svoji rodinu.....	77
Graf 18 Je na dítěti, které je týráno, zneužíváno porušováno právo.....	78
Graf 19 Má každé dítě v ČR právo na životní úroveň.....	79
Graf 20 Co je to školní řád.....	80
Graf 21 Můžeš požádat učitele o radu nebo pomoc.....	81
Graf 22 Jsi dostatečně informován/a o průběhu a výsledcích tvého vzdělávání.....	82
Graf 23 Zakládáte ve škole třídní samosprávu.....	83
Graf 24 Porušil učitel některé z těchto práv.....	84
Graf 25 Je porušování práv trestné.....	85
Graf 26 Věk respondentů výzkumného šetření.....	86
Graf 27 Vzdělání respondentů výzkumného šetření.....	87
Graf 28 Pohlaví respondentů výzkumného šetření.....	88
Graf 29 Třída, do které chodí Vaše dítě.....	89
Graf 30 Co rozumíte pod pojmem právo.....	90
Graf 31 Co je to Úmluva o právech dítěte.....	91
Graf 32 Podle Úmluvy je za dítě považována osoba.....	92
Graf 33 Problematikou práv dítěte by se měla zabývat.....	93
Graf 34 Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor.....	94
Graf 35 Umožňujete dětem v rodině vyslovit svůj názor.....	95
Graf 36 Má každé dítě právo na svoji rodinu.....	96
Graf 37 Je porušováno právo na dítěti, které je týráno, zneužíváno.....	97
Graf 38 Má každé dítě v ČR právo na životní úroveň.....	98
Graf 39 Byli jste seznámeni se školním řádem svého dítěte.....	99

Graf 40 Znáte svá práva vůči škole.....	100
Graf 41 Jakým způsobem komunikujete s třídním učitelem.....	101
Graf 42 Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti	102
Graf 43 Věk respondentů výzkumného šetření.....	103
Graf 44 Délka praxe respondentů výzkumného šetření.....	104
Graf 45 Pohlaví respondentů výzkumného šetření.....	105
Graf 46 Třída, kterou učíte.....	106
Graf 47 Jak definujete pojem právo.....	107
Graf 48 Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor.....	108
Graf 49 Umožňujete dětem ve škole vyslovit svůj názor.....	109
Graf 50 Seznamujete žáky s jejich právy.....	110
Graf 51 V jaké vzdělávací oblasti děti seznamujete s jejich právy.....	111
Graf 52 Jaké metody využíváte k vysvětlení dětských práv.....	112
Graf 53 Jaké formy využíváte k vysvětlení dětských práv.....	113
Graf 54 Mají žáci podvědomí o svých právech.....	114
Graf 55 Problematikou práv by se měla nejvíce zabývat.....	115
Graf 56 Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti	116
Graf 57 Jaký je Váš nejčastější způsob komunikace s rodiči žáků.....	117

Seznam příloh

Příloha č. 1

Zákon č.89/2012 Sb.

§ 855

Rodiče a děti mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva. Těchto vzájemných povinností a práv se nemohou vzdát; učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu. Účelem povinností a práv k dítěti je zajištění morálního a hmotného prospěch dítěte.

§856

Povinnosti a práva rodičů spojená s osobností dítěte a povinnosti a práva osobní povahy vznikají narozením dítěte a zanikají nabytím jeho zletilosti.

§857

Dítě je povinno dbát svých rodičů. Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Dítě je povinno se těmito opatřeními podřídit.

§858

Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v učení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

§859

Vyživovací povinnost a právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti; jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti.

§860

Dítě má příjmení určené při uzavření manželství svých rodičů pro společné děti manželů. Nemá-li dítě příjmení, zvolí rodiče pro dítě příjmení jednoho z nich; jinak jeho příjmení určí soud. Totéž platí o osobním jménu dítěte.

§865

Rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. Má ji každý rodič, ledaže jí byl zbaven. Rozhodne-li soud o omezení svéprávnosti rodiče, rozhodne zároveň o jeho rodičovské odpovědnosti.

§867

Před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, poskytne soud dítěti potřebné informace, aby si mohl vytvořit vlastní názor a tento sdělit. Není-li podle zjištění soudu dítě schopno informace náležitě přijmout nebo není-li schopno vytvořit si vlastní názor nebo není-li schopno tento názor sdělit, soud informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte; o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit. Názoru dítěte věnuje soud patřičnou pozornost.

§874

Zbavení rodiče jeho rodičovské odpovědnosti ani její omezení nemá vliv na jeho vyživovací povinnost k dítěti.

§875

Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče v souladu se zájmy dítěte.

§876

Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče ve vzájemné shodě.

§880

Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. Rozhodují-li rodiče o vzdělání nebo o pracovním uplatnění dítěte, vezmou v úvahu jeho názor, schopnosti a nadání.

§883

Rodiče a dítě si jsou povinni pomoci, podporou a ohledem na svou důstojnost.

§884

Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině. Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.

§886

Žije-li dítě s rodiči nebo s některým z nich v rodinné domácnosti a je-li o ně řádně pečováno, podílí se i ono na péči o chod domácnosti. Tato povinnost dítěte zaniká zároveň s poskytováním výživy rodičů dítěti. Dítě se podílí na péči o chod rodinné domácnosti vlastní prací, popřípadě peněžitými příspěvky, má-li vlastní příjem, anebo oběma způsoby. Pro určení rozsahu podílu dítěte na péči o chod rodinné domácnosti jsou rozhodné schopnosti a možnosti dítěte i odůvodněné potřeby členů rodiny.

§888

Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo se stýkat s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže; soud může také určit podmínky styku, zejména místo, kde k němu má dojít, jakož i určit osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit. Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým

rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat.

§890

Rodiče jsou povinni si vzájemně sdělit vše podstatné, co se týká dítěte a jeho zájmů.

§892

Rodiče mají povinnost a právo zastupovat dítě při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé.

§896

Rodiče mají povinnost a právo pečovat o jmění dítěte, především je jako řádní hospodáři spravovat. S peněžními prostředky, o kterých lze předpokládat, že nebudou zapotřebí k úhradě výdajů souvisících s majetkem dítěte, musí bezpečně nakládat.

§910

Předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost. Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnost prarodičů a dalších předků vůči dítěti. Vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li ji plnit bližší příbuzní.

§915

Životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů. Toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte. Dítě je povinno zajistit svým rodičům slušnou výživu.

§ 924

Ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o ně pečovat, anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud upraví v předběžně poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu; rozhodnutí soudu nepřekáží, pokud dítě není řádně zastoupeno.

§927

Právo stýkat se s dítětem mají osoby příbuzné s dítětem, ať blíže, či vzdáleně, jakož i osoby dítěti společensky blízké, pokud k nim má dítě citový vztah, který není jen přechodný, a pokud je zřejmé, že by nedostatek styku s těmito osobami pro dítě znamenal újmu. Také dítě má právo se stýkat s těmito osobami, pokud tyto osoby se stykem souhlasí.

Příloha č. 2

Dotazník pro žáky

Vážená žákyně, vážený žáku,

jmenuji se Helena Krejčí a jsem studentkou 5. ročníku oboru Učitelství pro 1. stupeň základní školy Univerzity Palackého v Olomouci na Pedagogické fakultě.

Chtěla bych Tě poprosit o vyplnění dotazníku, jehož cílem je zjistit, jak jsou žáci informováni o právech, která jim zaručuje „Úmluva o právech dítěte“ a jak jsou jejich práva v naší společnosti respektována.

Výsledky dotazníku využiji pro svou diplomovou práci. Dotazník je anonymní, proto ho nepodepisuj a prosím o pečlivé vyplnění. Zakroužkuj zvolenou odpověď, v případě potřeby doplň.

Děkuji za ochotu a spolupráci.

Helena Krejčí

ZAKROUŽKUJ

Osobní údaje:

I. Pohlaví

- a) dívka
- b) chlapec

II. Třída

- a) 3. třída
- b) 5. třída

III. Bydlím

- a) s oběma rodiči
- b) jen s matkou
- c) jen s otcem
- d) s někým jiným, uveď

IV. Věk

- a) 8 – 9 let
- b) 10 – 11 let
- c) 12 a více let

1. Co rozumíš pod pojem právo?

.....

2. Co si představuješ, že pro Tebe znamená právo?

- a) je to něco, co chci
- b) je to něco, co smím
- c) je to něco, co musím
- d) nevím

3. Kde jsi slyšel(a) o pojmu právo?

- a) v rodině
- b) ve škole
- c) v médiích (televize, rozhlas, internet)
- d) kamarádi
- e) jiné (vypiš jaké)

4. Znáš nějaké své právo?

- a) ne
- b) ano, uveď všechna práva, která znáš

5. Co je to Úmluva o právech dítěte?
a) dokument České Republiky vymezující práva a povinnosti dítěte
b) mezinárodní dokument vymezující práva dítěte
c) dokument vymezující práva dětí i dospělých
d) nevím
6. Podle Úmluvy o právech dítěte je za dítě považována osoba?
a) do 10 –ti let
b) do 15 –ti let
c) do 18 –ti let
d) nevím
7. Myslíš, že děti mají právo vyslovit svůj názor?
a) ano
b) ne
c) nevím
8. Kde je ti vždy umožněno vyslovit svůj názor? (možno zakroužkovat více možností)
a) v rodině
b) ve škole
c) mezi kamarády
d) jiné (vypiš jaké)
9. Změnil(a) bys něco ve své rodině?
a) ne
b) ano, co.....
c) nepřemýšlel(a) jsem o tom
10. Myslíš si, že fungující a spořádaná rodina je vždy jistotou, že nebudou porušována práva dítěte?
a) ano
b) ne
c) nevím
11. Měl(a) jsi někdy dojem, že jsou Ti upírána Tvá práva?
a) ano, uveď příklad,
b) ne
c) nevím
12. Myslíš si, že je správné mít kromě práv, také povinnosti?
a) ano
b) ne
c) nevím
13. Má každé dítě právo na svoji rodinu?
a) ano
b) ne
c) nevím

14. Když je dítě týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno, je na něm porušováno jeho právo?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

15. Má každé dítě v České republice právo na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, sociální rozvoj?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

16. Co je to školní řád?

.....

17. Můžeš požádat učitele o radu nebo pomoc?

- a) ano, vždy
- b) někdy
- c) ne, nikdy

18. Domníváš se, že jsi dostatečně informován(a) o průběhu a výsledcích tvého vzdělávání?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

19. Zakládáte ve škole třídní samosprávu?

- a) ano
- b) ne

20. Máš pocit, že učitel porušil některé z těchto práv? (u každé možnosti zakroužkuj, jak často jej porušil)

a) nerovnoměrně rozvrhl zkoušky	vždy	někdy	nikdy
b) omezil vyjádření tvého názoru	vždy	někdy	nikdy
c) použil tělesný trest	vždy	někdy	nikdy
d) nestihl si využít volného času (přestávky)	vždy	někdy	nikdy
e) jiné.....	vždy	někdy	nikdy
f) žádné			

21. Je porušování práv trestné?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Děkuji za vyplnění dotazníku

Přeji hezký zbytek dne

Příloha č. 3

Dotazník pro rodiče

Vážený pane, vážená paní,
jmenuji se Helena Krejčí a jsem studentkou 5. ročníku oboru Učitelství pro 1. stupeň základní školy Univerzity Palackého v Olomouci na Pedagogické fakultě.

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, jehož cílem je zjistit, jak jsou rodiče informováni o právech dětí, která jim zaručuje „Úmluva o právech dítěte“, jak jsou jejich práva v naší společnosti respektována a spolupráce rodiny a školy.

Výsledky dotazníku využiji pro svou diplomovou práci. Zakroužkujte zvolenou odpověď, v případě potřeby doplňte.

Děkuji za ochotu a spolupráci.

Helena Krejčí

Osobní údaje

I. Věk

- a) 18 – 25 let
- b) 26 – 35 let
- c) 36 – 45 let
- d) 46 let a více

II. Vzdělání

- a) základní
- b) střední bez maturity
- c) střední s maturitou
- d) vysokoškolské

III. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

IV. Třída, do které chodí Vaše dítě?

- a) 3. třída
- b) 5. třída

1. Co rozumíte pod pojmem právo?

.....

2. Co je to Úmluva o právech dítěte?

- a) dokument České Republiky vymezující práva a povinnosti dítěte
- b) mezinárodní dokument vymezující práva dítěte
- c) dokument vymezující práva dětí i dospělých
- d) nevím

3. Podle Úmluvy o právech dítěte je za dítě považována osoba?

- a) do 10 –ti let
- b) do 15 –ti let
- c) do 18 –ti let
- d) nevím

4. Problematikou práv dítěte by se podle Vás měla nejvíce zabývat?

- a) rodina
- b) škola
- c) média
- d) někdo jiný, uveďte
- e) nevím

5. Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor?
- vždy
 - občas
 - nikdy
 - nevím
6. Umožňujete dětem v rodině vyslovit svůj názor?
- vždy, uveďte v čem.....
 - někdy, uveďte v čem.....
 - nikdy
 - nevím
7. Má každé dítě právo na svoji rodinu?
- ano
 - ne
 - nevím
8. Když je dítě týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno, je na něm porušováno jeho právo?
- ano
 - ne
 - nevím
9. Má každé dítě v České republice právo na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, sociální rozvoj?
- ano
 - ne
 - nevím
10. Byli jste seznámeni se školním řádem svého dítěte?
- ano
 - ne
11. Znáte svá práva vůči škole?
- ne
 - ano, uveďte jaká.....
12. Jakým způsobem komunikujete s třídním učitelem? (u každé možnosti označte, jak často)
a) třídní schůzky	vždy	někdy	nikdy
b) telefon	vždy	někdy	nikdy
c) e-mail	vždy	někdy	nikdy
d) osobně i mimo třídní schůzky	vždy	někdy	nikdy
e) zapojení se do chodu školy	vždy	někdy	nikdy
f) jiné.....	vždy	někdy	nikdy
13. Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti?
- ano
 - ne (je to zcela dostačující)
 - nevím

Děkuji za vyplnění dotazníku.

Přeji hezký zbytek dne.

Příloha č. 4

Dotazník pro učitele

Vážený pane učiteli, vážená paní učitelko,

jmenuji se Helena Krejčí a jsem studentkou 5. ročníku oboru Učitelství pro 1. stupeň základní školy Univerzity Palackého v Olomouci na Pedagogické fakultě.

Chtěla bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, jehož cílem je zjistit, jakým způsobem jsou děti informováni o svých právech, která jim zaručuje „Úmluva o právech dítěte“, jak jsou jejich práva v naší společnosti respektována a spolupráce rodiny a školy.

Výsledky dotazníku využiji pro svou diplomovou práci. Zakroužkujte zvolenou odpověď, v případě potřeby doplňte.

Děkuji za ochotu a spolupráci.

Helena Krejčí

Osobní údaje

I. Věk

- a) 18 – 25 let
- b) 26 – 35 let
- c) 36 – 45 let
- d) 46 – 55 let
- e) 56 let a více

II. Délka praxe

- a) 0 – 5 let
- b) 6 – 10 let
- c) 11 – 20 let
- d) 21 – 30 let
- e) 31 let a více

III. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

IV. Třída, kterou učíte?

- a) 3. třída
- b) 5. třída

1. Jak definujete pojem právo?

.....

2. Myslíte, že děti mají právo vyslovit svůj názor?

- a) vždy
- b) ano, většinou
- c) někdy
- d) nikdy

3. Umožňujete dětem ve škole vyslovit svůj názor?

- a) ne
- b) ano, uveďte v čem.....

4. Seznamujete žáky s jejich právy?

- a) vždy, pokud je to možné
- b) někdy
- c) nikdy

5. Pokud ano, v jaké vzdělávací oblasti, průřezovém tématu nebo jiné oblasti seznamujete žáky s jejich právy?

.....

6 Jaké metody užíváte k vysvětlení dětských práv?
.....

7. Jaké formy užíváte k vysvětlení dětských práv?
.....

8. Mají žáci podvědomí o svých právech?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

9. Problematikou práv dítěte by se podle Vás měla nejvíce zabývat? (možno zakroužkovat více možností)

- a) rodina
- b) škola
- c) média
- d) někdo jiný, uveďte
- e) nevím

10. Mělo by se, podle Vás, problematice práv dětí věnovat více pozornosti?

- a) ano
- b) ne (je to zcela dostačující)
- c) nevím

11. Jaký je Váš nejčastější způsob komunikace s rodiči žáků? (možno zakroužkovat více možností)

- a) třídní schůzky
- b) telefon
- c) e-mail
- d) osobně i mimo třídní schůzky
- e) jiné.....

Děkuji za vyplnění dotazníku
Přeji hezký zbytek dne

Příloha č. 5

Upravený RVP ZV 2013

Charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět:

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV, která je koncipována pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Tato komplexní oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, **bezpečí** a dalších témat. Uplatňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život. Svým široce pojatým syntetickým (integrovaným) obsahem spoluutváří povinné základní vzdělávání na 1. stupni.

Vzdělávání v oblasti Člověk a jeho svět rozvíjí poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání. Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti a utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa. Poznávají sebe i své nejbližší okolí a postupně se seznamují s místně i časově vzdálenějšími osobami i jevy a se složitějšími ději. Učí se vnímat lidi, a vztahy mezi nimi, všimnout si podstatných věcných stránek i krásy lidských výtvarů a přírodních jevů, soustředěně je pozorovat a, přemýšlet o nich **a chránit je**. Na základě poznání sebe a, svých potřeb a porozumění světu kolem sebe se žáci učí vnímat základní vztahy ve společnosti, porozumět soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům; **(včetně situací ohrožení), učí se** vnímat současnost jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti. Při osvojování poznatků a dovedností ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět se žáci učí vyjadřovat své myšlenky, poznatky a dojmy, reagovat na myšlenky, názory a podněty jiných.

V tematickém okruhu *Místo, kde žijeme* se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti. Učí se do tohoto každodenního života vstupovat s vlastní aktivitou a představami, hledat nové i zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Důraz je kladen ~~na dopravní výchovu~~, praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků **(např. v dopravní výchově)**. Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi.

V tematickém okruhu *Lidé kolem nás* si žáci postupně osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomují si význam a podstatu ~~tolerance~~, pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty, snášenlivosti a rovného postavení mužů a žen. Poznávají, jak se lidé sdružují, baví, jakou vytvářejí kulturu. Seznamují se se základními právy a povinnostmi, **se světem financí**, ale i s problémy, které provázejí soužití lidí, celou společnost nebo i svět (globální problémy). Celý tematický okruh tak směřuje k prvotním poznatkům a dovednostem budoucího občana demokratického státu.

V tematickém okruhu *Člověk a jeho zdraví* žáci poznávají především sebe na základě poznávání člověka jako živé bytosti, která má své biologické a fyziologické funkce a potřeby. Poznávají **zdraví jako stav bio-psycho-sociální rovnováhy života. Žáci se seznamují s tím**, jak se člověk vyvíjí a mění od narození do dospělosti, co je pro člověka vhodné a nevhodné z hlediska denního režimu, hygieny, výživy, mezilidských vztahů atd. Získávají základní poučení o zdraví a nemocech, o zdravotní prevenci i **a poskytování** první pomoci a ~~o bezpečném~~. **Osvojují si bezpečné chování a vzájemnou pomoc** v různých životních

situacích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel. Žáci si postupně uvědomují, jakou odpovědnost má každý člověk za své zdraví a bezpečnost i za zdraví jiných lidí. Žáci docházejí k poznání, že zdraví je **nejcennější hodnota v životě člověka**. ~~Potřebné vědomosti a dovednosti získávají tím, že pozorují názorné pomůcky, sledují konkrétní situace, hrají určené role a řeší modelové situace~~ **důležitá hodnota v životě člověka**.

Potřebné vědomosti a dovednosti ve vzdělávacím oboru Člověk a jeho svět získávají žáci především tím, že pozorují názorné pomůcky, přírodu a činnosti lidí, hrají určené role, řeší modelové situace atd.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné i týmové činnosti
- **orientaci v problematice peněz a cen a k odpovědnému spravování osobního rozpočtu**
- orientaci ve světě informací a k časovému a místnímu propojování historických, zeměpisných a kulturních informací
- rozšiřování slovní zásoby v osvojovaných tématech, k pojmenovávání pozorovaných skutečností a k jejich zachycení ve vlastních projevech, názorech a výtvorech
- poznávání a chápání rozdílů mezi lidmi, ke kulturnímu a tolerantnímu chování a jednání na základě **respektu a** společně vytvořených a přijatých nebo obecně uplatňovaných pravidel soužití, k plnění povinností a společných úkolů
- samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání, k efektivní, ~~bezproblémové~~ **a bezkonfliktní komunikaci** i v méně běžných situacích, **k bezpečné komunikaci prostřednictvím elektronických médií**, k poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů)
- utváření ohleduplného vztahu k přírodě i kulturním výtvorům a k hledání možností aktivního uplatnění při jejich ochraně
- přirozenému vyjadřování pozitivních citů ve vztahu k sobě i okolnímu prostředí
- objevování a poznávání všeho, co jej zajímá, co se mu líbí a v čem by v budoucnu mohl uspět
- ~~• poznávání podstaty zdraví i příčin nemocí, k upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých~~
- **poznávání podstaty zdraví i příčin jeho ohrožení, vzniku nemocí a úrazů a jejich předcházení**
- **poznávání a upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých, včetně chování při mimořádných událostech.**

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy – 1. období

žák

- rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, **projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům**
- odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností
- ~~projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům~~

Očekávané výstupy – 2. období

žák

- vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)
- rozlišuje základní rozdíly mezi jednotlivci **lidmi**, obhájí ~~při konkrétních činnostech a~~ **odůvodní** své názory, ~~popřípadě~~ **připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu a řešení se spolužáky**
- rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy
- orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, **odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy**
- poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města)

Učivo

- rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání
- soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace, **principy demokracie**; obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný „evropský dům“
- chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování, ~~principy demokracie~~ – **ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality; rizikové situace; rizikové chování, předcházení konfliktům**
- právo a spravedlnost – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání **a korupce**, právní ochrana občanů a majetku **včetně nároku na reklamaci**, soukromého vlastnictví, duševních hodnot
- vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; ~~peníze~~ **rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky**
- kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura
- základní globální problémy – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí

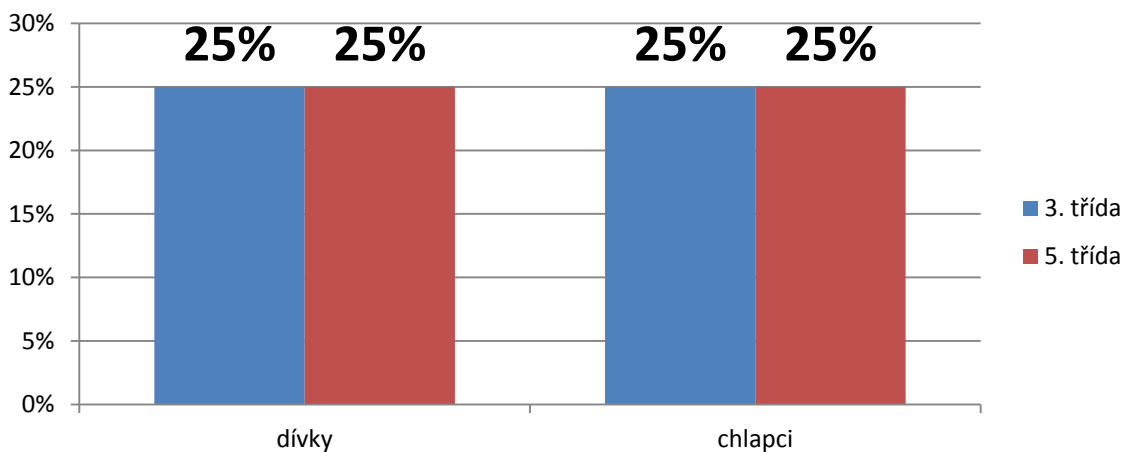
U průřezového tématu Výchova demokratického občana nejsou provedeny žádné změny k roku 2013.

Příloha č. 6

Porovnání žáků 3. a 5. tříd

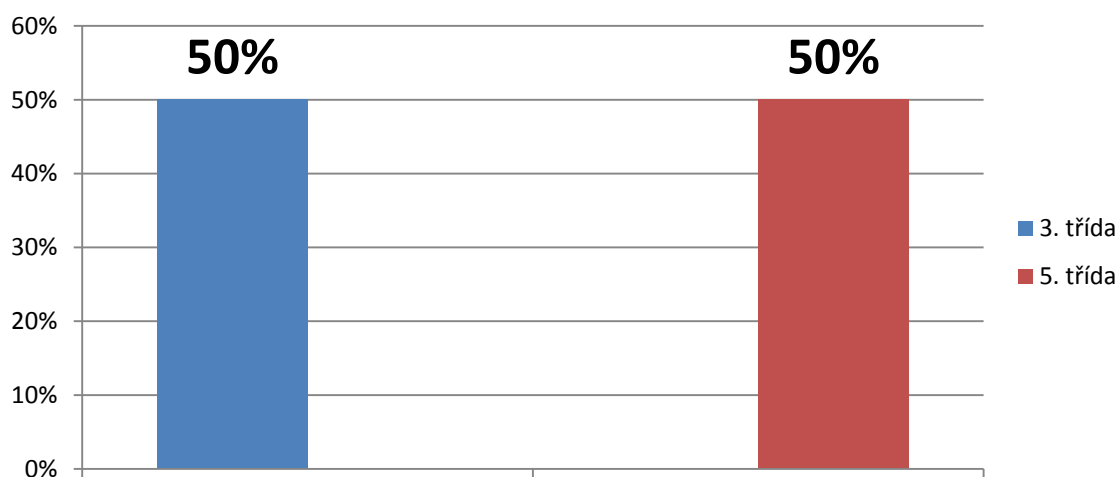
Vyhodnocení otázky č. I: Pohlaví respondentů výzkumného šetření

Graf 1: Pohlaví respondentů výzkumného šetření – relativní četnost (%)

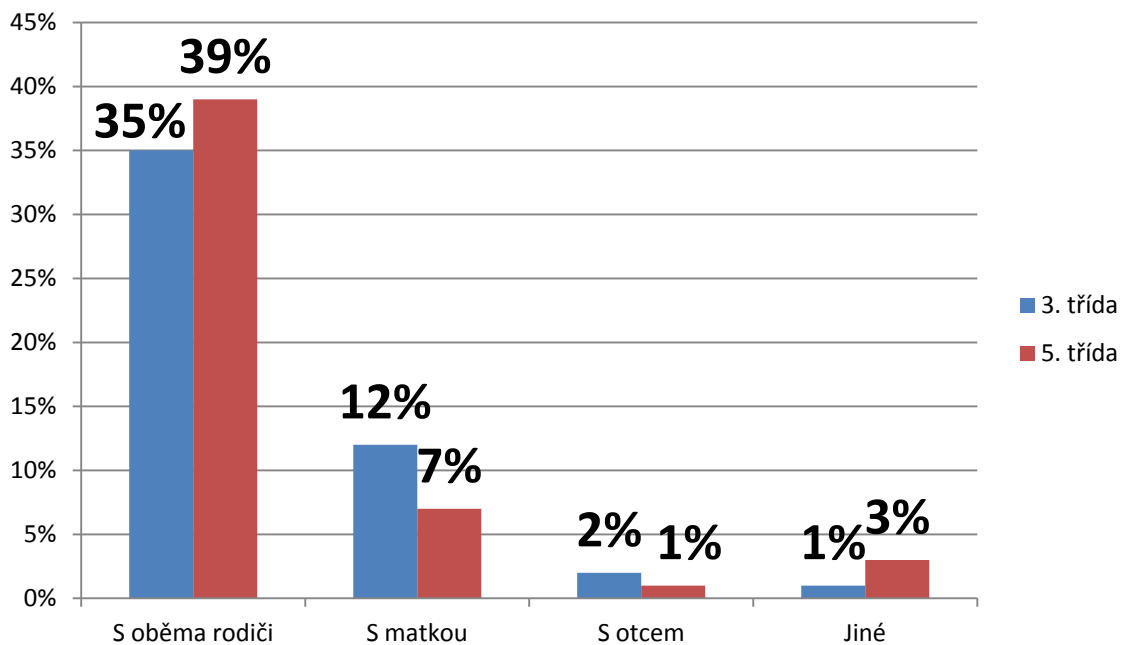
Vyhodnocení otázky č. II: Třída, kterou respondenti navštěvují

Graf 2: Třída, kterou respondenti navštěvují – relativní četnost (%)

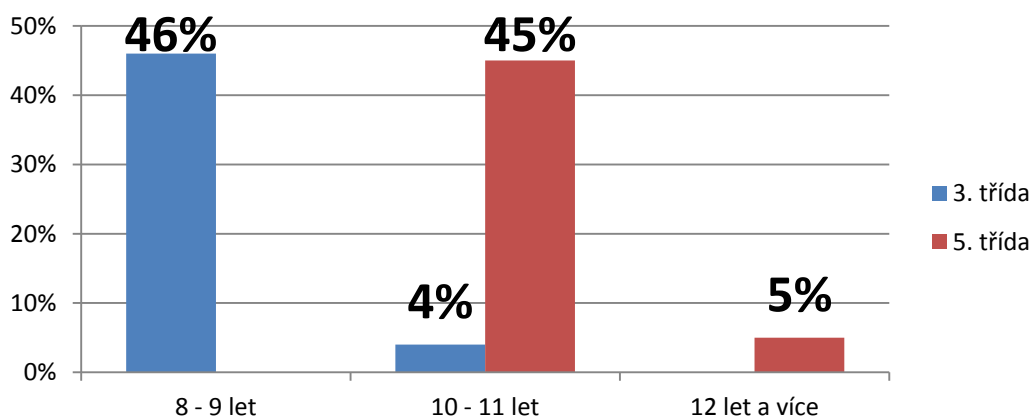
Vyhodnocení otázky č. III.: Jak respondenti bydlí

Graf 3.: Jak respondenti bydlí – relativní četnost (%)

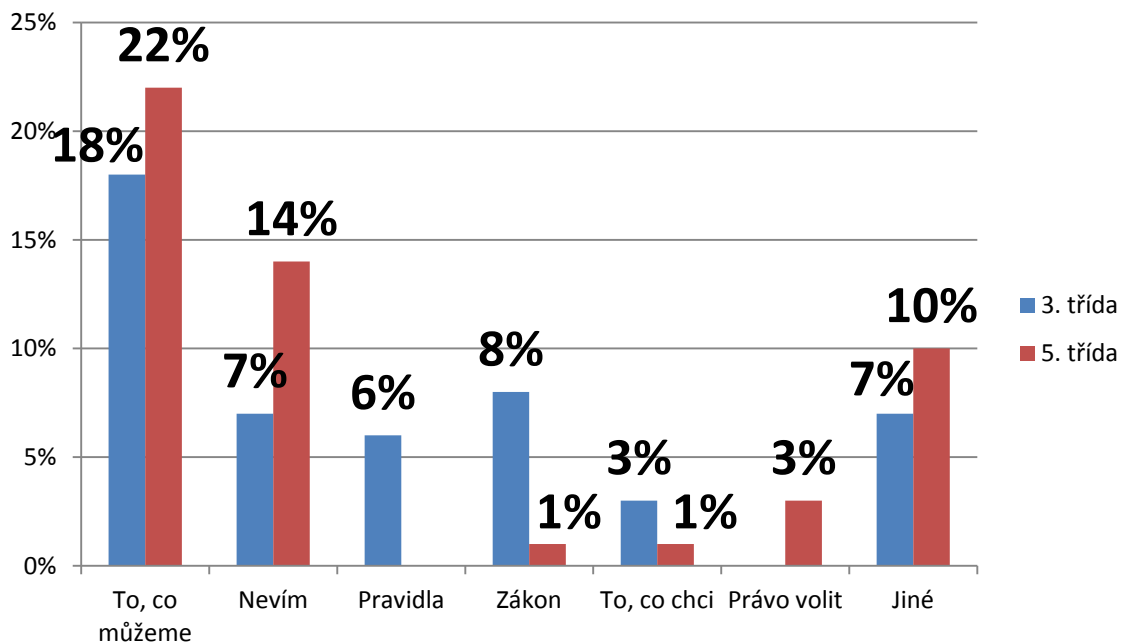
Vyhodnocení otázky č. IV.: Věk respondentů

Graf 4.: Věk respondentů – relativní četnost (%)

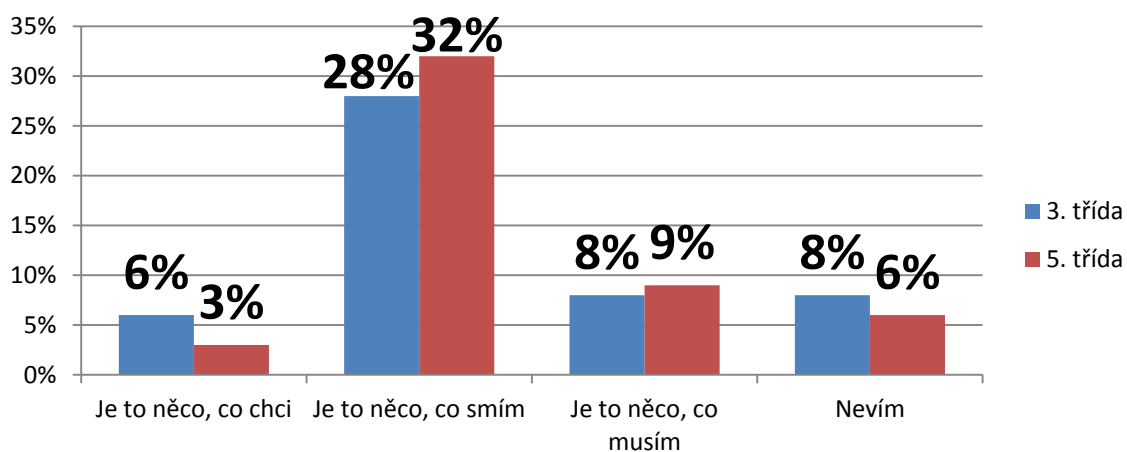
Vyhodnocení otázky č. 1: Co respondenti rozumí pod pojmem právo

Graf 5.: Co respondenti rozumí pod pojmem právo – relativní četnost (%)

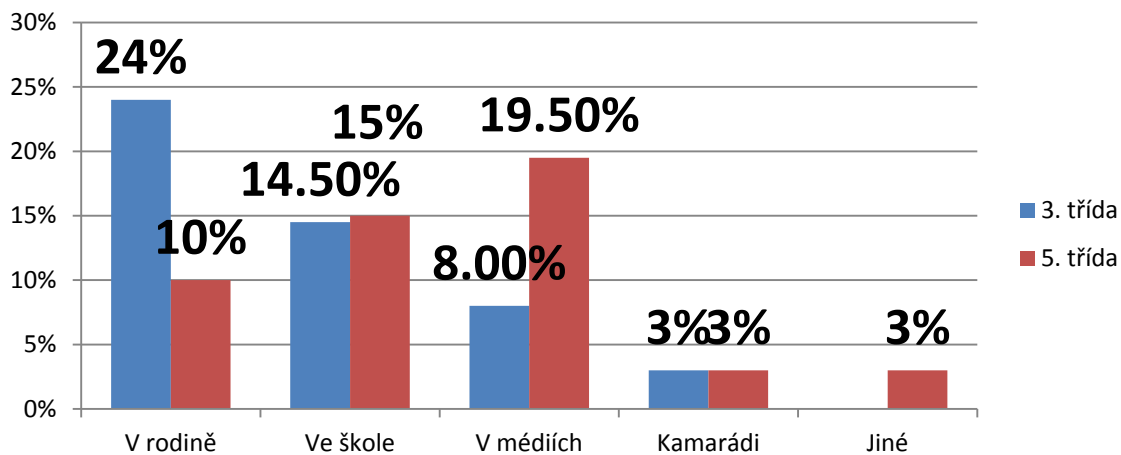
Vyhodnocení otázky č. 2: Co si představuješ, že pro Tebe znamená právo

Graf 6.: Co si respondenti představují, že pro ně znamená právo – relativní četnost (%)

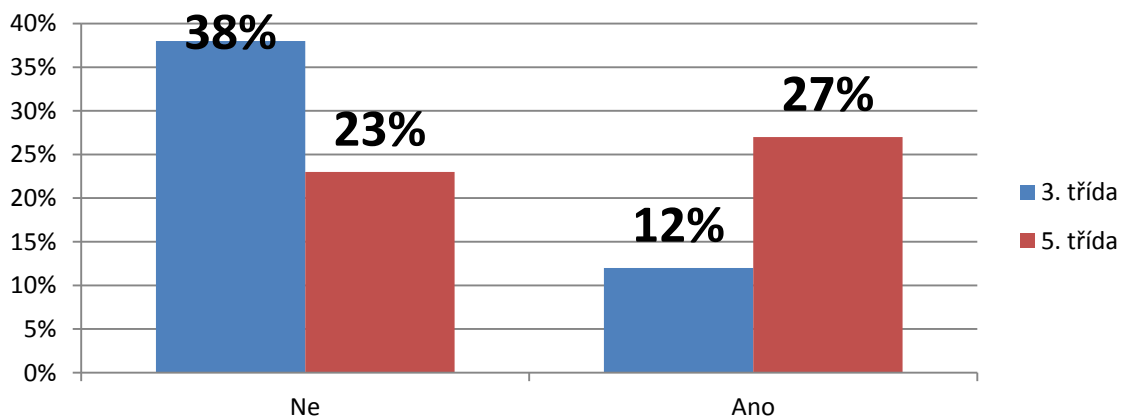
Vyhodnocení otázky č. 3: Kde jsi slyšel/a o pojmu právo

Graf 7.: Kde respondenti slyšeli o pojmu právo – relativní četnost (%)

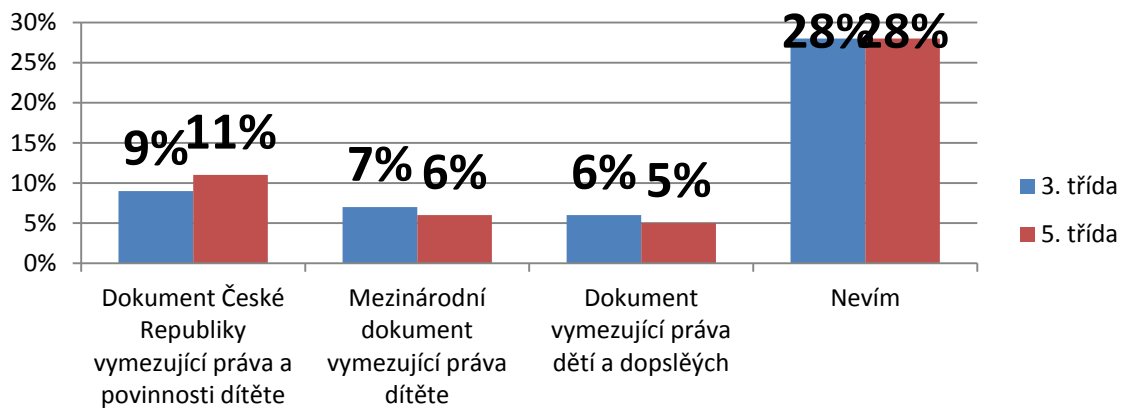
Vyhodnocení otázky č. 4: Znáš nějaké své právo

Graf 8.: Znájí respondenti svá práva – relativní četnost (%)

Vyhodnocení otázky č. 5: Co je to Úmluva o právech dítěte

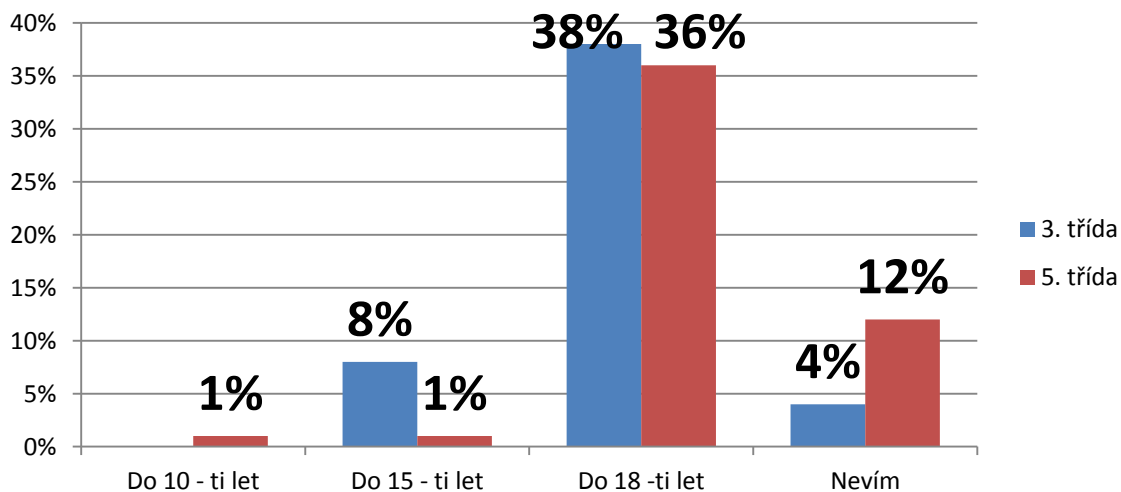
Graf 9.: Co je to Úmluva o právech dítěte

relativní četnost (%)

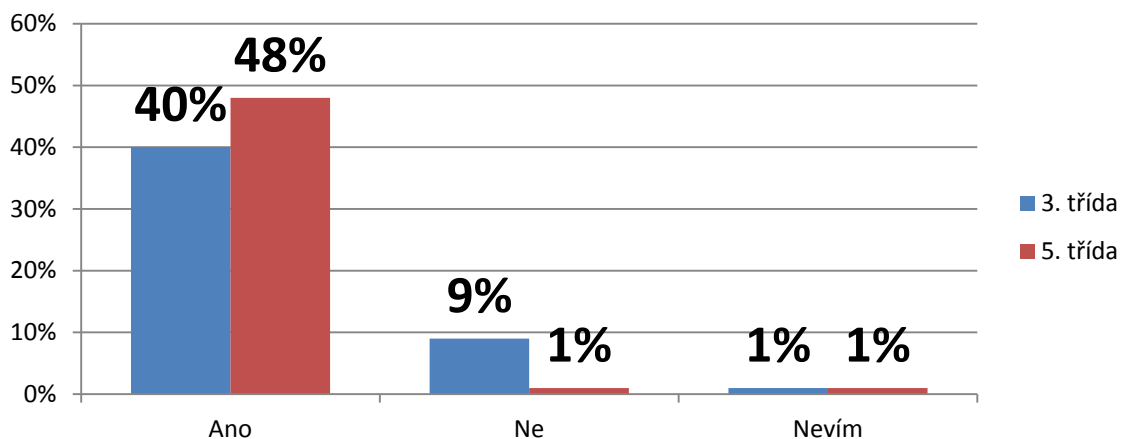
Vyhodnocení otázky č. 6: Podle Úmluvy o právech dítěte je za dítě považována osoba

Graf 10.: Podle Úmluvy je za dítě považována osoba – relativní četnost (%)

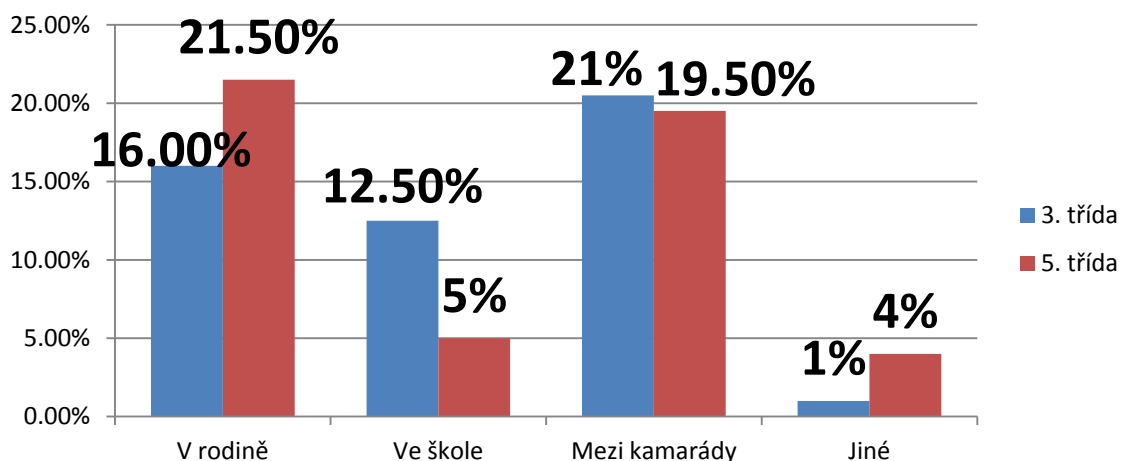
Vyhodnocení otázky č. 7: Myslíš, že děti mají právo vyslovit svůj názor

Graf 11.: Mají děti právo vyslovit svůj názor – relativní četnost (%)

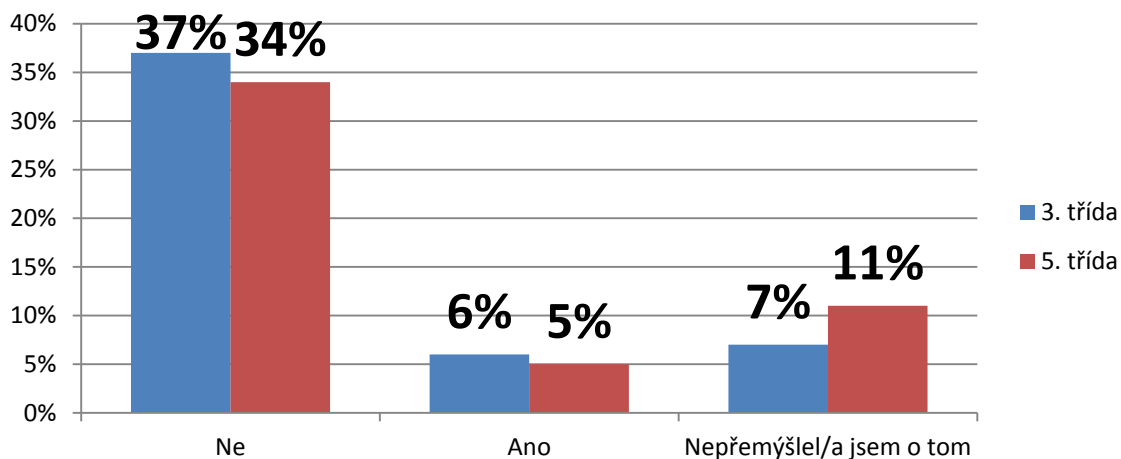
Vyhodnocení otázky č. 8: Kde je ti vždy umožněno vyslovit svůj názor

Graf 12.: Kde je respondentům umožněno vyslovit svůj názor – relativní četnost (%)

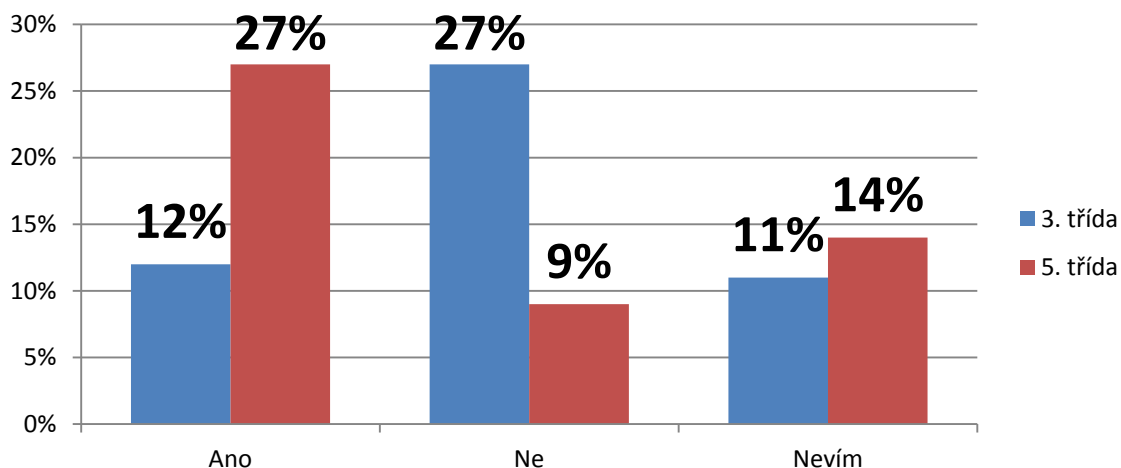
Vyhodnocení otázky č. 9: Změnil/a bys něco ve své rodině

Graf 13.: Změnili by respondenti něco ve své rodině – relativní četnost (%)

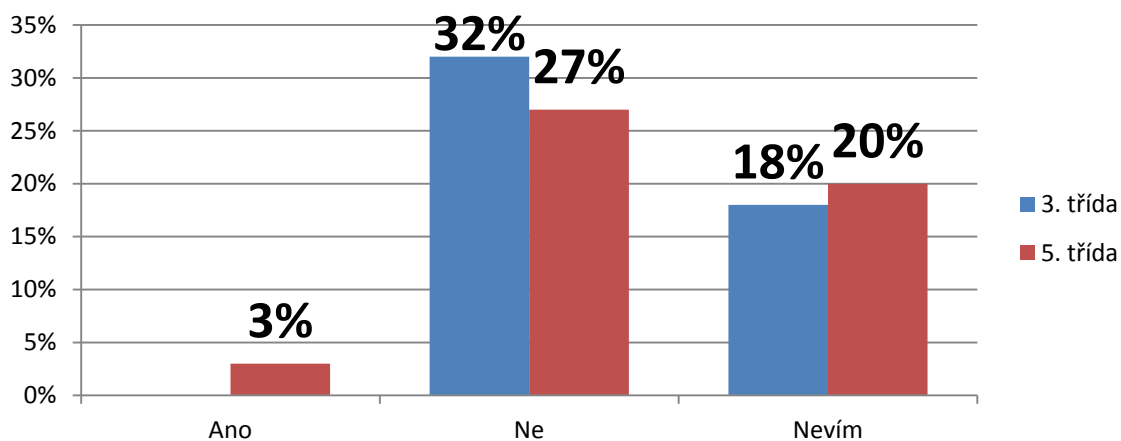
Vyhodnocení otázky č. 10: Myslíš si, že fungující a spořádaná rodina je vždy jistotou, že nebudou porušována práva dítěte

Graf 14.: Je fungující a spořádaná rodina jistotou, že nebudou porušována práva dítěte – relativní četnost (%)

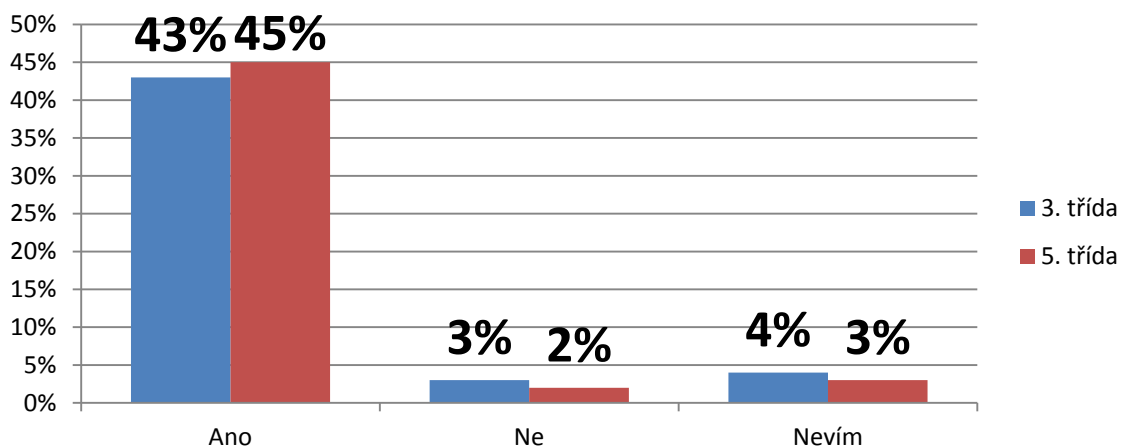
Vyhodnocení otázky č. 11: Měl/a jsi někdy dojem, že jsou Ti upírána Tvá práva

Graf 15.: Byla někdy respondentům upírána jejich práva – relativní četnost (%)

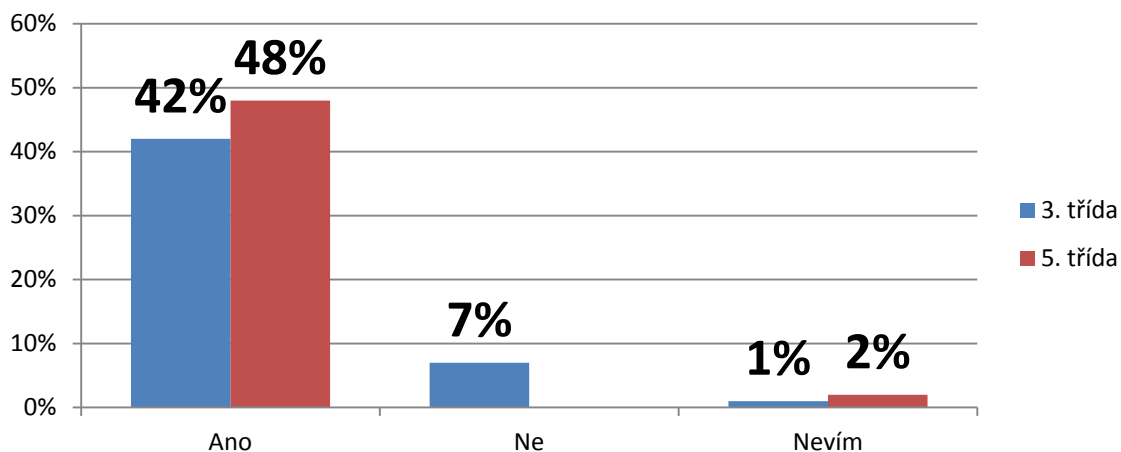
Vyhodnocení otázky č. 12: Myslíš, že je správné mít kromě práv, také povinnosti

Graf 16.: Je správné mít kromě práv také povinnosti – relativní četnost (%)

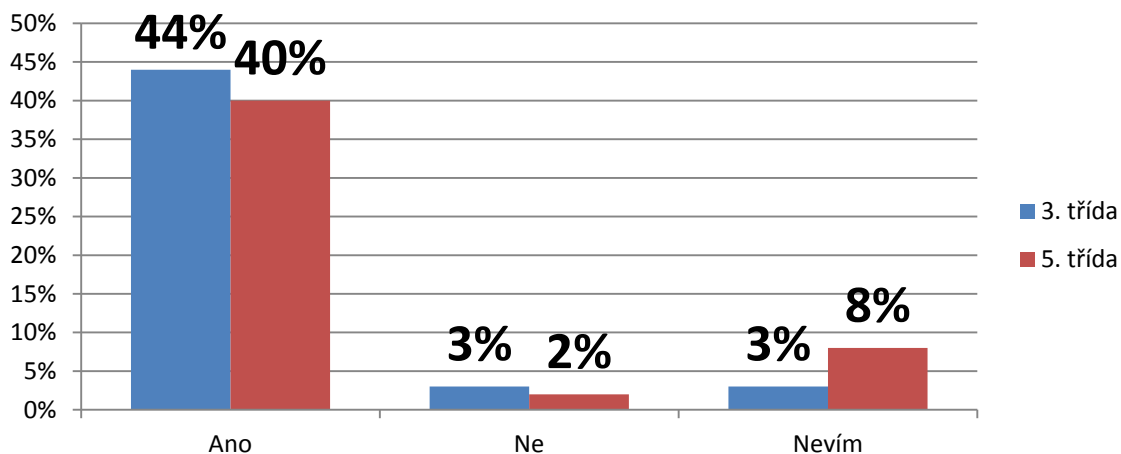
Vyhodnocení otázky č. 13: Má každé dítě právo na svoji rodinu

Graf 17.: Má každé dítě právo na svoji rodinu – relativní četnost (%)

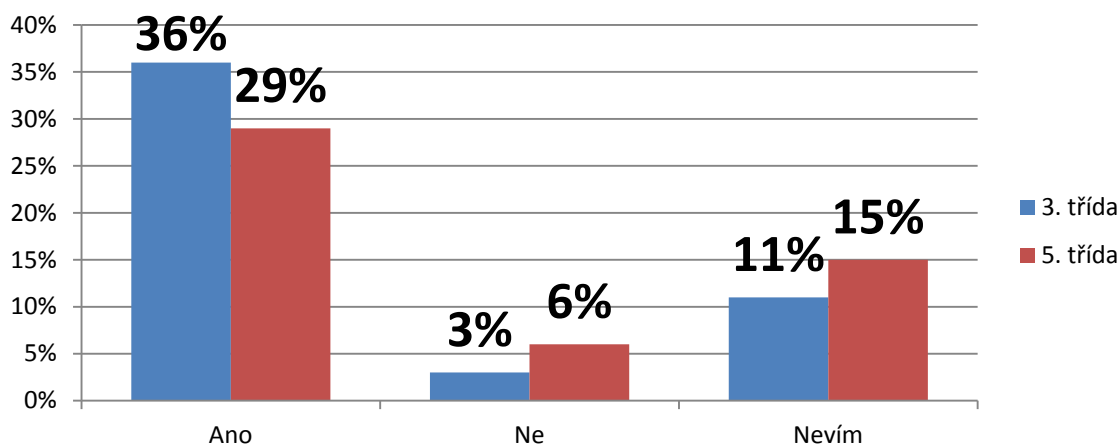
Vyhodnocení otázky č. 14: Když je dítě týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno, je na něm porušováno jeho právo

Graf 18.: Je na dítěti, které je týráno, zneužíváno nebo zanedbáváno porušováno právo – relativní četnost (%)

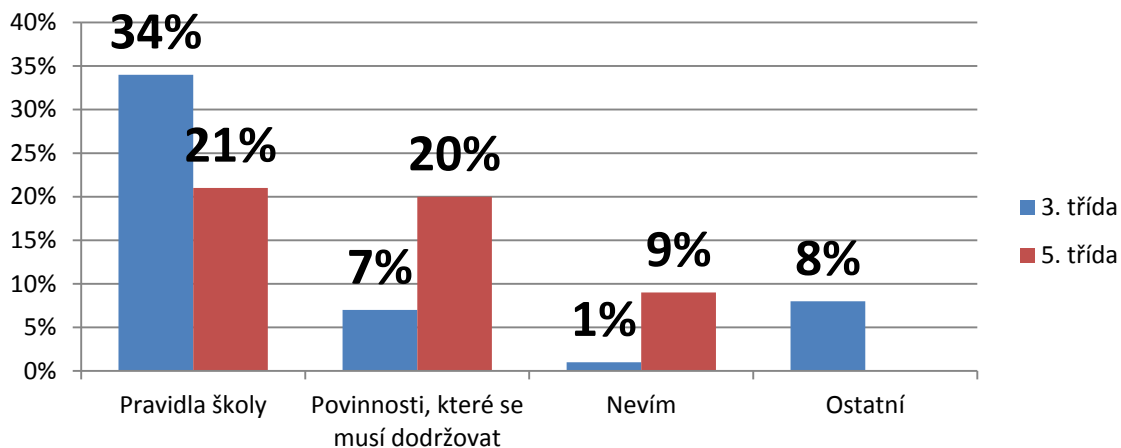
Vyhodnocení otázky č. 15: Má každé dítě v České Republice právo na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní a sociální rozvoj

Graf 19.: Má každé dítě v ČR právo na životní úroveň – relativní četnost (%)

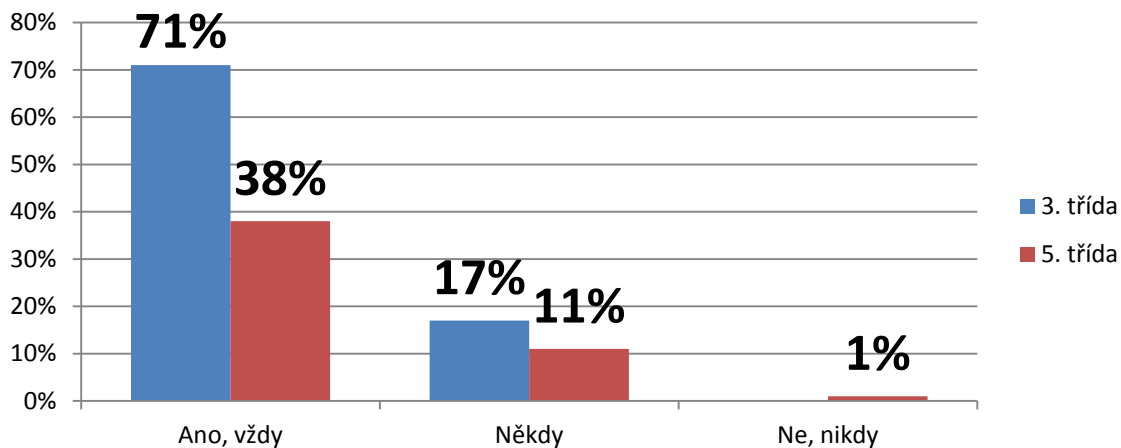
Vyhodnocení otázky č. 16: Co je to školní řád

Graf 20.: Co je to školní řád – relativní četnost (%)

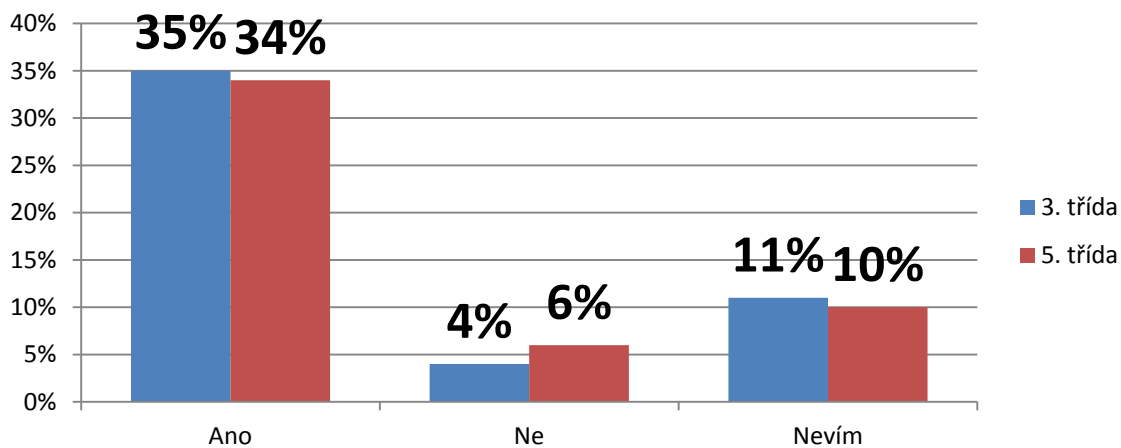
Vyhodnocení otázky č. 17: Můžeš požádat učitele o radu nebo pomoc

Graf 21.: Můžeš požádat učitele o radu nebo pomoc – relativní četnost (%)

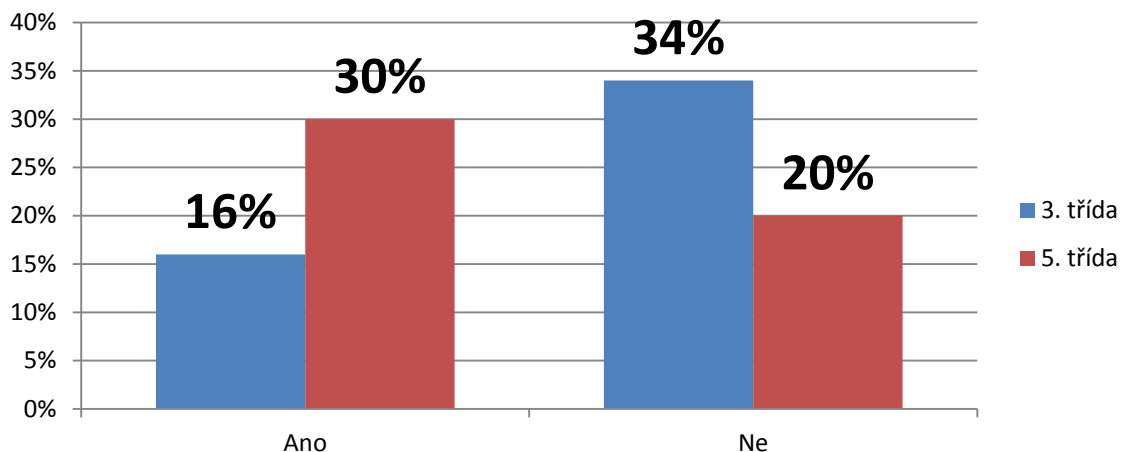
Vyhodnocení otázky č. 18: Domníváš se, že jsi dostatečně informován/a o průběhu a výsledcích tvého vzdělávání

Graf 22.: Jsi dostatečně informován/a o průběhu a výsledcích tvého vzdělávání – relativní četnost (%)

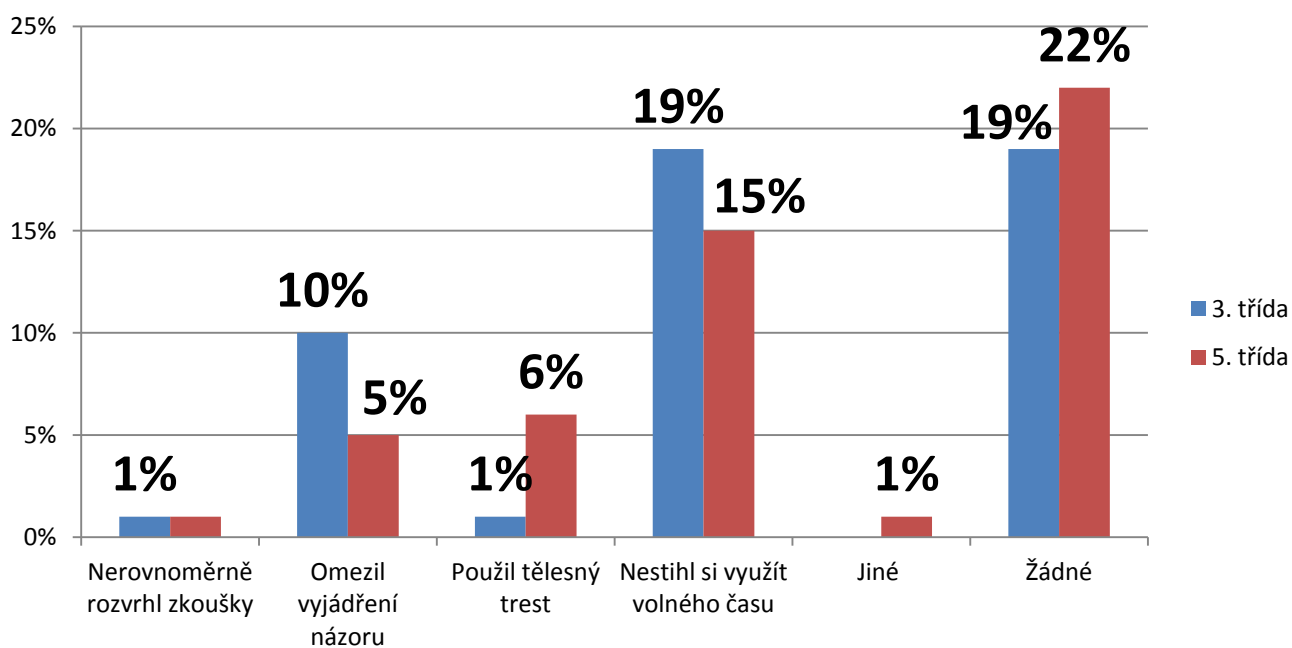
Vyhodnocení otázky č. 19: Zakládáte ve škole třídní samosprávu

Graf 23.: Zakládáte ve škole třídní samosprávu – relativní četnost (%)

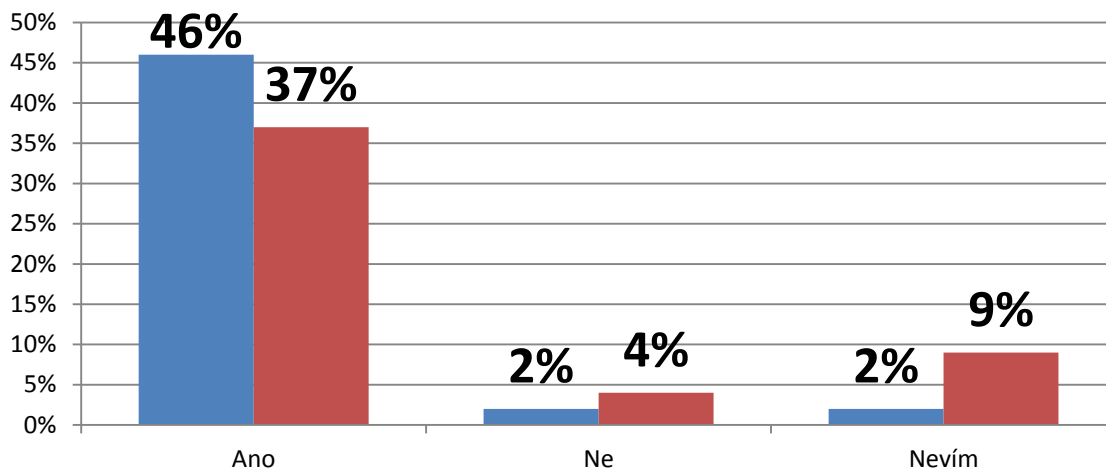
Vyhodnocení otázky č. 20: Máš pocit, že učitel porušil některé z těchto práv

Graf 24.: Porušil učitel některé z těchto práv – relativní četnost (%)

Vyhodnocení otázky č. 21: Je porušování práv trestné

Graf 25.: Je porušování práv trestné – relativní četnost (%)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Helena Krejčí
Katedra:	Primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph. D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Základní lidská práva a práva dítěte ve znalostech žáků primární školy
Název v angličtině:	Fundamental human rights and rights of child in the knowledge of primary school pupils
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá charakteristikou dítěte školního věku, základních lidských práv a práv dítěte. Je zaměřena na rodinné právo a právo žáků ve škole. Praktická část obsahuje informace získané výzkumným šetřením. Cílem diplomové práce je zjistit, jaké znalosti mají žáci 3. a 5. tříd, jejich rodiče a učitelé o základních lidských právech a právech dítěte.
Klíčová slova:	dětství, právo, rodina, školství
Anotace v angličtině:	This thesis deals with characteristic of a school-age child, basic human rights and the rights of the child. It is focussed on family law and students law in school. The practical part contains information gained by explorationel survey. The purpose of the thesis is to find out what knowledge have students in the third and fifth class, their parents and teachers, about basic human rights and the rights of the child.
Klíčová slova v angličtině:	childhood, law, family, education
Přílohy vázané v práci:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zákon 89/2012 Sb. 2. Dotazník pro žáky 3. Dotazník pro rodiče 4. Dotazník pro učitele 5. Upravený RVP ZV 2013 6. Porovnání žáků 3. a 5. tříd
Rozsah práce:	135 stran
Jazyk práce:	český jazyk